2.

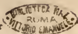
MAGENTINI MITILANENSIS ERVDITISSIMA EXPOSITIO,

In Librum Peri hermeneías hoc est de interpretatione Aristotelis, ex Amonio sub breuitate congesta, nunc primum è Græco in Latinum translata.

HIERONYMO LEVRSIO VERONENSI INTERPRETE,
Philosophorum, ac Medicorum accademiæ Patauinæ moderatore.

Cautum est Priuilegio Summi Pontificis, ne quis hunc Librum intra decennium imprimat uendat'ue.

VENETIIS. M. D. XXXIX.

ILLVSTRISSIMO AC IN PRIMIS REVERENdissimo Laurentio Campeio Cardinali, Concilii Legato. Hieronymus Leursius Veronensis. S.

VVM ex admiratione pulchritudinis luminis & motus corporum cœlestium ac rerum ab ipsis generabilium, primum cæperunt homines philosophiæ incumbere, inde philosophiam, ut illud maximum munus, quod humano generi dari possit, a Deo ortam esse cognouerunt. Quæ animum format & alit. uitam disponit. actiones dirigit. expetenda & fugienda demõstrat. sine hac nemo securus, & sine huius studio tenebris obrutus est animus, qui omne terrenum negotium spernit, quumq; cœlum & cœlestia cogitet, terrenis gaudet esse exemptus. Verum quum huiusmodi sapientiæ, quæ humanas ac diuinas res cõprehendit plures fuerint partes nobis posteris a ueteribus relictæ, logica, naturalis, & moralis, audiens modo in logica facultate omnẽ philosophiam præcedente, inter alios ab Aristotele scriptos, librum de interpretatione Magentinũ Archiepiscopum Mitilenensem exponentem, eundem Amonio breuiorem e Græco in Latinum transtuli. Verum quum huiusmodi lucubrationes nostras prælum subire minime auderẽ, nisi (ut ita fit) sub clipeo alicuius uiri Illustrissimi, tu inter alios mihi occurristi, cui maxime eas confidentius dedicarem hoc persuasit memoria auunculi mei Hieronymi Marcabruni Veronensis sub doctrina patris Ioannis & tua maior nota Patauii Bononiæq; relata summo Pontifici IVLIO Secundo, & LEONI Decimo fecit, q; sydera, quæ de te policebantur, breui tẽpore post obitum uxoris tue assequereris. & pluries perspecta sapientia tua coram Martino Lutero, Regibus, & Imperatoribus, hincinde in plagis orientalibus, occidentalibus, septẽtrionalibus, & meridionalibus senex nunc notus sapientissimus summo Pontifici nostro PAVLO Tertio iustissimus eidẽ legatus in unione Concilii aquiessis. Si igitur sola sapientia uiros illustrat, sic itaq; tibi maximo uiro iis rationibus augustissime LAVRENTII labores nostros hic offero, ut illis sit aliquando illaris uultus tuus. qui si ita fuerit, non paruam spem mihi prebebit, iis quoq; maiora aggredi posse. Vale ex Patauio Die. XXII. Octob. M. D. XXXVIII.

MAGENTINI MITILANENSIS EXPOSITIO IN LIBRVM ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE.

HIERONYMO LEVRSIO VERONENSI INTERPRETE.

Incipientes propositum volumen/nõ oportebat nosipsos in deuia quędam deflectere, sed statim ipm studiũ ad ppositi negotij doctrinã conuertere. Etenim, quę cõsueta sunt, vt pdicant omni pbię iam puenientes diximus in introductione Porphirij. Amplius vo, quę omni logicę pfari consuetum est, in pdicamentorum doctrina pdiximus. oportet igitur ad ea omnia capita libri, quę cõsueta sunt pdici, nos accedere. Ista igitur sunt octo numero, ppositum, vtilitas, causa inscriptionis, an proprius aut spurius sit liber, ordo lectiõis, in partes diuisio, modus doctrinę, & ad quã partem ds reduci. ¶ Dicamus igitur de proposito, qd propositũ Aristotelis est ostẽdere in hoc libro de enũtiatiua oratione. qa vo omnino orationis memoriam fecimus. dicamus etiam, quot sunt species orationis. Hęc igitur sunt sm Peripateticos quinque, enũtiatiuã, interrogatiua, imperatiua, vocatiua, & optatiua. at enuntiatiua quidem oratio est, vt Socrates ambulat. interrogatiua sicuti a qbus venis hominibus. imperatiua i vade. optatiua, vtinã Iupiter pater. vocatiua, huc age laudatissime virorũ. ¶ Stoici vo vocant enuntiatiuam orationem dignitatem dictã per se enuntiatam, vt ipsi diffiniunt. optatiuã vo dicunt imprecatiuam. vocatiuam, appellatiuam. Introducunt vo & alias quinque species oratiõis, expositiuam, vt si terram centrum esse cęli. suppositiua, vt si dies est, sol est super terram. Est autẽ suppositiua supponens, q aliquo existente aliquid erit, aut aliquid non erit. & rursus aliquo non existente aliquid erit, aut aliquid non erit. vt quando dicimus, si homo est, animal est. & si homo est, lapis non est. si non est dies, nox est, & si non est dies, non est sol super terraz. simile dignitati, sicuti q blandam se ostendit fortuna ad vitam, superans dignitatez hac particula/q̃/nã sine hac particula/q̃/ vocat dignitas. dubitatiuã. qualis est, Dauus adest, quidnã igitur nuntiano. quinta iuratiuam, qualis est, non per Iouem, qui quidem deorum est summus & optimus. ¶ Sciendum vo q hę quinque spẽs cõprehendunt a primis quinque speciebus. etenim ab enuntiatiua comprehenditur expositiua, & suppositiua, & similis dignitati, & iuratiua. Singula enim istarum, aut verum, aut falsum significant, quod est proprium enuntiatiuę. Dubitatiua vo eadem est cum interrogatiua. & imprecatiua quoq est eadẽ cuz optatiua. ¶ Postq̃ vo ex diuisione accepimus spẽs orationis, sic dicemus. Oratio, aut a toto in partes diuiditur, aut a genere in species. & si a toto in partes, aut in partes remotas, aut ppinquas. & si in partes remotas, facit simplices voces. quaruz meminit in prędicamentis. Si vo in proximas, facit propositiones, de quibus facit doctrinam in proposito libro. Si vo a genere in species, in quinque quasdaz species, de quibus pręuenientes diximus. Propositũ igitur Aristotelis est ostendere de enuntiatiua oratione. Est autem duplex predicatiua, vt homo & animal. conditionalis vo, vt si dies est, lumen est. Hic igit de sola pręd icatiua pertractat, ex ipsa enim fiunt demonstrationes q est finis logici negotij. Conditionalis vo syllogismus indiget cathegorica demonstratione. Nõ enĩ sufficit [illegible] suppositio in demonstrationem, quia & illius demonstrationis requiret aliam demonstrationem, & sic in infinitum, si per conditionem demonstraretur, quoniam igitur de modis debz dicere ex quibus est syllogismus, adiscamus ex diuisione quot spẽs sunt syllogismorum. Et dicamus quidez, q oratio, aut penitus est vera, & facit demonstratiuum syllogismum, aut penitus falsa, & facit poeticum. aut ęqualiter vera & falsa, & facit rhetoricum. aut magis vera & minus falsa, & facit dialecticum. aut magis falsa & minus vera, & facit sophisticũ. Vt vo perfecte sermonem de syllogismis distinguamus. ita dicamus, q oratio habet partes, & habet compositionem. & partium hę quidem primę positionis, hę vo secundę, & de hijs, quę quidem primę positionis sunt, dictum est in pręd icamentis. reliquũ erat hic dicere de his, quę secundę positionis. etenim prima positio non perficit syllogismum. secunda vo perficit. non enim ęquiuoca sunt primę & secundę positionis. ibi enim in pręd icamentis simplices voces pertractauit, & nomen & verbum indeterminate, hic autem, quę quidem tempus causa significantia sunt verba, quę vo simul inferentia rem, nomina. accedamus aũt ad aliud membrum secundę compositionis ex compositione vo, aut prima, aut secunda. Et prima quidem, quando voces composueris non perficies syllogismum, vt Socrates ambulat. Secunda vo est, quę compositum facit syllogismum, vt Socrates ambulat, ambulans mouetur, ergo Socrates mouetur. est igitur propositũ huius libri de compositione, non secunda, sed prima. & de positione non prima, sed secunda. Et de enuntiatiua oratione nõ hypothetica, sed cathegorica. ¶ Vtilitas vo pz. vtilitatem enim facit nobis in demonstrationem. Demonstratio vo sine syllogismo simpliciter non fit, sed neq syllogismus sine propositionibus. vtilis igitur est nobis hęc tractatio in demõstratiões. ¶ Ordo vo illic patet, quum enim pertractauerit de simplicibus vocibus in pręd icamentis. reliquum est de compositis ptractare. ¶ Vt vero inscriptionẽ videamus pręaccipiemus quandam diuisionem vtilitatem nobis facientem non in hoc solum, sed etiaz in alijs ipsius operibus. Animę eniz duplices sunt operatiões, cognoscẽtes vt mens, cogitatiua, opinio, imaginatio, & sensus, vitales & appetitiuę, vt voluntas, electio, ira, & concupiscẽtia. In cognoscentibus quidem est enuntiatiua. & ista, vt dictum est, aut prędicatiua, aut conditionalis. est ve

Octo precedentia.

Propositũ seu intẽtio.

Peripateticorũ orationes spẽs quinque.

Stoicorũ alie quinque.

Suppositiua oõ qd.

Enuntiatiua oõ duplex.

Vtilitas.

Ordo.

Inscriptio.

Operationes aie sũt dupli ces. i. cognoscẽtes et vitales

cogitatiua intellectum
imaginatio fantasia

ra enuntiatiua existentis in nobis cognitionis rerum. ⁊ harũ, aut vera, aut apparens. In vitalibus ꝟo ⁊ appetitiuis sunt reliquę quatuor species orationis, non ꝑ se operante anima, sed ad aliud tendente, ⁊ aut rationẽ quęrente, vt in interrogatiua, aut rem. Et si rem, aut eandem illam consequi cupiente, ⁊ facit vocatiuam, aut aliquam ab eadem actionem. Et hanc, aut vt a meliori ex minori, ⁊ facit optatiuam. cum enim inferiores sumus superiores precamur. aut vt ab inferiori, ⁊ facit imperatiuam. prestantiores eniꝫ inferioribus imperant. speciem igitur enuntiatiuę vocat interpretationẽ, eo quoniam hęc interpretatur intellecta siue nostrę. ❡ Sciendũ ꝟo, ꝙ interpretatio vocatur rationis descriptiua demõstratio, ⁊ elegãs ⁊ ornata locutio, de quibus nullus fuit eius sermo. ❡ Qđ ꝟo legitimus sit, patet ex materia ⁊ forma. Ex materia quidem frequentia sententiarũ. ex forma ꝟo constricta ⁊ obscura locutio. ❡ Andronicus ꝟo dicebat non esse eius legitimum, propterea ꝙ hęc intellecta passiones animę dixit, in libro ꝟo de anima nullo modo. oportet igitur, aut hunc, aut illum approbare. Sed illum quidem iniustum est reycere, sicuti non dignum Aristotele. dignum enim est ipso opus de aĩa, hoc igitur reprobandus. ❡ Dicemus enĩ ꝙ ⁊ in hoc meminit libri đ anima quũ dixit: dicta[sunt autem hęc in libro de anima] ⁊ ꝙ imaginationem illic intellectum passibilem dixit: quemadmodum eniꝫ in insomnijs imaginamur ⁊ sentimus, ⁊ intelligimus imaginatum absq; sensibus. est ꝟo sentire quędam passio. Verisimiliter igitur ea quę intelliguntur cum passione intelligũtur. ❡ Diuidit ergo Liber iste in quinque. Primum, in compositas voces. Secũdum, in simplices propositiones. Tertium, in subiectum ⁊ prędicatuꝫ ⁊ adiacens prędicato, vt Socrates iustus est. est enim coniungit prędicatum cum subiecto. Quartuꝫ, in propositiones habentes prędicatum ⁊ subiectum, ⁊ adiacens prędicato ⁊ moduꝫ, vt Socrates manifeste exponit. Quintũ, distinguit propõnes in veras ⁊ falsas. ❡ Reducitur ꝟo sub logicę parte, ⁊ nullo modo doctrinali vtit Aristoteles, sed obscurius est in multis suiipsius libris. Sciendum tamen ꝙ differt sensus ab imaginatione, eo quia sensus indiget sensibilibus ad agenduꝫ circa ipsa. imaginatio ꝟo horum figuras habens potest occurrere. quare ⁊ in somnijs sine sensu imaginamus, vñ ⁊ passiuus intellectus vocatur imaginatio. propter ꝙ cum aliqua separatione ⁊ dimensione vnumquodq; cognoscit, tanquam inseparabilem habens corporis substantiam ⁊ actionem ⁊ existens sensibilium principium.

❡ Post pdictorꝫ traditionẽ necessariũ est nos ad ipsaꝫ textus doctrinaꝫ accedere, pręaccipiant igitur a nobis prohemij capita sex. Primum, quidnam tali numeratione visus est in prohemijs, proponens simpliciora perfectioribus, in doctrina ꝟo pręponit vniuersaliora particularioribꝰ. dicimus igitur, ꝙ mos Aristotelis est ita sępe vti, particulariora pręponere perfectioribus. Primum enim proponit nomen, postea verbum, vt partes existentes enuntiatiuę orationis. nomen ꝟo pręponit, vt quandam existentiam, ⁊ substantiam significans. secundum ꝟo verbum, vt actionem ⁊ passionem significans, hęc ꝟo in substantia considerantur, ⁊ non per seipsa existunt. Post hęc autem ponit negationẽ, tãq; nõ existentiam inducentem. postea affirmationem, vt existentiam introducentem. post hęc enuntiationẽ, vt genus affirmationis ⁊ negationis, ⁊ postremo orationeꝫ, tãq; omnibus existentem cõmuniorem. Si quid quideꝫ enuntiatio est, ⁊ oratio. non si quid oratio, iam ⁊ enuntiatio. quãdo quid facit reliquas orationis species q̃tuor: in doctrina ꝟo vniuersaliora proponit particularioribus. oportet enim nos cõmuniora primum scire, postea particulariora. ❡ Scđꝫ caput propter quid in pdicamentis memoriam fecit de nominibus ⁊ verbis, ⁊ rursus in hoc loco ipsorum reiterat. Nos dicimus ꝙ in libro prędicamentorum memoriam fecit ipsorum, vt vocum significantium simpliciter, hic ꝟo significantia substantiam vocat nomina, quę ꝟo tempus consignificantia, aut passionẽ, aut actionẽ vocat verba. ❡ Tertium caput propter quid est, ꝙ ⁊ alijs existentibus partibus orationis solum nomen ⁊ verbum, vocat partes orationis. Et dicimus, ꝙ hęc sola composita perfectã orationem constituunt. reliquarum ꝟo nulla aliquid tale facere possunt, sed aut ab his habent generationem, vt participia ⁊ pronomina, aut ad disiunctioneꝫ ⁊ vnitatem orationum sunt solum nobis vtilia, vt coniũctiones. Dicimus ꝟo, ⁊ ex diuisione de octo partibꝰ orationis sic, ꝙ partes orationis, aut substantiam significant, vt nomina. aut personam cum actione vel passione quemadmodum verba. aut personam tantũ, vt pronomina, ⁊ aut proponuntur omni orationi, ⁊ reliquis orationis partibus, vt propositiones, aut nomini pręponuntur, ⁊ vocantur articuli. aut colligant ⁊ diuidũt, ⁊ vocantur coniunctiones, aut pro verbo accipiuntur, ⁊ vocantur aduerbia, aut vtrisq; participant nomine dico ⁊ verbo, ⁊ vocãtur participia. ❡ Quartũ caput propter quid memorans orationem non meminerit ⁊ vocem. Est enim vox genus orationis, siquideꝫ est oratio, hęc ⁊ vox. non si quid ꝟo vox, hęc ⁊ oratio. Dicimus ad hoc, ꝙ vox est magis physicę facultatis, non logici negotij. Vox enim natura est, oratio ꝟo positione. Est enim natura idem dicere apud omnes, etenim apud Indos, ⁊ Scythas ⁊ omnes simpliciter vna est vox, velutĩ opus naturę existens, oratio ꝟo non omnibus eadeꝫ, quare ⁊ positione. Alia eniꝫ apud Sarmatas ⁊ alia apđ Germanos. Si quis ꝟo dicat, quomodo igitur Comici vtuntur differentibus vocibus imitantes ranas, aut aues. dicimus ꝙ hoc factuꝫ est comica libertate, ꝙ eniꝫ vero sint voces natura declarant medicorum filij. alia quidem instrumenta vocalia dicentes esse, ⁊ alia locutoria. Vocalia quidem pulmo, pectus, aspera arteria. locutoria ꝟo epiglotis, lingua, ⁊ dentes. Ipse ꝟo Aristo. in libro de historia animalium dicit, voceꝫ non esse genus orationis, sed magis materię rationem habere: materia eniꝫ est orõnis. ❡ Quintũ caput propter quid est. ꝙ in enumeratione nõ meminerit contradictionis, pręsertim quum in doctrinam ipsius mentionem fecerit. nos dicimus ad hoc, ꝙ partium ipsius mentionem faciẽs, ⁊ hãc virtute enumerauit. ❡ Sextũ caput post hęc quęrimus, quo nam pacto enuntiatio diuidatur in affirmationem ⁊ negationem. quę enim diuiduntur sex modis diuiduntur, vt genus in species, vt totum in partes. vt vox ęquiuoca in differentia significata. vt substãtia in accidens. vt accidens in substantiam. vt accidens in accidentis. Enuntiatio enim neq; vt substantia in accidens diuiditur, neq; ęconuerso, propterea ꝙ affirmatio ⁊ negatio nequaquã sunt substantię, sed neq; vt totũ in partes, neq; in dissimiles partes. Propterea ꝙ neq; nominis neq; rei volunt cõmunicare sic diuisa. affirmatio ꝟo ⁊ negatio a nomine totius vocantur enuntiationes,

Cur Andronicus de hoc libro.

Diuisio libri.

Quo differat sẽsus ab imaginatione.

Mos Aristotelis.

Dubitatiões.

quodmodo fiat diuisio

sed neq; in similares partes. Est enim multa differen tia affirmationis ꝛ negationis, sed neq; ęquoca vox, q̄si vtiq; affirmatio vocaretur negatio. ℂ Dicit ꝟo Alexander, ꝙ neq; vt genus in species. ꝛ vtitur tribus argumentis. Dicit enim ꝙ generũ diffinitiones debent conuenire speciebus. specierum ꝟo nequaquam generibus. hic ꝟo partium diffinitiones congruunt enuntiationi. vt affirmatio est aliquid de aliquo, negatio ꝟo aliquid ab aliquo. hęc ꝟo conueniunt vtraq; in enũtiatione, vt aliqd de aliquo, ꝛ aliquid ab aliquo. Amplius ꝟo dicit, ꝙ hic prius ꝛ posterius illis cõiter prędicatum genus non est. prior enim est affirmatio negatione. nõ igitur genus ipsorũ enuntiatio. ℂ Rñdemus ad hoc, ꝙ prior est affirmatio non natura, sed dignitate, prius ꝟo ꝛ posterius quęrimus in speciebus nã. ℂ Amplius dicit, ꝙ species nequaq̃ corrũpuntur adinuicem, negatio ꝟo corrumpit affirmationem. ad quod non potentes contradicere accepimus magis (vt ipse dicit) diuidi hãc, vt vocem ęquiuocam in differentia significata.

Rõe Alexander.

vide solucionem ... (handwritten marginal note)

ℂ Prius ponendum est, quid nomen est, ꝛ quid verbum. postea quid est negatio ꝛ affirmatio.

ℂ Prius quinque significat. aut natura, vt pr̃ filio. aut tpe, vt senex iuuene. aut numero, vt vnũ duobus. aut ordine, vt fundamentũ pariete. aut dignitate, vt princeps subdito. Ponere sex modis dicitur, vt cõcessum vnde ꝛ contraponere dicimus hoc est repugnare cõcesso. vt dignitas, vt petitio, vt peto te terraꝫ mihi ponere centrum cęli. vt aduerbium locale, vt diffinitio, vt celebris Phoꝝ positio. vt q̃n duo quidam mẽtiũtur, ꝛ nullus aduersatur, vel duo verum dicunt ꝛ nullus aduersatur, vel iste verũ dicit, ille ꝟo falsum. aut econtra, ꝛ nullus aduersat̃. ℂ Sciẽduꝫ tñ, ꝙ nomẽ, verbum, dictio, terminus subiecto ideꝫ sunt, ratione ꝟo differunt. nomen enim vocatur, quando veluti subiectũ ipsum acceperis, verbuꝫ ꝟo quando, vt prędicatum. dictio ꝟo est pars enũtiationis, ꝛ si nomen fuerit, aut verbum aliud enim est ꝓpositio, ꝛ aliud enuntiatio, Simpliciter enim affirmatio, aut negatio enuntiatio est. In syllogismis ꝟo accepta affirmatio, aut negatio propositio vocatur. terminus ꝟo vocat̃ pars ꝓpositionis, aut subijciat̃, aut ꝓdicetur.

ℂ Sunt quidem ea, quę in voce carũ, quę in anima passionum notę.

ℂ Post enumerationẽ nominis ꝛ verbi ꝛ aliorum, reliquum erat horum diffinitiones tradere. ipse enim dixit prius ponendum est, pro diffiniendum, hic ꝟo nõ hoc facit, sed caput quoddã proponit vtile nobis ad doctrinã. Scdm ꝟo ad hęc docet, in quibus inueniemus verũ ꝛ falsum, in simplicibus eniꝫ vocibus, vt est nomen ꝛ verbũ non est inuenire veritateꝫ, aut falsitatem, sed in horũ cõplexu. quatuor igitur existẽtibus rebus intellectibus. vocibus ꝛ literis. res quidẽ ꝛ intellecta natura sunt, voces ꝟo ꝛ literę positione. ꝙ ꝟo res ꝛ intellecta natura sint, patet ex hoc, eo q̃ apud omnes eadem sunt res ꝛ intellecta apud Indos, apud Romanos, amplius ẽt apud Ægyptios. voces quidem nõ sunt apud omnes eędem. alię eniꝫ apud alias nationes. similiter ꝟo ꝛ literę, horum ꝟo meminit, postq̃ nomina ꝛ verba ꝛ res sunt ꝛ intelliguntur proferũtur ꝛ scribuntur. vocat quidem intellecta similitudines rerum. sunt enim intellecta imagines rerum in anima, literas quideꝫ vocat notas ꝛ signa vocũ. Amplius ꝟo voces intellectorum, voces enim enuntiatiue sunt intellectorũ, literę ꝟo ad memoriam vocuꝫ excogitatę sunt. Differt ꝟo similitudo a signo ꝛ nota, eo q: similitudo naturaꝫ rei repręsentat, quẽadmodum imago Socratis non repręsentat proprie ꝛ naturaliter Socratem enim seruet inuariabiliter eius omnia accidentia, ꝛ hoc non est in nobis, sed in natura. natura enim similitudinẽ formarũ semꝑ seruat. nota ꝟo vel signuꝫ ex nr̃a est cogitatione, vt in bello tubę clãgor, aut facis ascẽsio. ℂ Sciẽdum tñ ꝙ Aristoteles idem signũ ꝛ notam vocauit, vt positione. habet aũt non paruam differentiam. signum eniꝫ in omnino existentibus, sicut omnino fumus significat ignẽ ꝛ vmbra corpus in lumine, nota ꝟo in non omnino factis, vt dicimus hanc auem ꝛ huius talẽ volatum, signa belli aut pestilẽtię. quoniã ꝟo intellecta eadẽ apud oẽs esse dicit. ℂ Cõtra hoc argumẽtat̃ Alexander dicẽs. q: sępe de eisdẽ rebus diuersa sunt intellecta apud nos. Et dicimus ad hoc, ꝙ ex omnibus intellectibus differẽtibus, verum solũ in ipsis vocamus proprię intellectũ, eo quia non quẽadmodũ se habent natura ordinauit ea Aristoteles. priores eni natura res, postea intellecta, postea voces ꝛ literę ipse, priores voces collocauit. Rñdemus ad hoc, ꝙ de logico negotio disputans, necessario vocũ mentionẽ fecit, vt de noie ꝛ verbo, tanquaꝫ cõferentibus ad doctrinã orationis. ꝑpter quid ꝟo non dixit, voces sunt intellectoꝝ notę, sed quę in voce. Et assignamus duas causas, primã quidem, ꝙ per vocẽ significatur nomen ꝛ verbũ, neq; eniꝫ sunt simpliciter voces. voces enim natura sunt, non ꝟo nomẽ ꝛ verbũ. ꝛ signũ huius est ꝙ in bobus est quideꝫ inuenire vocem, non ꝟo articulatã, ꝛ aut nomen aut verbum significantẽ. Scđa causa est, q: per voceꝫ est oratio, ꝛ non est in voce. oratio enim triplex aut intrinseca siue animalis, aut prolata de qua faciens sermonem dixit Aristoteles.

Alexander.

ℂ Sunt igit̃, quę in voce caruꝫ, quę in anima passionum notę.

ℂ Quę in voce dixit, notę sunt intellectorũ ꝛ scripta eoꝝ, q̃ in voce supple notę. Propter quid ꝟo non dixit, ꝙ literę notę sunt vocũ. vꝫ. elemẽta. ꝛ dicimus, ꝙ lr̃a fusionẽ characteris significat. elemẽtũ ꝟo pronũtiationẽ. quare nõ vtiq; dicet̃ nota nominis ꝓlatio, vt elemẽtũ, sed pars. character ꝟo nota dĩ, eo ꝙ per eandẽ ꝓnũciationeꝫ aliter ꝛ aliter ꝓnũtiatur. ꝑꝑ hoc neq; elemẽta neq; lr̃as dixit, q̃a vtrũq; nomẽ fertur ꝛ de ꝓnũtiatione, ꝛ de lr̃a, ꝛ de elemẽto. ostensum est aũt, ꝙ ꝓnũtiatio est pars nois ꝛ verbi, ꝙ est vocuꝫ.

ℂ Quoꝝ quidẽ signa, hęc primuꝫ easdem omnibus passiones animę esse.

ℂ Quorum voces inquit prius sunt notę, hęc intellecta sunt, ꝛ sunt apud omnes eędem. prius ꝟo dixit, eo quia possunt voces esse notę ꝛ rerum per media intellecta, sed non prius rerum.

ℂ Et quoꝝ hęc simulachra, res iam eędẽ.

ℂ Quorum quidem simulachra sunt intellecta quorum autem, an rerum: hęc inquit res apud omnes sunt eędem, vtpote natura existentes, ista enim est diffinitio eius, quid est esse natura apud omnes ideꝫ

esse, non apud omnes ꝟo idē esse, est diffinitio eius, ꝙ est esse positione.

¶ Adhuc autem quēadmodum in anima intellecta quandoqꝫ quidē sine vero aut falso.

¶ Duo quędā in prędictis scrutati summus. primū quō nois ⁊ verbi intelligenda sit significatio. nunqd sm solam vocem, aut sm solam intellectionem, aut sm solam rē. ⁊ demonstrauimus, ꝙ voces per media intellecta sunt rerum enunciatiuę. Scdm quęsiuimus in quo verum ⁊ falsum inueniretur, ꝙ ⁊ nunc proponit ostendere, quū dicit ꝙ in simplicibus quidam vocibus, vel in simplicibus intellectis. neqꝫ verum, neqꝫ falsum est inuenire, sed in cōpositis ex his. dicit ꝟo enunciatiuā orationē, in hac enī sola verū ⁊ falsum inueniens, neqꝫ in optatiua neqꝫ in aliqua alia oratione pter enunciatiuā existēte. quatuor enī nobis traditis rebus, vocibus, intellectis, ⁊ literis. sciendum ꝙ vnūquodqꝫ horū. ⁊ verū dicit, ⁊ mentitur. etenim ea, quę scribūtur aut vera aut falsa sunt. amplius verę ⁊ enunciata ⁊ intellecta ⁊ res quoqꝫ, aut verę aut falsę sunt. Etenim dicimus Socratē verum esse. depictum ꝟo falsum. hic autem Aristoteles sola intellecta verum dicere aut mentiri affirmat. ⁊ dicimus, ꝙ hęc omnia intellecta, aut verum dicūt, aut falsum: etenim scribens falsa, aut proferens falsa cum intellexerit, aut pronuntiauit aut scripsit. similiter ꝟo, qui fecit nisi sic intellexisset, hoc non fecisset. Dicit igitur, ꝙ circa simplicia intellecta, non est aliqḋ verum neqꝫ falsum. ¶ Et dubitant quidā trina dubitatione de hoc, quarum pma est hęc, ꝙ ⁊ sibi ipsi repugnat Aristoteles ⁊ Platoni. etenim post naturalia inquit intellectū sm simplicem occursum res intelligentē omnino vera intelligere, ⁊ idem quoqꝫ Plato dicit in dialogo de anima. Ad hoc igitur dicemus, ꝙ non repugnat sibi ipsi, quia tantum vera intelligere intellectuꝫ dixit, non falsa, hic ꝟo quęrit de veritate ⁊ falsitate. ¶ Scda dubitatio cuꝫ meminerit de nomine ⁊ verbo, de noie quidem exemplū homo ponit, de verbo ꝟo album. Et dicimus, ꝙ nō simpliciter omne pędicatum verbuꝫ vult pędicari, sed si quid pędicatur ⁊ si nomen fuerit pędicatuꝫ hoc ipsuꝫ verbū vocat, vt Socrates albus. ¶ Tertia dubitatio, quomodo dicit in simplicibus vocibus non significare verum aut falsum, quandoquidem in verbis est inuenire vtrūqꝫ ip dicendo enim ꝙ ambulo verū dixi. si ꝟo nō, mētitus sum. Ad quos dicimus, ꝙ potentia significabit hoc ego, vt ego ambulo. postea si hoc erat, in omni verbo inueniretur, neqꝫ enī in infinitis ⁊ in determinatis illud inuenies. vꝫ. verbum significatiuū veri ⁊ falsi, quēadmodum in hoc pnti ambulo. ¶ Post h̄ exēplū accepit a maiori cōfirmans, ꝙ in simplicibus vocibus non est verum, aut falsum inuenire. hircocerius enim nomen dicit cōpositū existens, nec verum nec falsum significat, multo magis neqꝫ in simplicibus est inuenire veruꝫ ⁊ falsum. postea dicit, ꝙ circa cōpositionē ⁊ diuisionem est verū ⁊ falsum, cōpositionē vocans affirmationem, diuisionē ꝟo negationē. ppterea ꝙ compositū subiectū pdicato facit affirmationem, ⁊ p aduerbiū negatiui non, diuisam facit negationem. nō aūt est in omni cōpositione, aut diuisione inuenire verū ⁊ falsum. etenī optatio est sermo ɔpositus, ⁊ iussio, sed neqꝫ vera neqꝫ falsa, sed neqꝫ in hoc termino homo, est verum aut falsum significare, aut simplr, aut sm tēpus, vt in pręterito aut futuro, aut simpliciter vt in determinato pręsenti, ꝙ ꝟo sm tēpus est, vt in infinito veluti hircocerius erat, vel erit hęc indefinita. hoc ꝟo est determinatū. significat aūt simplr ⁊ indefinituꝫ, veluti in deo dicimus, ꝙ erit deus non ꝙ non est, dicimus sicuti in futuro, sed sicuti dixeris in pręterito siue in futuro, nihilominus semper est, tempore ꝟo indefinito vtimur in reb᷒, hircocerius erat aut erit dicentes.

Dubitationes.

¶ DE NOMINE.

NOMEN igitur est vox significatiua.

POSTQVAM ostendit qd significant nomia ⁊ verba, ⁊ in quibus est verū ⁊ falsuꝫ. accedit ad ipsam nois diffinitionē, ⁊ quęrimus pp quā cām pponitur verbo. postea diffinitionē eius. postremo, quę sint dubitationes emergentes, ⁊ harū solutiones. Pręponit igitur nomē verbo, eo ꝙ nomen essentiā significat, verbū ꝟo actionē, aut passionē. oportet enim esse aliquid, vt possit agere, aut pati. Amplius si aliqḋ est pars orationis, hoc ⁊ nomen est, quatenus vnūqḋqꝫ nominatur, non si quid aūt pars est orōnis, hoc ⁊ verbū est. ¶ De diffinitione ꝟo dicimus, ꝙ quū vocem dixerit, distinxit eam a sono, qui genus est vocis. sonus enī est aer pcussus ab inanimato factus. vox ꝟo est sonus ab animato factus significatiuus p instrā vocalia. ¶ Sciēdū ꝟo, ꝙ vocū aliquę sunt significatiuę, ⁊ aliquę non significatiuę. ⁊ aliquę qdē articulatę, aliquę ꝟo inarticulatę, ꝙ idē est ac si dicas lrātę ⁊ illiteratę. quēadmoduꝫ enī nostrū corpus ɔstat ex articulis, sic dicimus ⁊ ex articulis. vꝫ. ex syllabis cōstare significatiuas voces. fiunt igiꝛ ex hac diuisione mēbra sex. quoꝝ quidem duo, nō simul stant, quatuor ꝟo simul stant, vt significatiuę literę nomē ⁊ verbū, non significatiua illiterata, vt simplr sibillatio. significatiua illiterata vt canum latratus, etenim canis latrans significat dn̄o, ꝙ aduenę accesserunt. est enim illiterata vox ipsa canis non significatiua, lrāta vt blitri, aut chnax, aut scindapxos. dicēs igiꝛ significatiuas, separauit a nō significatiuis sm placitum pro literata, ⁊ sm positionem, sed non naturā. In dicendo enī ad placitū, distinxit ab inarticulatis. sunt enim hoiū voces illiteratę. ¶ Sciēdū ēt, ꝙ ad placitū non cōpositionē, sed positionem quādā notat. positio enim triplex est, aut ęqualis, vt hoie cū hoibus cōes ɔuentiones faciunt. aut ad pręstātiora, vt hoies ad deū, aut hoies ad ipsoꝝ deteriores, ad quos neqꝫ positionē habēt aut pactum. possumus cogitare alias quidē tanq̄ excellentes, alias ꝟo vt inferiores, ⁊ nullo mō congruere potētes, hic ꝟo ęqualē positionē accepit. duplr ꝟo dicitur positione ⁊ natura ⁊ ex dicentibus natura nomina aliqui quidem, vt naturę opera ipsa pferant. ⁊ dicant ipsa esse similia imaginibus, vt in vmbris, aut speculis apparentia, alij ꝟo natura ipsa dicant, vt naturę conuenientia, sicuti cum aliquis fuerit imperatoria prudētia pręditus, vocatur Archelaus aut Regulus, q̄ quidē

similia

similia esse dicunt artificiosis imaginibus. Qui vo positione dicunt, alij quidẽ, vt tanq̃ nobis liceat vocare quãlibet rem quomodocunqȝ contingat, aliqui vo, vt a sciente vniuscuiqȝ nomen proprium ponentes esse, ꝙ idem est esse cum secundo significato naturę. est igit̃ nomẽ, ⁊ natura ⁊ positione fm aliud ⁊ aliud. secũdum enim positionem concurrit cuȝ secundo significato naturę. ¶ Alexãder vo solum nã ea esse dixit, ita probans. nomen ⁊ verbum sunt voces, sed voces sunt natura, igitur nomen ⁊ verbuȝ sunt natura. ⁊ dicimus ꝙ voces sunt fm materiam, ⁊ non fm formaȝ. quia ⁊ ipsi similiter dicemus ianua est lignũ, sed lignum naturę opus, igitur ianua erit opus naturę, ꝙ est falsum. sed respondemus sic ianuam esse lignum materia, ⁊ non forma.

¶ Sine tempore.

¶ Hoc nomen distinxit a verbo, ⁊ dubitant quidam postquaȝ ⁊ ipsa tempora nomina sunt, vt heri ⁊ cras, quomodo dixit sine tẽpore. Ad hoc dicimus, ꝙ nomen, aut per se tempus significat, aut nullo modo significat tempus. est enim aliud significare tempus, ⁊ aliud consignificare. nam quatenus est verbum, non simpliciter significat tempus. sed cõsignificat. eteniȝ vltra id, quod verbum res quędam est, actionem vel passionem significat, ⁊ tempus omnino ostendit.

¶ Cuius partium nulla est significatiua separata.

¶ Hoc distinguit ab oratione. orationis eniȝ partes sunt significatiuę, vt Socrates ambulat, ⁊ Socrates ⁊ ambulat. post enim diffinitionẽ a maiori sic argumẽtatur, dicens. si composita nomina non habent significatiuas partes per se, multo magis neqȝ simplicia. ecce enim Callippus aut Epactrochieles, ꝙ est nauis prędatorię nomẽ, non hñt partes significatiuas, neqȝ eniȝ ippos, neqȝ chieles, ⁊ si videntur aliquid significare, sed tanquã ad totum nomen compositum, ⁊ ex ipso significatum nihil significant, neqȝ enim hęc dictio ippos callipum significat neqȝ chieles nauigiuȝ piraticum.

¶ Sed quando fit nota.

¶ Quum inquit nomen alicui positũ fuerit, tunc significat naturaȝ nominati, ⁊ ꝙ reliquum est natura, ⁊ non positione. infert autẽ ⁊ hoc, quoniam manifestant ⁊ illiterati soni, vt ferarum, quoꝝ nullũ est nomen. ꝓpterea ꝙ ⁊ ipsi positione qui sint, sunt non significatiui, non natura enim nomina sunt, quum nominata non fuerint. patet ex hoc, ꝙ illiterati soni ferarum non sunt natura. voces enim ipsorum nõ sunt noĩa. ¶ Quidaȝ vo putauerunt ipsum dicere, ꝙ ferarũ non est nomen, ⁊ tamen vocatur leo, ⁊ reliqua proprijs nominibus. alij vo putauerunt, ꝙ vocuȝ ferarũ non est nomen, ⁊ tamen nominatur canis vox latratus, hinitus equi vox. Nos vo dicimus ipȝ dicere, ꝙ vocum irrationaliũ non est nomen natura, sed positione, ⁊ si quidem suscipiũt nomen, sed ipse tñ non sunt nomina. ¶ Post hoc quęrit de hac dictione non homo vtrum nomen sit, aut negatio. Dicimus igitur, ꝙ nomina sunt diffinita ⁊ habẽt quod significant. qd eniȝ nominant significant. non homo vo nõ nominat ⁊ tamen significat, sed remotione huius, qđ significat, vt non homo per accidens, cuȝ oĩa alia inducat pręter hominẽ, siue definita siue infinita. vt equum ⁊ canẽ, ⁊ ipsuȝ non ens. nomen vo hoc quidem ponit, ꝙ significat, fm accidens vo omnia alia destruit. addendum est enim diffinitioni nominis diffinitum aliquid significans, sed neq̃ hoc modo perfecta est diffinitio. nomẽ est vox significatiua ad placitum sine tempore cuius partium nulla est significatiua separata aliquid diffinituȝ significans cũ hoc vel erat, vel est, vel erit, veritatis aut falsitatis susceptiua, quęrimus vo de non homo nõ quid negatio sit: negatio enim habet non negationeȝ, dicimus igitur, ꝙ negatio affirmationem destruit, ⁊ construit̃ cum est, aut cum aliquo alio, homo vo non est affirmatio, vt non homo possit hominẽȝ destruere, neq̃ construitur cum est hęc dictio non homo, vt aut verũ aut falsuȝ significare possit. Si vo aliquis dixerit, ꝙ nõ homo est oratio. etenim pars eius est significatiua, vt hõ. dicimus ad hoc, ꝙ ⁊ si significat pars, sed nõ seorsuȝ a dictione nõ / nõ hõ significat, sicuti neqȝ ippus calippum, alioquin si est oratio, oportebat ipsaȝ, aut enũtiatiuã, aut imperatiuã, aut aliquã aliarum orõnũ esse. vidimus vo, ꝙ nõ est aliqua istaꝝ, nõ igitur, est orõ. dr̃ aũt nomen sex modis, ipsuȝ ꝓprie nomen, est cõitas dictionũ, vt qñ dicimus pulchris nominibus vsus fuit Plato in Thęteto. subiectũ, prima assignatio noĩs, prima assignatio cũ prima determinatione, prima assignatio cuȝ scd̃a determinatione, prima reditio cum duabus determinationibus. quęrimus de hac dictione philonis, aut philoni, vtru sint noĩa, aut casus nominu. Aristo. ĩde rectu non vocat casum. dicit eniȝ ꝙ si p generalẽ intellectũ, ex quo cecidit nomen opȝ vocare casuȝ, oportebat ⁊ reliquas orationis partes casus vocare. eteniȝ ⁊ ipse ex intellectu ceciderũt. ¶ Peripatetici vo rectũ casuȝ vocauerunt, eo ꝙ ex intellectu cecidit, vocauerũt vo rectũ, tanq̃ a stillo desuper cadente ⁊ stante, si quideȝ cecidit, casum. si vo steterit, rectũ, ab eo ꝙ est recte stãs. Amplius vo dicũt sic, nomẽ aut rectũ est, aut casus, ⁊ vel substantiã significat, aut quę circa substantiaȝ. ⁊ si substantiaȝ, fit sinuãma, aut cathegorema. vt Socrates. si vo quę circa substantiã, fit minus sinuãma, aut minus cathegorema, sic Socratis Socrati. ⁊ isti sunt casus nominis. non nomina. dicit igitur Aristoteles, ⁊ si alia omnia diffinitioneȝ nominis accipiãt, sed non cũ hoc erat, aut est, aut erit veruȝ, aut falsum significãt, vt rectus. ¶ Sciẽdũ vo, ꝙ Amonius de Stoicis dicit, ꝙ qui dicunt ꝙ sunt verba constructa casibus ⁊ facientia veram aut falsam orationem, vt Socratẽ penitet, rectis vo non, vt Socrates cura est, dicunt ꝙ prędicatuȝ de nomine vel de casu prędicatur ⁊ horũ vtrũq̃ aut perfectuȝ est prędicatum, ⁊ facit enuntiationem. aut non perfectum, si quidem igitur perfectum fuerit, vocant ipsum cathegorema ⁊ sinuãma, vt deambulat, vt Socrates deambulat. Si vo de casu prędicatur, vocant ipsum parasinuãma, aut paracathegorema, vt penitet, non eniȝ potest de recto prędicari, sed neq̃ transmutari fm numerum, hoc enim ⁊ his hoc verbum penitet accõmodabis. ⁊ rursus si prędicatum indigeat casu nominis, vocant minus aut cathegorema, vt amat, vt Socrates amat, opus est enim Dionem apponere. si vo casu prędicatum indiget altero obliquo minus, aut parasinuãma dicunt, vt hoc verbum penitet, quemadmodum Socratem Alcibiadis penitet. ꝙ vo positione sint nomina manifestum est ex primis nominum impositoribus. Solem quidem masculine vocauerunt. lu-

nam ꝟo feminine, quoniam ille illuminat, hęc illius lumine fruitur. Intellectum ꝟo masculine, animam ꝟo feminine, quoniam hic ipsam illuminat, illa ꝟo illuminatur, ⁊ fluuios masculine, ⁊ thalassaꝫ .i. mare feminine, qm̄ in se oēs fluuios defluentes suscipit.

DE VERBO.

Erbum ꝟo est consignificans tempus, cuius pars nihil significat separata.

VVM tradiderit nobis diffinitionem nominis, aggredit̄ verbi diffinitionem, ⁊ ordo quidem patet, ꝙ quidem nomina substantiam significant, verbum ꝟo aut actionis aut passionis est significatiuū, oportet igitur prius subsistere aliquid, ⁊ hunc agere vel pati, communia igitur diffinitionis prętermisit hic Aristoteles nominis ⁊ verbi, eteniꝫ ⁊ verbuꝫ est vox significatiua ad placituꝫ cum tempore, sed quoniam innatam habuit breuitatem, ideo hęc prętermisit. Si quis ꝟo dicat, si gratia breuitatis hoc fecit, propter quid meminit, cuius pars nihil significat separata. est enim ⁊ hoc nominis. Dicamus igitur ad hoc, ꝙ huius meminit, vt cōferentis nobis super alia. quoniam est inuenire verbuꝫ cum verbo perficere propositionem, nomen ꝟo cum nomine, nō est. veluti ambulare moueri est. etenim est vox est significatiua, ⁊ ad placitum ⁊ tempus consignificat, attamen partes eius significatiue sunt. ꝓpter hoc volens distinctionem facere verbi ab huiusmodi orationibus adiecit hoc, cuius pars significat separata, ⁊ hęc est probabilis ratio. eo quia dicimus ad ipsos si voles distinguere ab huiusmodi orationibus verbum, huius meminit, ⁊ cum in nomine huius rei meminerit, ⁊ cum in verbo silentio prętererit, tanquaꝫ cōmune existens manifestauit nobis distinctionem verbi ⁊ orationis, hęc est igitur vera causa. nam semper postrema pars diffinitionis equiualet toti diffinitioni, propter hoc igit̄ huius postremę partis meminit, vt ostendat, ꝙ s̄m alia omnia cōmunitatē hꝫ verbū ad nomē, deinde post diffinitionem dicit.

Et est semper de altero dictoruꝫ signū.

Vt ostēdat, ꝙ semper prędicatur de altero. Si quis ꝟo dicat, quid igitur: nonne est nomen nominis prędicatuꝫ: vt homo albus. Dicimus ad hoc, ꝙ ⁊ si nomen prędicetur, sed nequaquā sine verbo est, vt homo albus est, quoniam neqꝫ perfecta erit ꝓpositio. Rursus si aliq dixerīt, si semꝑ verbū ꝑdicat̄, quō in hac oīone deambulare moueri est, subijcit̄ eniꝫ deambulare. dicimus illis, ꝙ si inuentū fuerit verbum subiectū oīno infinitū est, ⁊ hoc nō recipit ꝑsonaꝫ ⁊ ęquiualet nomini, ⁊ aliogn oīno igit̄ coniungit̄ huic verbo articulus, quēadmoduꝫ in noībus fere oībus efficit̄, post hoc dicit verbuꝫ de subiecto ꝑdicat̄, vel in subiecto. ꝙ ꝟo dicit hmōi est verbū, aut substantialiter ⁊ vl̄r ꝑdicatur, de quibus ꝑdicat̄. vt deambulare moueri est. vl̄r eniꝫ moueri de deambulare prędicat̄. aut substātial̄r ⁊ per accidens, vt Socrates currit, vel scribit. hoc eniꝫ accidit Socrati. in quęrendo ꝟo quō semper prędicat̄ verbuꝫ. Si quis dixerit ꝓꝑ quid non dixit, ⁊ de nomine ꝙ semper subijcit̄. dicimus, ꝙ nomen interdū quoqꝫ substantiā ⁊ subsistētiā significat. vt qn̄ dico homo ꝑ se. post hoc quęrit de hoc verbo non valet, ⁊ dicit ꝙ est verbū infinituꝫ, ⁊ eadem dicas, quęcūqꝫ de infinito nomine supradiximus. hoc ꝟo soluꝫ dixit, ꝙ diuersitate infiniti verbi ad verbū nō adaptabis ꝓpriū nomē, neqꝫ aliqui posuerunt. Post hoc dicit, ꝙ ēt ipsa verba noīa sunt qn̄ per se significant, quoꝝ soluꝫ sunt significatiua quēadmodū eniꝫ nomē aliquid significat ⁊ sistit dicens sententiaꝫ ⁊ audiens aquiescit, sic ⁊ ipsa significata a verbis noīa sunt. Postea quęrit de casibus verbis, casus ꝟo eosdē vocat ex metaphora casuuꝫ noīs. dicit igitur, ꝙ solum presens significantia proprię verba sunt, quę ꝟo tempus circiter significant, non etiam. ⁊ circiter autem vocat prętéritum ⁊ futurum. ꝓpterea ꝙ ipsa sunt ex vtraqꝫ parte pñtis, eteniꝫ ⁊ ipsa infinitatē introducunt, eteniꝫ ⁊ in ꝑterito ⁊ in futuro plurimam est inuenire productionē, reliquuꝫ a maiori arguit ꝙ verba non sunt veritatis aut falsitatis susceptiua ⁊ ponit exempla, esse ⁊ non esse, ꝙ est, ⁊ nō est. ⁊ dicit, ꝙ si non suppositū fuerit est, aut non est neqꝫ affirmationem aut negationem faciūt, igitur neqꝫ verum, aut falsum significant.

Neqꝫ si ens dixeris ipsum per seipsum nudum.

Et ipsuꝫ ꝟo ens ex superabūdantia vl̄ius accipit. ⁊ dicit, neqꝫ ipsuꝫ ꝑ seipsum veritatis, aut falsitatis significatiuū esse, nisi aliqd ipsi additum fuerit. vt in hoc Socrates ens est. cōponi ꝟo dicit, nō in sola affirmatione, sed ēt in negatione. Et in libro ꝟo de aīa dicit, ꝙ ⁊ nō albuꝫ cōponitur ex altero. dicit igitur si ens ipsuꝫ per seipꝫ nihil significat, ex quo est verbū ꝑ deducit̄, multo magis neqꝫ verbū est, si nō appositū fuerit ei, de quo prędicat̄. prętérea, ⁊ ęquiuoca per se dicta nullā naturā significāt, nisi addita fuerit ęquiuoco de quo ꝑdicant̄. vt est chora ⁊ qui ianuę ⁊ volatilis ⁊ Phs, ⁊ aliquis lapis. indeterminatū igit̄ est seorsum ad hoc, nisi dixeris aut volucrē, aut qui in ianua, aut in alijs. Sic igit̄ ⁊ ens per se ⁊ verbum est, vt ęquiuoca nihil significāt sine his, in quibus cōponūtur. Est igit̄ verbū vox significatiua ad placituꝫ consignificans tēpus, cuius partiū nulla est significatiua separata, diffinitū aliquid significās pñtis temporis declaratiua. ⁊ dicit̄ tripl̄r, prima redditio diffinitionis, s̄cdm quā ⁊ infinita ⁊ casus vocatur verba, prędicatum ⁊ tertiū in solo pręsenti acceptum.

DE ORATIONE.

RATIO ꝟo est vox significatiua, cuius partium aliquid significatiua est separata.

OSTQVAM tradidit diffinitionē noīs ⁊ verbi. cōsequens erat affirmationis ⁊ negatiōis meminisse, sicut in enumeratione fecit. ꝙ ꝟo in vniuersalius doctrinā mutauit, dico sane rōnē. si quid eniꝫ affirmatio aut negatio, hęc est oīo. nō si qd ꝟo oīo, id affirmatio vel negatio. facit ꝟo h̄, ꝓpterea ꝙ opꝫ prius scire vl̄ia, deinde particularia. Quęrimus igit̄ ꝓꝑ qd in diffōne oīonis omisit illaꝫ

particulam

particulam ad placitum, non quid, vt naturali existente oratione: ⁊ dicimus ꝙ non, nisi quia nondum demonstrauit ꝙ non est instrumentum oratio in nobis naturalium potentiarum, aut quoniam partibus ipsius ostensis ad placituȝ ⁊ non natura, constare dico sane nomie ⁊ verbo. patet ꝙ ⁊ ipsa positione est, ⁊ non natura, sicuti enim se habent partes, sic ⁊ totum. Licet igitur dicere, ꝙ ꝓpter tres causas non dixit ad placitũ, aut propter presassumpta, vt diximus, cum eniȝ dixerit de nomine ⁊ verbo, ꝙ non sunt natura docuit, ꝙ neqȝ oratio, aut propter presentia, vt nunc dicens ꝙ cuius partiuȝ aliqua significatiua est separata, aut quia quom dixit significatiua est manifestauit, ꝙ positione, significata eniȝ positione sunt, vt dictum est. aut propter futura, vt ipse posterius dixit ꝙ non, vt instrumentum est, sed quemadmoduȝ, vt dictũ est ad placitũ. ¶ Postea dicit, ꝙ partes orationis sunt, vt dictio ⁊ non vt affirmatio, dixit enim hoc propter tres causas. Quaruȝ prima est, ꝙ si quidem dixisset, vt affirmatio, quoniaȝ ⁊ affirmatio oratio est, necesse est ⁊ partes affirmationis affirmationem esse, ꝙ est inconueniens. Secunda ꝟo, si quideȝ dixisset, vt affirmatio, quoniam ⁊ affirmatio oratio, necesse est huius orationis partes orationes esse. ⁊ amplius in infinitum abiret oratio, si vniuscuiusqȝ orationis pars oratio esset. pars enim orationis, si esset oratio haberet suas ipsius partes orationes, ⁊ rursus illius partes orones essent, ⁊ hoc in infinituȝ. Tertia est ꝙ dictio dicitur, ⁊ in affirmatione, ⁊ vnãquãqȝ orationem inuenies partes habentem dictiones, non itidem ⁊ affirmationes, quemadmodũ neqȝ affirmatio potest esse dictio. ¶ Post hoc exẽplũ nobis inducit hominem demõstrans, ꝙ ecce homo est dictio, sȝ neqȝ affirmatio est, neqȝ negatio. ne ꝟo aliquis dicat, igitur ⁊ partes dictionis sunt per se significatiuę, vt syllabę, etenim sunt orationis partes per medias dictiones. dicit ꝙ si partes compositoruȝ nominum, quę videntur esse significatiuę, nihil significãt separate a propria integritate, multo magis neqȝ simplicium partes.

¶ Neqȝ enim in hac dictione mus, us significatiua est.

¶ Postea apponimus mus. post hoc excipit nos dubitatio, dicens si partes orationis significatiuę sunt, necesse est ⁊ partes vocatiue orationis, vt o Nestor. dicimus igitur, ꝙ aliud est vocatio, ⁊ aliud vocatiua oratio. vocatio quidem vnius nominis est, sicuti ⁊ ex euidentia manifestum est, vocatiua ꝟo vltra nomen ⁊ alias partes hȝ, vt in hoc o Nestor pelicdes. ¶ Post hoc dicit, ꝙ oratio est ⁊ perfecta ⁊ imperfecta. est ⁊ simplex est ⁊ cõposita. simplex ⁊ perfecta, vt Socrates deambulat. simplex ⁊ imꝑfecta vt Socrate deambulante. Composita ⁊ imperfecta, vt Socrate legente, aliquid, Plato deambulat. composita ⁊ imꝑfecta, vt Socrate deambulãte, Plato disputat. deficit enim aliqd. ¶ Est ꝟo rursus orõ duplex, aut ꝑdicatiua, quę etiaȝ vocatur substantiua, esse eniȝ naturaliter aliquid rei significat. vt Socrates deambulat, naturalr enim Socrati inest deambulare: aut habitudinalis, quę suppositiua dicitur, potens habitudinem suscipere, vt sole existente super terraȝ necesse est cõsequi diẽ esse. ¶ Rursus ꝟo oratio duplicẽ habitudinem habet, aut ad auditores, aut ad res. In primis quidem rethores ⁊ poetę versantur. In secunda ꝟo scilicet ad res soli philosophi, vt discernatur in his verum ⁊ falsum.

¶ Non sicuti instrumentum ꝟo, sed quẽadmodum dictum est ad placitum.

¶ Post hoc ꝟo dicit, ꝙ sicut instrumentum quoniaȝ aliqui dicebant, ꝙ instrumentum est oratio taleȝ cõstituentes syllogismum per hoc destruit opinioneȝ. Dicunt enim ꝙ oratio est instrumentum naturaliuȝ nostrarum potentiarum, omne autem instrumentuȝ naturalium potentiarum naturale est, vt oculus visiue, auris vero auditorię. oratio igitur naturalis est. Atqȝ propositioneȝ primam, quę quidem est minor non concedimus ipsis, dicentem ꝙ oratio est instrumentum naturalium potentiarum. alia enim sunt in nobis naturalium potentiarum instrumenta, vt quidem vocis, pulmo, ⁊ aspera arteria. Locutionis ꝟo lingua, ⁊ epiglotis, dentes, ⁊ labia. Secundam ꝟo prępositionem concedimus. quę quidem est omne instrumentum naturalium potentiaruȝ naturale est. Et de prima prępositione dicimus quidem, ꝙ nõ est oratio instrumentum naturalium potentiarum, sed effectus. Effectus ꝟo quãuis ex naturalibus potentijs sint, attamẽ non sunt natura, vt in salutatione moueri quidem natura, tali ꝟo modo vel tali modo positione. sic ⁊ in oratione proferre vocem quidem naturale est. hoc enim irrationalium animalium proprium. significare ꝟo per nomen ⁊ verbum orationes, positione est. vnde ⁊ multa differentia apud homines orationis est, hęc quidem elegans, illa ꝟo vtcunqȝ prolata, non quid est instrumentuȝ non naturalium potentiarum, sed animę rationalis, quę non est naturalis, sed supra naturam. quo circa, vt instrumẽto ipsa vtitur excogitans nominibus ⁊ verbis. post hoc dicit.

¶ Enuntiatiua ꝟo non omnis, sed in qua verum dicere, aut falsum inest.

¶ Et sane dicit Alexander, ꝙ enuntiatio vt ęquiuoca vox diuiditur in affirmationem ⁊ negationem. Si enim est prior affirmatio negatione, in quibus ꝟo prius ⁊ posterius, illic cõmuniter prędicatum genus nõ est. patet sicuti non est, vt genus in species, sed vt ęquiuoca vox. Dicimus igitur nos, ꝙ nõ quatenus enuntiatio prius ⁊ posterius in his est, vtraqȝ eniȝ susceptiua sunt veri ⁊ falsi, sed ẜm aliquod accidens prius habent, ⁊ posterius ꝙ est dictionum simplicitatem. simplicior enim est affirmatio negatione. amplius nequaquã ęquiuoca diffinitioni subijciuntur, non enim est cõmunis natura ęquiuocorum: diffinitiones enim ex rerum natura accipiuntur. Amplius ipse Aristoteles in his quę sequuntur eandem diffinitioneȝ enuntiationis accommodat affirmationi ⁊ negationi, nequaquam ꝟo ęquiuoca perficiunt suaȝ ipsorum diffinitionem. Relinquitur igitur dicere, ꝙ vt genus in species.

¶ Est autem vna oratio enuntiatiua, vel quę vnum manifestat, vel coniunctione vna.

¶ Postquaȝ ostendit nobis, quid nomen, ⁊ quid verbum. post hęc quaȝ docuerit de vniuersali oratione.

aggreditur reliquum ⁊ doctrinam orationis enuntiatiuę, de quo ⁊ vniuersa ipsi fuit intentio in proposito negotio. Sed postꝗ̃ hęc oratio cõstat ex nomine ⁊ verbo. hęc ꝟo fm dictionem ⁊ sententiam considerantur, necesse est ⁊ orationem ex his compositā dictionem ⁊ sententiam habere. Licet igitur ex diuisione accipere de enũtiatiua oratione, quomodo in dictione consideratur ⁊ quomodo in sentẽtia, cuius diuisionis Aristoteles quum meminerit, breuiter in medio quędam theoremata posuit, ex quo ⁊ obscuritas facta est. vt igitur planius reddatur doctrina, dicamus omnem diuisionẽ. ⸿ Oratio ⁊ dictionem hꝫ, ⁊ sententiam habet. ⁊ fm dictionem, aut est simplex, aut est composita. ⁊ si composita, aut cathegorica aut conditionalis. ⁊ si conditionalis, aut copulatiua, vt si dies est, sol est super terram. Duabus enĩ existib⁹ ꝓonib⁹, sic ꝯiungit vtrasq̃, aut disiũctiua, vt siue sint bonę diuitię, siue malę, siue idifferẽtes, neqꝫ bonę neqꝫ malę, indifferẽtes igit̃. Si ꝟo cathegorica ꝯposita, aut po° est hmõi, aut actu. ⁊ si actu, aut incõposita, vt Socrates sedet, Plato legit. q̃ non sunt vna oratio, sed plures. aut copulatę, vt Socrates deambulat, ⁊ Plato legit. hęc enim dictio ⁊ vnam orationem ambas fecit. Si ꝟo potentia, aut vno existente subiecto, multis ꝟo prędicatis, vt in hac Achilles castrametatus fuit in Troiam, ⁊ singulari certamine Hectorẽ vicit. vel quidem multis subiectis, vno ꝟo prędicato, vt Achilles, ⁊ Vlisses, ⁊ Aiax, castrametati sunt. aut vtrisq̃ multis existentibus subiectis ⁊ pręd̄icatis, vt Achilles, Aiax, ⁊ Vlisses, castrametati sunt in Troiam, ⁊ depredati fuerunt ipsam ⁊ sustulerunt captiuam Helenam. Potentia ꝟo dictum est, propterea ꝙ ex multis huiusmodi orationibus possibile est falsas quasdam esse. Si ꝟo simplex est oratio fm dictionem, aut ex subiecto est ⁊ pręd̄icato ⁊ tertio adiacente, vt Socrates iustus est, aut ex subiecto ⁊ tertio adiacente ⁊ modo, vt necessario Socrates rationalis est. Scdm̃ ꝟo sententiaꝫ oratio, aut proprie est vna, aut non proprie, ⁊ si proprie, aut cathegorica est, aut conditionalis: ⁊ si conditionalis, aut copulata, aut disiuncta, ⁊ rursus eadeꝫ exempla adaptabis, quę superius dicta fuerunt. Si ꝟo cathegorica, ⁊ non proprie vna, aut copulata, aut non copulata, ⁊ eisdeꝫ vtitor exemplis supradictis. Si ꝟo proprie vna est, aut fm habitum, aut fm rem. ⁊ fm habitum quideꝫ, vt in diffinitionibus. etenim vna oratio animal rationale mortale est, eo ꝙ nomina habitudinem habent in diffinitione, ⁊ vnũ aliquid significant. Si ꝟo fm rem, facies proprie affirmatiuã orationeꝫ, vt Socrates deambulat. ⸿ Est ꝟo ⁊ alterã facere diuisionem, qua ⁊ Amonius vsus fuit duobus circa omnẽ orationem ex necessitate consideratis, dictione ⁊ significatione. Circa dictionem quidem duę speculãtur vnius orationis differentię. vna quidem fm simplicem ⁊ compositaꝫ. altera ꝟo fm primam ⁊ secundam, pręcipue quidem in simplicibus orationibus. per has ꝟo ⁊ in compositis. Circa ꝟo significationem, vna fm vnum ⁊ multitudine significatorum, ⁊ in dictione quidem duplices orationes, affirmatio ⁊ negatio, cathegoricę, compositę ꝟo per coniunctionem vnitę, vt suppositiuę prępositiones, fm ꝟo primum ⁊ secunduꝫ, vt affirmatio prior negatione. Circa ꝟo significationem, quę vnum significat est quę in diffinitionibus, vna enim est a diffinitione significata res, vt in hac homo animal rationale mortale, plura ꝟo significant diffinitiones, si singula distingues intellecta quę in diffinitiõe sunt, vt animal est, rationale est, mortale est, ⁊ ęquiuoce ꝟo propositiones non vnum significant, vt Aiax pugnauit cum Hectore, incertũ est de quo Aiace dicit. ⸿ Fiũt igitur ex hac diuisione dictionis ⁊ significationis tres oppositiones, simplicis ad compositaꝫ, primi ad secundum, vnius ad plures. Licet igitur sic dicere, enũtiatiuę orationis ꝙ hęc est simplex, illa ꝟo composita, simplicis hęc quidem prima, illa ꝟo secunda, ⁊ ex vtraq̃ istorum, alia quidem vna, quę est vnum significans, alia ꝟo plures, quę plura significat. Habent autem cõmune simplex ⁊ composita, primum ⁊ secũdum. quoniam ad vtraqꝫ affirmatio ⁊ negatio est, vt vel definitis vel indefinitis vti posse, qñq̃ ⁊ subiectis ⁊ p̄dicatis. ⸿ Qđ ꝟo prior sit affirmatio negatione, ⁊ ipse Aristoteles manifestauit inter diuidendum, qñ dicit affirmatio, postea negatio. ⁊ ꝙ negatio destructio est, ⁊ refutatio. oportet ꝟo primum esse aliquid, postea destrui. Amplius si quę per se sunt, sunt priora his, quę sunt per accidens, affirmatio quidem ostendit, quę per se insunt subiecto, negatio ꝟo, quę per accidens. qui enim ex his quę nõ sunt ostendit alicuius substantiam esse ex his, quę per accidens sunt ostendit. quoniam oratio ea, quę per se sunt significans prior est ea, quę significat ea, quę sunt per accidens. Amplius priora sunt componentia compositis. competit ꝟo affirmatio negationeꝫ. prior igitur affirmatio negatione. Amplius affirmatione non existente, neqꝫ vtiqꝫ negatio erit, negatio ꝟo non tollit affirmationem, remouens anteꝫ non remotum ꝟo prius est, vnde introducitur ratio Alexãdri ꝙ vbi prius ⁊ posterius, ibi communiter pręd̄icatum genus non est. Dicimus igitur, ꝙ non inquantum enuntiationes habent prius ⁊ posterius, quoniam ipsa enuntiatio, ⁊ ante seipsam esset, ⁊ post seipsam, sed fm aliquod accidens contingit, fm adiectionem huius dictionis non, negationem fieri ex affirmatione. ⸿ Post hoc dicit Aristoteles, ꝙ necesse est oẽm orationeꝫ enuntiatiuaꝫ verbo esse, vel ex casu verbi, non possibilem enim esse huiusmodi orationeꝫ dicit, ⁊ non est ex verbo pro pręsenti, aut ex casu pro pręterito vel futuro. enuntiatiua enim oratio ⁊ ex duobus verbis componitur, vt subiecto ⁊ pręd̄icato, vt ambulare moueri est: non necessariũ ꝟo nomen semper habere enuntiatiuam orationeꝫ, sed ⁊ infinito nomine vtitur ⁊ oratione ⁊ nomine, nunquam ꝟo sine verbo aut casu verbi possibile est esse pręd̄icatum.

⸿ Propter ꝙ sane vnum aliquod est, sed nõ plura animal pedestre bipes.

⸿ Hinc ostendit, ꝙ vna est oratio, quia natura est vna, ⁊ si videatur ex propinquitate dictionum dicta esse. nam quum sit subiectum vnum ⁊ diffinitionem vnã ipsius dicit naliter. Quid enĩ est aliud homo, q̃ animal pedestre bipes, ⁊ est vnum significatũ. Est autem oratio enuntiatiua, aut quę vnuꝫ manifestat, aut quę coniunctione vna copulatiua est. Dixit hoc propter ęquiuoca, hec enim non vnũ demonstrant, vt canis est. Ambiguum enim est hoc, diffinitiones quidem

Orationis diuisio.

Quod affirmatio sit prior negatione.

quidem unum manifestant, ꝛ si multa dicantur qui unius sunt manifestativę, vel inconiunctę, etenim huiusmodi multa significant.

¶ Nomen quidem, ꝛ verbum dictio sit solum.

¶ Postquaꝫ docuit de universali oratione, ꝛ postea quum ostenderit de enuntiativa oratione, ꝛ ostenderit ꝙ impossibile est talem orationem sine verbo esse. docet ꝛ de appellata dictione. habet eniꝫ quandam convenientiam dictio ꝛ verbum. dictum enim est, ꝙ quidem subiecto idem sunt, habitu ꝟo differunt. Dicit igitur, ꝙ dictio, neqꝫ dicit veritateꝫ neqꝫ falsitatem. pars enim enuntiationis est, quę est, aut nomen, aut verbum prolata, aut aliquo interrogante, vel ex seipso. ꝛ ex proposito, neqꝫ verum neqꝫ falsum significabat. Quęrimus ꝟo hoc idem, propter quid dictionem ipsam vocat ꝛ non narrationē. Dicimus igitur, ꝙ dictio habet quandam convenientiam in affirmatione ꝛ negatione ſm terminationeꝫ, ꝛ est hęc non rationabilis causa, sed magis qꝛ antiqui meminerunt huius vocabuli dictionis, ꝛ si non in eodem significato. Plato enim dictiones vocabat specierum in materijs apparitiones, quoniam ipse generantur ꝛ corrumpuntur. Post hoc tradidit nobis alias duas enuntiationis diffinitiones. quarum prima est vox significativa aliquid de aliquo, aut aliquid ab aliquo. altera ꝟo vox significans aliquid inesse, aut non inesse. ut tempora dividuntur, ut pręsens pręteritum ꝛ futurum. Dividitur igitur enuntiatio in affirmationem ꝛ negationem, ut genus in species, non sicuti differentes res proferens, quod quidem proprium est eorum, quę ut genus in species dividūtur, sed sicuti diversa significata. post hoc tradidit nobis contradictionis doctrinaꝫ. Et cōfestim dubitamus, propter quam causam in numeratione eius non meminerit. Et dicimus ꝑpter duas causas. quarum prima est, postq̄ꝫ meminerit affirmationis ꝛ negationis, ex quibus constat contradictio, propter hoc hanc non numeravit. secunda quoniam nullus antiquoꝝ meminerit contradictionis nominis. Hic manifestum est, ꝙ eius est inventio, dicendo ꝛ sit contradictio huiusmodi. Est igitur eius diffinitio pugna affirmationis ꝛ negationis dividēs semper verum ꝯ falso. Indiget igitur hęc diffinitio quibusdam prędeterminationibus, ut sit vera. dicit enim eiusdem de eodem, ne sit aliud subiectum, aut aliud prędicatum, ut si dico Aiax solus pugnavit cū Hectore, Aiax non solus pugnavit cum Hectore. incertum est de quo Aiace sit oratio, utrū de Oilei filio aut Thelamonio. Et ex hoc accidit simul mentiri, aut simul verum dicere contradictionem, ꝙ est impossibile. de eodem ꝟo prędicato ne dicamus, Socrates movetur, Socrates non movetur. accidit enim ipsum moveri, quaꝫ ambulat, non moveri ꝟo disputando. non ęquivoce, ut in hac Aiax solus pugnavit cum Hectore, aut Aiax non solus pugnavit cum Hectore. non univoce, ne dicas homo deambulat, homo non deambulat, contingit animalium quidem deambulare, alium ꝟo nō deambulare, ſm aliud ꝛ aliud, ne dicamus oculus albus est, ꝛ oculus albus non est. ſm enim aliam partem albus est, ſm ꝟo aliam albus non est, aut ut decem duplum est ꝛ non duplum. duplum enim est relatiuꝫ ad quinque, non dupluꝫ ꝟo ad triginta. non in alio ꝛ in alio tempore, ut Socrates deambulat, ꝛ Socrates non deambulat. non aliter ꝛ aliter, ut nix alba est, ꝛ non est alba. Si enim ut utrunqꝫ ꝛ ut substantia alba, si ꝟo ut color ꝛ qualitas, non est alba, aut potentia ꝛ actu, ut catulus vidit, ꝛ catulus non vidit. Et post hoc quęrimus de divisione in textu posita, dicit eniꝫ hoc.

¶ Quoniam auteꝫ licet, id ꝙ inest ac si nō insit pronuntiare.

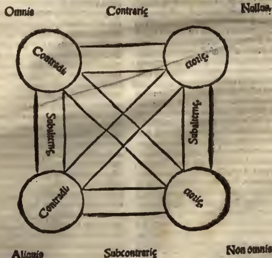
¶ Est igitur talis divisio, res aut insunt, aut non insunt. Et aut dicimus ipsas inesse, aut dicimus ipsas non inesse. Et si insunt, ꝛ dicamus ipsas inesse, fit vera affirmatio. ut Socrates iustus est. Si ꝟo non insunt, ꝛ dicamus ipsas non inesse, fit vera negatio, ut hircocervus non est. Si ꝟo nō insunt, ꝛ dicamus inesse, falsa est affirmatio, ut hircocervus est. Si ꝟo insunt, ꝛ dicamus non inesse, fit falsa negatio, ut homo animal non est. Ipse igitur primas angulare dixit tanquam falsas ꝛ oppositas, ut ostendat, ꝙ omni affirmationi negatio est opposita, ꝛ hinc introducit contradictionem.

PREFATA SECVNDE PARTIS.

BENE intelligentes primā particulam ꝛ promissionē perficiētes opportune, reliquum est nos ad secundum transferre. Et confestim quędam nobis dubitatio occurrit, cur proponens in prima particula docere de enuntiatione, nihil ulterius q̄ꝫ partes ipsius edocuit? Et dicimus, ꝙ quum docuerit omnēs eius partes, ꝛ totum edocuit. sciens enim partes, sane ꝛ totuꝫ scit. ex his eniꝫ totuꝫ. Hinc igitur quęrimus, quomodo negationes ex affirmationibus fiunt, ut autem hoc addiscamus pręponamus tria quędam capita. Primum quidem quid est determinatio, ꝙ autem non frustra hoc inquiramus, dicemus sic, ꝙ de propositionibus est nobis oratio. Quoniam autem harum aliquę quidem sunt prędeterminatę, aliquę ꝟo indeterminatę propter hoc quęrimus quid sit determinatio. Secunduꝫ quomodo fiunt negationes ex affirmationibus, ꝙ ꝟo neqꝫ frustra hoc quęratur. manifestuꝫ est ex hoc omni affirmationi negationem esse contrariam. Et tertium numerum propositionum ex subiecto ꝛ prędicato, ꝛ hoc ꝟo non frustra quęritur. quoniam eniꝫ non sunt ꝛ alię preter has propositiones. manifestū est ꝙ non sunt infinitę. Si enim est aliquid accipere ipsorum extra ipsas, manifestum est ꝙ finitę sunt, id enim extra ꝙ nihil est assumere hoc dicitur ꝛ est infinitū: ꝛ de predeterminatione quęrenduꝫ est quinque quędam essentiam eius, quę est diffinitio, numeruꝫ, potentiam, oppositionem, appellationem. Et de prima quidem dicimus, ꝙ est determinatio adiectio cōiuncta semper subiecto, ꝛ ostendens quomodo se habet prędicatum ad subiectum cum multitudine existente in subiecto, ſm id ꝙ inest quoniam adiectio, neqꝫ nomen, neqꝫ verbuꝫ est, sed ut adiectio quonīā ꝟo se habet prędicatum ad multitudinem in subiecto ſm inesse, ut addiscamus utrū de omni ꝛ universali subiecto pręhdicetur pręhdicatum sicuti in hac, om Dubitatio.

nis homo est animal, ostendit enim ꝙ animal inest homini ⁊ ꝙ de omni multitudine hominis pꝛędicatur, aut ſm partem eiuſdẽ, vt hęc aliquis homo animal est. ¶ De numero ꝟo dicimus, ꝙ quatuoꝛ sunt numero, quoniã enim dictũ est in diffinitione ꝙ pręd icatum ostendit, quomodo se habet ſm multitudinem subiectum. multitudo ꝟo quantitas est, necesse est accipere ex quãtitate vniuersales ⁊ particulares. dictum est ꝟo rursus in diffinitione sine id ꝙ inest. inherentia ꝟo qualitas est, necesse est accipe ex quali hoc, aut affirmatiuas aut negatiuas. sunt igitur, vt dictum est quatuoꝛ determinationes, duę quidẽ vniuersales, affirmatiua quidẽ vt omnis. negatiua ꝟo, vt nullus. alię duę particulares, affirmatiua quidem, vt aliquis. negatiua ꝟo, vt non ois. ¶ De potentia ꝟo dicimus, ꝙ omnis semper in necessaria materia verum dicit. Tres enim sunt materię necessaria, vt omnis homo animal est, aut omnis homo risibilis, ⁊ si non rideat semper, sed inquantum potentiam habet ridẽdi risibilis est. aut impossibilis, vt omnis homo alatus. aut cõtingens, vt omnis homo iustus est. igitur hęc determinatio omnis, semp in materia necessaria verum dicit. vt omnis homo animal est, nullus ꝟo semper in ipsa falsum dicit, vt nullus homo animal. in impossibili ꝟo, ę contra, nullus quidem semper verum dicit, vt nullus homo alatus, omnis ꝟo semper in ipsa mentitur. vterq; ꝟo in contingenti falsum dicunt, vt omnis homo iustus, nullus homo iustus. Particulares ꝟo aliquis, ⁊ non omnis in necessaria quidem, aliquis verum dicit, non per seipsam sed propter vniuersalem. si enim vniuersalis verum dicit necesse est ⁊ particulare, sub hac enim non omnis ꝟo falsum dicit. rursus propter suam vniuersalem in contingenti quidem materia verum dicunt particulares, aliquis ⁊ non omnis, vt aliquis homo iustus, non omnis homo iustus. non amplius pꝛopter vniuersales, sed propter seipsas. vniuersales enĩ falsum dicunt in hac materia. oppositio ꝟo earum est hęc, omnis, nullus, aliquis, non omnis. hęc quidem omnis ⁊ nullus contrarię opponuntur. aliquis ꝟo ⁊ non omnis subcontrarię, quoniam ꝟo sub contrarijs reducuntur, ideo subcontrarię appellantur. aliquis quidẽ enim sub omnis, non omnis ꝟo sub nullus. propter ꝙ ꝟo omnis ⁊ nullus sunt contrarię, eo quia cõtraria plurimũ inter se distant. Similiter ꝟo ⁊ non omnis huic nullus, quoniam corrumpunt se mutuo, ⁊ ꝙ nequaquã simul verum dicunt, simul falsum dicunt in materia contingenti. Angulares ꝟo omnis huic non omnis, ⁊ aliquis huic nullus cõtradictorię opponuntur. omnis ꝟo huic aliquis, ⁊ nullus huic non omnis subalternę. excipiunt enim se vicissim, sicuti vniuersale ⁊ particulare subalternę opponũtur. ¶ De hac ꝟo determinatione aliqꝫ dubitant propter quid non opponitur ipsi non aliquis, sed nullus. Et dicimus, ꝙ Poetarũ magis est non aliquis, ꝙ̃ Philoſ. ¶ Amplius dicunt pp quid non ei opponitur vnus. ⁊ dicimus propter malũ sonum. Amplius dicũt propter quid non opponitur haud vnus. ⁊ dicimus ꝙ haud vnus, non solum nullum significat, sed ⁊ multitudinẽ. Dicunt igitur rursus, si hęc negatio ου apud grecos sola adiecta facit negationẽ, q̃re adiecistis ipsi hãc syllabã δεὶς. ⁊ dicimus, ꝙ p qdẽ nõ est negatio ου sed determinatio solũ, eo ꝙ male sonabat adiecta est syllaba δεὶς.

Dubitatio.

¶ Post hoc quęrunt de nomine. ⁊ dicimus, ꝙ omnis dictum est quoniam omnia circũpendit, ⁊ extra omnia est. nullus ꝟo eo quia in seipso nihil comprehendit. Amplius ꝟo dubitant quidam propter quid nõ opponitur huic dictioni nullus vnus. ⁊ dicimus, ꝙ singulare est vnus, veluti si dicat aliquis vnus sol, ⁊ vnus mũdus. ¶ Secundũ caput erat, quomodo negationes fiunt ex affirmationibus, ⁊ vt hoc fiat ma-

nifestum, precaccipiamus quatuor quasdam assumptiones extrinsecus. vnam quidem ꝙ hec dictio non addita facit negationem. Secundum ꝙ meliori parti propositionis oportet hanc addere. Tertium ꝙ melius ⁊ principalius est predicatum subiecto in qua propositione non est determinatio, si subiectum in existentiam accipit a predicato. melius ꝟo prebens accipiente, ⁊ ꝙ quidem subiectum materie rationem continet, predicatum ꝟo forme, ⁊ manifestum est ꝙ in quibus est determinatio in his principatum propositionis eẽ dicimus. ℂ His sic dictis, pꝫ ꝙ in quibus non est determinatio, predicato apponenda est hec dictio non, vt fiat negatio. Si ꝟo est determinatio, quoniam determinatio ⁊ predicato prestantior est. significat enim quo pacto insit, ⁊ ipsum predicatum subiecto, manifestum est ꝙ huic apponenda est negatiua particula non. Si ꝟo aliquis dicat propter quid non subiecto apponimus nõ, vt fit negatio, nõ Socrates ambulat. dicimus ad ipsum primum quidem, ꝙ meliori parti prepositionis necessarium est apponere non, vt proprie fiat negatio. Secunda ratio ꝙ negatio destruit id, quod affirmatio affirmauit. dicere ꝟo, ꝙ Socrates ambulat, nõ Socrates ambulat. vtraq; vera. possibile enim est Socrate nõ ambulãte, Alcibiadẽ deambulare. ℂ De numero ꝟo propositionum ꝙ erat tertium caput relinquitur disserere. Dicimus igitur, ꝙ propositionũ alique quidem sunt finite, aliquę ꝟo infinite. ⁊ finite quidem, vt homo albus, infinite ꝟo vt non homo albus. ⁊ finitarum aliquę quidem non determinate, quę sine determinatione sunt. aliquę ꝟo determinate sunt, vt omnis homo albus, quę igitur determinate sunt, aut vniuersali determinatione, vt omnis homo albus, aut particulari, vt aliquis homo albus. quę ꝟo indeterminate, aut finitę, aut singulares, finita quidem sepenumero dicta est. singulares ꝟo sunt, vt Socrates deambulat. Fiũt igitur in determinato subiecto quatuor affirmationes, sed postq̃ vnicuiq; affirmationi negatio opponitur, sunt ⁊ harum totidem negationes. ⁊ fiunt octo propositiones. similiter ⁊ in habentibus infinitum subiectum facies. indefinite enĩ vel indeterminate, vel determinate sunt. ⁊ si determinate sunt, vel vniuersales, vel particulares. si ꝟo indeterminate, aut infinite, aut singulare sunt. ⁊ tũc rursus fiunt altere affirmationes quatuor, vniuersalis, particularis, singularis, indefinita. harũ negationes quatuor, ⁊ fiunt octo propositiones. quę igitur determinatum habent subiectum, ⁊ quę infinitum simul introducunt sexdecim propositiones. ⁊ ipse fiunt in tribus temporibus preterito, presenti, ⁊ futuro, quadragintaocto propositiones. Et rursus ipse sm̃ tres materias necessariam contingentem ⁊ impossibilem fiunt centũ ⁊ quadraginta quatuor propositiones. oppositiones ꝟo septuaginta duo.

SECTVM SECVNDVM.

Quoniam autem res aliquę sunt vniuersales, ⁊ aliquę vero singulares. dico autẽ vniuersale quidẽ, ꝙ in pluribus aptum est predicari.

CVM demonstrauerimus in prefatio secundi secti dicta determinatio, ⁊ quot numero sunt. statim incipientes secundum sectũ quęrimus de dubitatione, quã mouerũt aliqui dicentes ꝓpter quid non quẽadmodũ in subiecto apponimus determinationes, apponamus ⁊ ipsas predicato, ⁊ fiãt bis determinate ꝓpositiones, vt omnis homo omne animal. quã dubitationẽ Aristoteles soluit destruens omnimodo tales ꝓpõnes. Debemus igiť querere, quot numero sunt tales propõnes. ⁊ amplius differentiam huiusmodi propositionum. ⁊ tertium propter quid improbat has ipse Aristoteles. Amplius ꝟo propter quam causam solam destruxit habentem hanc omnis determinationem in predicato, vt omnis homo omne animal. ⁊ reliquum vltimum dubitationes cõtra Aristotelẽ prolatas. ⁊ harũ solutiones. ℂ Incipiamus igitur a priori, sunt igitur ipse propositiones sexdecim numero. quatuor existentibus determinationib⁹ in vnaquaq; quatuor iacentes, vt in vno exerceamus orationem omnis homo omne animal, omnis homo nullum animal, omnis homo non omne animal, omnis homo aliquod animal. ecce hanc determinationem omnis cũ quatuor determinationibus accipiens inueni quatuor propositiones. sic igitur facies, ⁊ in istis indeterminationibus nullus ⁊ aliquis ⁊ non omnis vnumquodq; earum comparans ad quatuor, ⁊ fiunt omnes sexdecĩ. Differentia ꝟo ipsarum est, ꝙ hę quatuor semper vera sunt in omni materia, vt omnis homo nõ omne animal, ⁊ omnis homo nullum volatile, omnis homo non omne ambulans, aliquis homo non omne animal, aliquis homo nullũ volatile, aliquis homo non omne ambulans, nullus homo omne animal. ℂ Silr̃ ⁊ in impossibili ⁊ contingenti materia, sicuti non omnis homo omne animal, ⁊ in reliq̃s duabus materijs. quatuor ꝟo semper mentiuntur, vt omnis homo omne animal. ⁊ in impossibili ⁊ contingenti materia, similiter ⁊ nullus homo non omne animal. ⁊ in alijs duabus materijs similr̃. reliquę ꝟo octo ambiguę sunt. ambiguę ꝟo sunt penes subiectam materiam, vt in necessaria accepię, vt nullus homo omne animal. falsum enim aut in contingenti, vt nullus homo deambulat verũ enĩ, nullus enim aliquis significat. ⁊ in impossibili mã. aut verum dicunt, vel falsũ. ℂ Est ꝟo aliter dicere de semper falsis, ⁊ de semper veris in omni materia. falsa enim omnis homo omne animal. ⁊ aliquis homo omne animal. nullus homo oẽ animal. non omnis homo omne animal. ⁊ sunt quatuor. vere ꝟo his contrarię propositiones, vt omnis homo aliquod animal, nullus homo aliqđ animal, nullus enĩ aliquod significat. non omnis homo aliquod animal, ꝙ est magis verum: quęrimus igitur, propter quid omnes improbat, ⁊ interim de semper veris, aut falsis. dicimus ꝙ omnes iste propter seipsas, ⁊ non propter res verę sunt. aut falsę. veras autẽ igitur, quoniam non propter res verę sunt reprobat falsas ꝟo, qm̃ ꝑ ꝓpter mentiri turpe est. ℂ Reliquum est de ambiguis disserere, quoniã non propter seipsas, sed propter res, aut veras, aut falsas sm̃ hoc imitantes cõtradictiones determinatas. dicimus ꝙ per duas rationes easdem non admisit. aut propter hoc

quoniam eadem sunt cum habentibus vnam deter-
minationem. dicens eniz aliquis homo aliquod ani-
mal, hoc idem significat dicenti, aliquis homo ani-
mal. aut propter obscuritatem. Sępe enim quidez in
subiecto est aliquis hęc determinatio. prędicato vo
non omnis, ꝛ incertum est verum negatio sit propter
hanc determinationem non omnis. aut affirmatio
propter hanc determinationem aliquis. Propter qd
vo nō omnes improbat. sed solam omnis homo oē
animal. dicimus, ꝙ omnis ꝛ quātitate, ꝛ qualitate p-
stantior est reliquis. igitur vniuersaliori interempta
ꝛ pręstantiori. ꝛ reliquę interimuntur. amplius om-
nis interempto. ꝛ aliquis ex necessitate interimitur. ꝛ
nullus contrarius existens omni, si vo nullus, quo-
niam nō habet, cui opponatur, ꝛ huius particularis.

Dubitationes. ¶ Dubitāt vo quidā ꝓpter quas cāz destruit hanc
omnis homo omne animal. ecce eniz si dicimus om
nis homo omne risibile verum dicimus. Dicamus
igitur, ꝙ si omnis homo esset omne risibile, ꝛ vnus-
quisq̄ hominuz erit omne risibile. si vo hoc, erit So
crates omnes homines. quoniam omne risibile ostē
sus est esse. ¶ Amplius dubitant de hac ꝓpōne,
omnis homo est omnis scientię susceptiuus. vt exi-
stente vo, ꝛ habente duas determinationes. ꝛ dici-
mus ꝙ omnis non est determinatio, sed pars pręđi-
cati. quoniā si non est pars eiusdez inueniuntur duę
determinationes in prędicato, cōplico enim sic. om-
nis homo est omnis scientię susceptiuus. omnis sciē-
tię susceptiuum animal. istam enim dictionem, hoc
aliquid dicis esse, an determinationem aliquis: aut
diuersum, vt qōcunq̄ concedas inuenientur duo, ꝛ
data, ꝛ hoc omnis. qđ ostensum est esse impossibile.

¶ Quoniam autem sunt aliquę vniuersa-les res, aliquę vo singulares.

¶ Propositionum aliquę quidem sunt vniuersales,
sicuti omnis homo rationalis. aliquę vo particula-
res, vt aliquis homo albus. aliquę autez singulares,
vt Callias albus.

¶ Dico autem vniuersale quidem, quod de pluribus est aptum prędicari.

¶ Hoc dicit propter ęquiuoca, etenim ęquiuoca de
pluribus prędicantur. sed non sicuti determinatam
naturam habentia in nostro est arbitrio. sic prędica-
re canem de terrestri, de aquatico, ꝛ de cęlesti.

¶ Si quidem igitur vniuersaliter enūtia-uerit aliquis in vniuersali, ꝙ inest aliqd, aut non.

¶ Si quidem inquit in habentibus determinatū prę-
dicatum, ordinaueris vniuersales determinationes,
fiunt prępositiones cōtrarię. vt omnis homo albus,
nullus homo albus. cōtrarias vo vocat ipsas, eo qꝛ
plurimum inter se distant. ꝛ nunq̄ simul verum di-
cunt. falsum vo simul dicunt, ꝛ ꝓpter hoc imitantur
immediata contraria. aliquis eniz, ꝛ non omnis im-
mitantur mediata contraria eo ꝙ sub extremis con
trarijs sunt.

¶ Quando vo in vniuersalibus quidem, non vniuersaliter vo. hę quidez non sunt contraria.

¶ Quando igitur inquit sine prędeterminatione ac-
ceperis contradictorię opposita non sunt, sed viden
tur esse contraria. vt homo albus est. homo non al-
bus est. simul enim verę sunt hęc. istud eniz albus in
lacte, non albus vo in ęthiope. albus vo, ꝛ non al-
bus contrarietatem manifestant.

¶ In prędicato vo vniuersali, vniuersali-ter prędicare non est verum.

¶ Hinc incipit improbare propositiones his prędę-
terminatas. Sciendũ autem, ꝙ tria quędam volunt
esse, vt fiat contrarietas. subiectum susceptiuum con
trariorum. prędicatum ꝯriuz. ꝛ immediata ꝯrietas.

¶ Opponi quidem affirmationem nega-tioni dico contradictorię.

¶ Quoniam diuisimus subiectuz in vniuersale, ꝛ in
singulare. ꝛ vniuersale in vniuersale cum vniuersali,
vt omnis homo ambulat. ꝛ in vniuersale nō vniuer-
saliter, vt non omnis homo ambulat. homine enim
vniuersale existente, nō omnis prędeterminatio nō
est vniuersalis. ꝛ in vniuersale cum particulari. vt ali
quis homo deambulat. ꝛ accusauimus vitiosaz diui-
sionē prędicati. ¶ Veniamus ꝙ superest ad ꝯtradi-
ctiones. dicamus igitur, ꝙ contradictorię opponun
tur quęcūq̄ diuidunt veruz semper a falso, sicuti an-
gulares, omnis, non omnis. aliquis nullus. contrarię
vo opponuntur. quę nequaquam simul verū dicūt.
simul vo falsum dicunt, vt omnis ꝛ nullus. in nulla
enim materia verum simul dicunt. falsum vo simul
dicunt in contingēti. aliquis vo ꝛ non omnis. simul
verum dicunt semper in hac materia. vt in contingē
ti. vt aliquis homo deambulat. ꝛ nō homo deambu-
lat. contradictorię vo oppositę semper diuidunt ve-
rum a falso in omni materia. quare ꝛ opponunt his
similes sunt ꝛ singulares. hę enim semper diuidunt
verum a falso in omni materia. Indeterminatę vo
simul verum dicunt. vt homo deambulat homo nō
deambulat. quare ꝛ videntur nihil aduersari. quęri-
mus igitur, ꝛ de hijs quibus equiualent. ꝛ est cōmu-
nis ascensus Platonicorum ꝛ Peripateticoruz, ꝙ in-
definita affirmatio. vt homo deambulat, particulari
prędeterminatę sit equiualens. vt aliquis homo de-
ambulat. ¶ Vt vo h cognoscamus, videamus, qui
sunt communes ipsorum consensus. sunt igitur tres.
vnus quidem, ꝙ indefinita propositio rationem ma
terię continet. sicuti enim materia est omniū forma-
rum susceptiua. sic ꝛ hęc omnium determinationuz.
Scđs vo, ꝙ materia peioꝝ specierum est susceptiua.
non enim angelice. species enim aut melior quam in
corporibus, aut peior quam in his, quę in corporibꝰ
sunt. Tertium ꝙ peiorem ꝓpositionem sequitur cō
clusio. quoniam igitur materię rationez continet. in-
definita suscipit prędeterminationes. sed postq̄ ma-
teria peiorum est specieruz susceptiua, necesse est par
ticularem affirmationem accipere. vt materiam peio
rem prędeterminationez. quoniam peior est vniuer-
sali. De negatiua vo indefinita quęritur. cui nam
equiualet hęc. homo non deambulat. vtrū vniuersa-
li negationi ꝓdeterminatę. an particulari negationi,
vt Platonici quidē dicunt hanc vniuersali negationi
sic dicentes ꝙ nullus perfectam non inherentiaz in-
troducit. non omnis vo aliquam quidez inherentiā
introducit. aliquam vo non. si igitur peiorem quęri-
mus ipsi adiungere ꝓdeterminationez. peior vo est,
quę omnino

quę omnino non inherentiam introducit. qualis est nullus, qui facit vniuersalem negationem. ęquiualebit igit vniuersali negationi. ¶ Amplius dicūt, ꝙ & ipse Aristoteles nouit indefinitam negationez vniuersali ęquiualentem, quum dixit non est sensus vltra quinque sensus. & non est motus preter ea quę mouentur. Amplius & Poeta dicit non bonum multitudo principatuum. & comici non est inuenire domuz sine malo. & tragici non est mortalium aliquis, qui sit liber. contra quos instant Peripatetici. Primuz quidem, si cōmune vtrisq; est non esse negatiuę vniuersali, & particulari pdeterminatę. deterior ꝟo est particularis vniuersali. minori scilicet & peiori ęquiualebit indefinita negatio, quę est particularis negatiua. Amplius, quomodo dicitis Aristotelez dixisse, nō est sensus vltra quinque, & motus vltra quę mota sunt. & Poetam non bonum multitudo principatuū, & quę sequunt. quę apposuistis dicere errantes, verū in impossibili materia vel contingenti. & si quidez in impossibili materia. vt ꝙ impossibile ē habitare domum sine malo. aut bonum esse multitudinem principatuum. impossibile. Primū quidez cōmuniter cōfitemur, ꝙ in impossibili materia non omnis pręde terminatio ęquiualet huic nullus. vt in hac, non omnis homo lapis, ꝙ quidē est nullus. Si igitur dicetis ęquiualere, vt in impossibili materia pręderterminatam negationem vniuersalem huic indefinita negationi, quoniam particularis negatiua determinatę ęquiualet huic vniuersali negatiuę, habemus quęsitum. si ꝟo, vt contingentem acceperunt hanc dictionem nullus antiquiores quorū testimonia adducit, inuenietur nullus in contingenti materia verum dicens, ꝙ est impossibile. ostensum enim est, ꝙ nequaquam verum dicit in hac materia. Amplius dicunt Peripatetici, ꝙ confitentur cōmuniter, ꝙ peiorem propositionum sequitur cōclusio. si quidem fuerint propositiones vniuersales, & particulares, particularem sequitur. Si ꝟo duę vniuersales. negatiua quidē negatiuam, affirmatiua affirmatiuaz. Si ꝟo hęc quidem vniuersalis negatiua. illa ꝟo particularis affirmatiua, particularem. Complicamus igitur talez syllogismū. est homo iustus, nullus iustus iniustus est, homo igitur iniustus nō est. ecce indeterminata, quę est conclusio, quę est homo iniustus nō est, particularem sequuta est. facta est enim particularis negatiua. Dicunt igitur Platonici, ꝙ ex necessitate contingit hęc conclusio, quoniam determinatas accipiebatis propositiones. & ex hoc particularis conclusio negatiua sequuta est. dicit, si eniz acceperitis omnes indeterminatas incertuz est, quid sit consequens. vt est homo iustus, iustus iniustus non est. homo igit iniustus non est. Hos igitur in cōcordiā adduxit Amonius magnus philosophus, dicens ꝙ & Platonici & Peripatetici simul verum dicunt. si enim non negationez ordinaueris subiecto in indeterminata ęquiualet vniuersali negatiuę determinatę, dictum est enim ꝙ affirmatio indeterminata ęquiualet particulari affirmatiuę huic aliquis homo deambulat. si igitur huic aliquis ordinaueris nō, facies hanc non aliquis homo deambulat. quę quidez οὔτις apud poetas significat nullus. & fit nullus homo deambulat, quemadmodum dicebant Platonici. si ꝟo pędicato adiunxeris. non facies particularem negatiuaz. vt aliquis homo non deambulat. dictum est enim ꝙ hęc aliquis homo deambulat, ęquiualet huic indefinitę affirmationi. ¶ Quidā ꝟo dicūt, ꝙ nō bene iudicauit Amonius, si subiecto ordinemus non negationē. vt in hac non homo deambulat. non amplius erit negatio vniuersalis, sed affirmatio ex infinito subiecto. Nos igitur ostendemus non dissonantes quo ad fieri potest Platonicos & Peripateticos esse. dicimus igitur, ꝙ Platonici naturam rerum considerantes dicebant ęquiualere vniuersali negationi indeterminatam negationem, quoniam prefectam nō inexistentiaz induxit. Aristotelici ꝟo dialectico methodo considerantes, dicebant non negationem potiori oportere addere, quod est pędicatuz. & hinc fit particularis negatio. cui etiam ęquiualet.

¶ **Opponi quidē igitur affirmationez negationi dico, contradictorię. & reliqua.**

¶ Dico opponi contradictorię huic, omnis homo albus, non omnis homo albus. & huic nullus homo albus. aliquis homo albus. vniuersaliter igitur dico significat omnis homo albus, non vniuersaliter nō omnis homo albus. ppter ꝙ non omnis nō est vniuersaliter, & si homo vniuersale significat.

¶ **Quęcūq; igitur cōtradictiones vniuersalium sunt vniuersales.**

¶ Loco huius quęcunq; sunt contradictiones, horū partes verum habere, & falsum. propter quid ꝟo dixit ipsas vniuersales. quoniam contradictio hꝫ partes vniuersales, & particulares. vt aliquis homo deambulat, nullus homo deambulat, omnis homo deambulat, non omnis homo deambulat. ex principaliori igitur vocem dixit.

¶ **Et quęcūq; in singularibus.**

¶ Differt autem singulare a particulari, ꝙ quidem particulare ab vniuersali procedit. Singulare ꝟo circa indiuidua dicitur. vt ꝟo breuiter dicaz, ꝙ particularia fiēt vniuersali determinationez accipiente particularē, vt aliquis homo deambulat. singulare ꝟo, vt Socrates deambulat.

¶ **Quęcunq; ꝟo in vniuersali quidē non vniuersaliter ꝟo.**

¶ Quoniam, & ipsę in aliqua materia diuidunt verū & falsum. est ꝟo ipsi sermo de indefinitis quas vniuersales non vniuersaliter vocat. In contingēti eniz materia simul verum dicunt. vniuersales quidez vocat ipsas. quoniam hēt homo subiectum, ꝙ est vniuersale. non vniuersaliter ꝟo, quoniam non hꝫ omnis determinationem. quę est vniuersalis.

¶ **Si eniz turpis, & non pulcher. & si generetur aliquid, & non est.**

¶ Hic ostendit p duos syllogismos ab his, quę sunt & generantur. ꝙ simul verum dicunt. si enim cum sit homo malus homo nō bonus, rursus ab his, quę generantur. si existēte homine fit homo, qui ꝟo fit nō est, homine existente homo non est.

¶ **Videbitur ꝟo vtiq; statim esse inconueniens.**

¶ Pro hoc quis arbitratus fuerit aliqs audiēs, ꝙ nō est hō albus. qm̄ nullus est hō albus. nō tn̄ hoc sic se habet, hęc quidē vniuersalis est negatiua & determi-

nata est. hęc ꝟo neqꝫ vniuersalis neqꝫ determinata. quo circa non idem significant.

ℭ Manifestum ꝟo est, ꝙ ꝛ vna negatio vnius affirmationis est.

ℭ Quum disputauerimus de infinita negatione, cui nam ęquiualet, accedamus ꝛ ad contrarias ꝓpositiones. ꝛ ꝑmũ addiscamus, an vna negatio vni affirmationi opponiť, aut plures vni. Qđ ꝟo vna negatio vni affirmationi opponatur, pręaccipit tria quędam corrolaria. quorum quidem primuꝫ est naturalis dignitas. quia natura iuste ꝛ incorrupte ministrat ea, q̃ sunt hic. si igitur plura vni cõcesserit opponi, iniusta esset non ęquiualentia faciens opposita. post hoc, si plures inquit negationes vni affirmationi opponũtur. hęc plures aut vnũ significãt, aut plura. ꝛ si vnũ. rursus vna vni opponitur, plures enim idem significant. si ꝟo plura, quia negatio destruere vult, ꝙ affirmauit affirmatio. iste autẽ plura significant, ꝛ omnimodo diuersa ab his, quę affirmauit affirmatio neqꝫ contradictionem faciunt. si ꝟo hoc, neqꝫ negationes sunt vnius affirmationis. Postea vltra hęc dicit tunc multas fieri propositiones, quando aut subiectus aut prędicatus terminus sunt ęquiuoci. ꝛ in subiecto quidem. vt Aiax solus pugnauit cum Hectore, Aiax enim introducit ꝛ Locrensem ꝛ Thelamonium. In prędicato ꝟo, vt Socrates moueť. quoniam enim motus sex modis dicitur. aut enim generatio, aut corruptio, aut augmentatio, aut diminutio, aut alteratio, aut ꝺm locum mutatio. incertuꝫ est quali moueať motu. ℭ Scđꝫ caput, ꝙ in propositione, aut vnum de vno pręedicatur. aut multa de multis. aut vnũ de pluribus. aut plura de vno, ꝛ vnũ de vno. vt Socrates deambulat. vnuꝫ de pluribꝰ, vt canis moueť, canis enim plura significat, ꝛ terrestrẽ, ꝛ aquaticũ, ꝛ cęlestẽ, ꝛ Phm, moueť ꝟo vnũ. plura de multis, vt Aiax ꝛ Vlisses ꝛ Achilles castrametati sũt ad Iliũ, ꝛ obsiderũt Troianos, ꝛ acceperũt Helenã. plura de vno, vt Socrates moueť, moueť enim plura significat, aut enim ambulat, aut scribit, aut legit, aut currit, aut ꝺm etatem staturam augmentationem suscipit, aut coit, aut circũuoluitur, aut trahitur, aut impellitur. ℭ Tertiũ caput ideꝫ existens cuꝫ secundo paruam ꝟo elaborationeꝫ habens est hoc in propositione, aut nomine ꝛ re plura significanť, aut nomine quidem vnum significant, re ꝟo plura. aut re quidem vnum, nomine ꝟo plura. aut ꝛ nomine ꝛ re quidem vnum, vt Socrates ambulat. aut nomine quidem vnum, re ꝟo plura, vt canis mouetur. ecce enim canis vnum nomen, mouetur ꝟo plures res. incertum enim est quali motu. aut nomine quidem plura, re ꝟo vnum, vt animal rationale mortale deambulat. aut plura ꝛ nomie ꝛ re, vt Plato ꝛ Alcibiades deambulant ꝛ disputãt. est igiť inuenire Aristotelẽ dicentẽ diffinitiones quidem ꝓpterea ꝙ ad constitutionẽ vnius rei accipiuntur proprie vnuꝫ significare. significãtes aũt vnuꝫ orationẽ coniunctione, non proprię sed apparenter vnuꝫ significare. In dissolutas ꝟo quando non, vt diffinitiones accipiuntur multas significare.

ℭ Si ꝟo aliquid aliud, aut ab alio idem.

ℭ Existente. vꝫ subiecto, ꝛ pręedicato negatio vna est ꝺm vnãquãqꝫ oppositionẽ, ne ꝟo aliquis arbitrari possit ꝙ affirmationi duę negationes opponuntur, vt omnis homo animal, non omnis homo animal, ꝛ nullus homo animal. ꝓpter hoc dixit ꝺm vnamquãqꝫ oppositionem hęc quidem enim cõtrarię opponitur. illa ꝟo contradictorię.

ℭ Vna ꝟo est affirmatio aut negatio, vnũ de vno significans.

ℭ Hoc dixit ꝓpter ęquiuoca, si albũ vnũ significat, ꝙ hoc qꝛ si acc. ptũ sit subiectuꝫ. aut pręedicatũ duos significans, tot ꝛ erunt propositiones. Si eniꝫ tunica nomen fuerit posituꝫ homini ꝛ equo. ꝛ dicens est tunicã albã, nihil aliud quam homineꝫ ꝛ equum dicet album esse.

ℭ Aut plura, aut nihil significat.

ℭ Hoc dixit rursus ꝑꝑ ęquiuoca. qm̃ illa plura significantia non permittũt hanc quidem veram, illã ꝟo falsaꝫ. ꝓpositio eniꝫ aut vnũ significat. vt in hac Socrates deambulat. aut plura, vt i hac est tunica alba. hęc enim ꝛ ꝙ est homo albus, ꝛ ꝙ est equus albus significat. sed quideꝫ incõueniens est dicere qđ nihil significat. plura igiť significat, quę dicit est alba tunica. Sciendũ ꝟo ꝙ ꝑꝑ hoc posuit tunicaꝫ in homine, ꝛ equo vt ostenderet ꝙ non natura nomina.

ℭ In his igitur q̃ sunt, aut facta sunt necesse est affirmationẽ aut negationem esse.

ℭ Tria quędã vult nos docere, quoꝝ quidẽ primuꝫ est, ꝙ si subiectus terminus teneat vniuersaleꝫ determinationẽ. pręedicatus ꝟo significet presens, aut ꝑteritũ fit discrimen veri ꝛ falsi in cõtradictione. Similiter ꝟo ꝛ si particulare determinationeꝫ hñt ꝓpositiones, ꝛ si sint singulares, ꝛ si indeterminata. Si ꝟo ꝑdicatus significet pñs, aut ꝑteritum. tunc contradictio dicit verum ꝛ falsum. si ꝟo subiectuꝫ singulare susceptum sit. ꝛ pręedicatũ significet futurum tẽpus. ꝛ sit materia cõtingens. tunc non fit determinata separatio veri ꝛ falsi. oportet igitur scire pro his, quę superius dicta sunt, ꝙ in necessaria, aut in impossibili materia, contingens enim * infinita ꝛ non diuidens verum ꝛ falsum * de ꝯtingẽti mã est nobis sermo. ℭ Videamus si alii qui omnino sunt destruentes contingens, fuerũt igitur aliqui qui destruxerunt contingens, sic dicentes. si ꝙ nõ est in nobis, non in nobis est. sicuti autem se habet oppositum, sic se habet ꝛ oppositũ. ꝛ qđ est in nobis in nobis erit. quos arguentes dicimus. ꝙ licet ꝛ nobis contrariuꝫ introduxisse dicentibus. si quod in nobis est, est in nobis, sicuti ꝟo se hꝫ oppositum. sic se habebit ꝛ oppositũ. ꝛ ꝙ nõ in nobis non in nobis erit. in alijs ꝟo inueni sic ꝓpositioneꝫ. si oppositũ eius qđ est in nobis nõ est in nobis, neqꝫ ipsuꝫ qđ est in nobis non est in nobis. vt si non respirare nõ est in nobis, sꝫ natura neqꝫ respirare Rursus, si non ridere nõ est in nobis, neqꝫ ridere est in nobis. quãuis non sumus risibiles. sed in non semper ridendo ꝺm hoc neqꝫ qđ est in nobis in nobis est, sed ꝺm euẽtum rerum. quos redarguentes dicimus, ꝙ id quod in nobis est duplex, est similitudo ꝟo ꝛ id qđ nõ est in nobis. hoc quidẽ ꝺm potentiã. illud ꝟo ꝺm actũ, vt in nobis quideꝫ ductis rõne discurrere. ꝛ hoc ꝺm agere. nõ in nobis ꝟo, est non esse rationales. similiť ꝛ in ridendo non habeo ex necessitate hanc potentiam.

Ita iacet etiã in greco.

tiam. ⁊ est eorum, quę non sunt in nobis. vt vo operans, ridere est eorum quę sunt in nobis. hoc igitur in nobis, ⁊ non in nobis est accipere. ⁊ sicuti necessaria ⁊ sicuti contingentia. ¶ Scdm ipsorum argumentum est, vtrum deus sciuit futurum, aut non sciuit. ꝙ quidem nesciat dicere homini absurditate plenum est. ⁊ si sciuit, aut determinata sciuit, aut indeterminata. determinate scilicet. ⁊ si determinate sciuit. igitur vt futurum fieri sciuit, sm hoc nihil differt a nobis. Nos igitur dicimus ad hoc, ꝙ sciuit hoc futurum, ⁊ sciuit determinate, non quia sciuit, propter hoc fit, sed quia fit, propter hoc sciuit. nos enim liberos fecit, ⁊ si sciuit tanquam nobis facturis. hoc ⁊ in vaticinantibus. si ergo dubitauerit obuiandū. ¶ Tertiū argumentū est ab actione, si metes non forte quidē metes, forte vo nō metes, sed omnino mentes. ad quos dicemus, ꝙ hanc suppositionum necessariam accepistis, quare ⁊ contingit necessariam conclusionem fieri. Aristoteles quidem ponit opiniones negantium contingens. ⁊ sic ex ipsis ipsos redarguit. ¶ Est igitur primū argumentum hoc ꝙ veritatem orationum sequitur existētia rerum. ⁊ existentiam rerum veritas orationū. Similiter vo, ⁊ falsitatem orationum non existentia rerum. ⁊ rerum non existentiam falsę orationes. dicit igitur, ⁊ contradictionē, vt ex ipsis sic diuidēdum sit. oppositio aut sm totam seipsam verum dicit, ⁊ necessariū facit. aut sm totam seipsam mentitur, ⁊ facit impossibile. aut partes eiusdem verum dicunt ⁊ mentiuntur. ⁊ verum quidem dicenti concedimus necessarium, mētienti autem impossibile, quare non amplius est contingēs. Dicimus igitur ad hoc, ꝙ non sm totam seipsam verum dicit, eo quia destruimus naturā contradictionis. est enim cōtradictio pugna affirmationis ⁊ negationis diuidens semper verum a falso. non cōcedentes vo, ꝙ hęc pars verum dicat, aut hęc omnino mentiatur determinate, sed sic indefinita dicentes, ꝙ suscipiunt eiusdem partes ⁊ verum ⁊ falsum. vt Socrates lauabitur, Socrates non lauabitur. possibile est vtraque mentiri, ⁊ verum dicere, donec quidē lauabitur verū dicere, donec vo non lauabitur mentiri. ¶ Scdm argumentū est, ꝙ ex illis, q̄ dicimus nō eueniunt. hęc pędicentes euentura esse verum dicimus. ⁊ si hęc pędicentes euentura esse verum dicimus. quę pędicimus euentura esse hęc omnino euenit. Dicimus igitur ad hoc, ꝙ necessarium triplici-

Necessarium triplicatur. ter capitur. aut simpliciter, vt necessarium est deum esse iustum. vel donec fuerit subiectum, vt necessarium est Socratem respirare. vel donec fuerit pędicatum, vt necessarium est Socratem lauari. isti igitur vt in toto acceperunt argm, ꝙ posse est Socratem lauari ⁊ nō lauari. Sciendum enim, ꝙ contingens tripliciter capi-

Contingens triplicatur. tur. aut vt in pluribus, vt ars ⁊ nā, in quibus magis verum dicit affirmatio quam negatio. vt erit omnis homo quinquedigitus, ⁊ est natura hoc ꝙ ⁊ accipiens ars imitatur naturā. si enim non esset vt in pluribus ars diceretur vtique inertia. si vo vt in paucioribus diceretur vtique vana ars, ⁊ non ars. dicitur vo contingens, ⁊ ex equo. vt quę sm nos aut mouebor, aut nō mouebor, deliberabo aut non deliberabo. dicitur ⁊ non in paucioribus, vt casus ⁊ fortuna, ꝙ quidē enim est pęeligibile fortuna hoc vo non pęeligibile casus. Si enim aliquis fodiens puteum thesaurum inueniet, dicitur sm fortunam incidisse. ⁊ equus in pęlio sciuens ⁊ ad bibendum accedens in recessu seruatus fuit. Casus vo, vt quādo lapis cadens paratam cathedrā fecit volenti sedere. ¶ Tertium argumētū. vt ex nobis destruens propositum ipsorum ⁊ rationes, destructo enim proposito ⁊ eiusdem rationes destruūtur, non tamen econtrario sicuti enim rethores introducunt testimonia falsa ⁊ hęc destructa non sustulerunt rem, sic neque rationibus destructis necesse est propositū destrui. Dicimus igitur sic, si omnis ex necessitate frustra est consultare. si enim omnia necessaria omnia determinata. ⁊ si frustra cōsultare omnia infinita. quare consequitur ratione omnia ⁊ definita ⁊ infinita, ꝙ est inconueniens. Rursus dicimus, si quidem omnia ex necessitate sunt, vanum laborem naturę anuntiamus. ipsam quidem nihil facere, necesse est omnia fieri. Accedamus igitur ad textum, ⁊ ostēdamus in vnoquoque loco pęconsiderata argumenta, quum dixit.

¶ Si enim omnis affirmatio, aut negatio vera, aut falsa.

¶ Tali vtitur syllogismo, si quēadmodum in pęsenti ⁊ in pęterito. sic ⁊ in futuro vera esset, aut falsa affirmatio, aut negatio. ex necessitate omnia, quę generantur generarētur. hoc vo sequitur nihil a fortuna, aut contingenter fieri. ¶ Sciendū vo, ꝙ futurum in futuro ꝓprie, ⁊ in finito accipit Aristoteles. futurum vo in eo ꝙ omnino generatur. dicens igitur, si enim omnis affirmatio, aut negatio vera, aut falsa. vtraque enim non insunt simul in huiusmodi. ostendit ꝙ in futuris non est possibile contradictionem verū, aut falsum significare. quemadmodum in indefinitis, ⁊ particularibus definitis, quum dixit.

¶ Si enim verum est dicere, ꝙ album, aut ꝙ non album est. ⁊ quę deinceps.

¶ Significauit quatuor, ꝙ veritatem orationum sequitur in existentia rerum, ⁊ reliqua superius dicta dicens.

¶ Nihil igitur neque est, neque fit, neque a fortuna.

¶ Et deinceps manifestauit de contingenti, ꝙ tripliciter dicitur. dicit igitur a fortuna, vt ꝙ in paucioribus. a natura vo, vt in pluribus. ꝙ vo ad vtrolibet euenit, ex equo dicens.

¶ Amplius, si est album nunc, verum erat dicere prius, ꝙ erit album.

¶ Manifestauit scdm argumentum, dicens, quę nunc eueniunt ⁊ reliqua. quare ex hoc manifestius intelliges. si enim est, ⁊ erit. ⁊ si erit, patet ꝙ est, quum dicit.

¶ Attamen, neque vt neutrum contingit verum dicere. ⁊ quę deinceps.

¶ Ostendit, ꝙ non oportet nos ostēdere partes determinate contradictionis in contingenti ⁊ futuro, aut verum, aut falsum significare. videmus enim ꝙ affirmatione existente falsa, ⁊ negatio falsa, ⁊ cōtra.

¶ Si vo, neque erit, neque non erit in crastinum non vtique fuerit ad vtrūlibet.

¶ Vt si non est Socratem dicere, ꝙ cras lauabitur, aut non lauabitur non est contingens, si vo verum est di-

cere, ꝙ lauabitur, aut non est contingens.

¶ Que autē inconuenientia accidunt sunt hec. ⁊ alia huiusmodi.

¶ Hinc aggressus est ad interimendum propositum ipsorum, ⁊ rationes ipsius. dicit igitur tertium syllogismum supradictum, si omnia ex necessitate frustra esset consultare.

¶ Quoniam si quidem hoc faciemus, erit hoc.

¶ Pro hoc, si consuluerimus possimus cognoscere in qua parte loci plura sint bona, vt magis hec eligamus. Si ꝟo omnia ex necessitate, non amplius nos continget bono occurrere, sed necessitati seruire. qua de re, si peccauerimus necessario non sponte errauerimus. si igitur frustra ꝯsultare, nihil differimus ab animalibus irrationalibus. ⁊ si enim in habendo consultandi facultatem differimus ab ipsis, saltem in consulendo, frustra nihil ab ipsis differimus.

¶ Nihil enim prohibet, ⁊ in decem milia annorum hunc, quidem affirmare.

¶ Quum ostenderit quinque inconuenientia accidentia non confitentibus contingens, sunt ꝟo hec frustra consultare. vanum laborem nature enuntiasse. nihil nos differre ab animalibus irrationalibus. omnem vitam interimere. omnia diffinita esse. reliquum procedit oratio. ⁊ ad destructionem dicentium contingens non esse. ne enim discipuli audiētes Aristotelem fauentem ipsis, tanq̄ proponentem ipsorum argumenta existiment funditus ipsorum dogmata destruit per reflexiones aduersus ipsos. ¶ Est igitur primum argumentum ad ipsos tale. quorum non est aptitudo oppositorum, hec sunt necessaria. ⁊ quorum est aptitudo oppositorum, hec sunt contingentia. ⁊ nō est vltra hec. vt ignis habet necessarium calorē, propter ꝙ nō habet frigoris aptitudinem. lauari ꝟo Socratem habet, ⁊ non lauari. ⁊ vocatur hoc contingēs. ¶ Scdm argumētum, necessaria quadrupliciter dicuntur. aut simpliciter, idem proprie ⁊ absolute, vt in his que sunt aut futura sunt, aut sm suppositum: ⁊ sm suppositum est duplex. aut donec fuerit subiectum, aut donec fuerit predicatum, dicens igitur ipsos, que nūc eueniunt pdicentes hec euentura esse verū dicimus. si dicētes euētura eē verū dicimus. q̄ nunc eueniunt, hec oino eueniūt, ignorauerūt qd necessariū dr, ⁊ vt futurū, ⁊ vt simplr. in dicendo enim, q̄ nunc eueniunt saltem simpliciter necessarium acceperunt, per hoc ꝙ est necessarium sm quid, in predicando ꝟo hec euentura esse futurum necessarium acceperunt. ⁊ de hoc licet dicere, ꝙ necessarium non possibile est esse sine rerum euentu. si enim euenirent res, ⁊ hoc simpliciter necessarium, ꝙ enim est, necessarium est, ꝙ ꝟo futurum est indefinitū, ⁊ nō necessariū. ¶ Tertium argumentum est contradictio neq̄ sm totam seipsam verum dicit, neq̄ sm totam seipsam mentitur ne dignitas contradictionis destruatur, ⁊ ne ex hoc omnia fiant necessaria. aut omnia impossibilia, neq̄ ꝟo in parte verum dicit, ⁊ determinate mentitur. orationes enim aut vere, aut false. ⁊ aut finite, aut indefinite. ⁊ si sunt vere ⁊ diffinite, ⁊ res ⁊ diffinite ⁊ vere. Si enim res vere ⁊ finite scilicet ⁊ circa easdem rationes. si ꝟo res vere ⁊ infinite res, ⁊ orationes vere ⁊ infinite. quare sunt vere ⁊ diffinite necessarie res. vere ꝟo ⁊ infinite contingentes. ad euētum enim rerum, aut simul verum dicunt cum ipsis, aut simul falsum dicunt rationes. orationes enim, vt effectus rerum, ⁊ non cause generationis earum sequunt̄ enim orationes res, etenim possibile est nobis silētibus euenire res. quare si quidem dicunt aut esse, aut non esse contra dictionem preter hoc, aut erunt, aut nō erunt res. Sciendum enim ꝙ orationes sunt signa rerum, ⁊ non cause. signum ignis hoc est calefacere, ⁊ nos comburere. causa ꝟo in ipso est caliditas.

¶ Nihil enim prohibet, ⁊ in millesimum annum hunc quidem dicere, hoc esse futurum.

¶ Quum locutus fuerit superius, ⁊ predicentes euētura esse verum dicimus. ostendit, ꝙ in preterito ipsum acceperat. dicit igitur, ꝙ preteritum nihil ledit post millesimum annum dicere ipsum preteritū fuisse. dicit igitur ad idem argumentū, ꝙ necessaria non simpliciter necessaria, sed secuti futuro. si enim dixeritis, ꝙ hec predicentes euentura esse verū dicimus, fecistis futurum necessarium. hoc ꝟo futurum tam non necessarium. non igitur, ꝙ fit ex necessitate est dicere ante euentum rerum.

¶ At ꝟo, neq̄ hoc differt, si quidam dicūt contradictionem. aut non dicunt.

¶ Hinc aggreditur aliud argumentum, dicens ꝙ nō necesse est. orationes cōsequi res, sed res orationes.

¶ Neq̄ in millesimum annum magis, q̄ in quolibet tempore.

¶ Pro hoc, neq̄ si dicit aliquis, ꝙ erit post tantum tempus. aut in tanto tempore sm hoc orationes consequuntur res.

¶ Quare, si in omni tēpore, sic se habuit.

¶ Hic implicauit de necessario. si omnia ex necessitate frustra est ꝯsultare. videmus ꝟo, ꝙ non frustra est consultare. etenim ex consilio est principium futurorum, prout faciamus aliquod bonum. patent ꝙ nō omnia ex necessitate sunt, sed est contingens.

¶ Et ꝙ omnino est, in non semper agentibus possibile.

¶ Non semper agentia dicit singularia, ⁊ in generatione ⁊ interitu. est igitur in his possibile esse, ⁊ non esse. Dicit igitur hic de primo argumento dicente, ꝙ quorum non est aptitudo oppositorum, non est contingens. in quibus ꝟo est aptitudo oppositorum in his est cōtingens. vt ꝙ hanc tunicam possibile est diuidi, habet enim in seipsa consumendi potentiam. quare si non habet consumendi potentiam, neq̄ scindendi. cōtingit igitur dicere, ꝙ scindetur, ⁊ non scindetur. illi enim complicauerunt talem syllogismum. quod necessariorum vnus est euentus. ⁊ si vnus euētus, omnino eueniet. ostenditur igitur iste, quoniam quum acceperunt res necessaria preloquuntur. Sūt enim multa, que non habent vnum euentum, vt in tunica ostendit.

¶ Quare. ⁊ in alijs generationibus, quecūq̄ sm potentiam dicuntur.

¶ Pro

¶ Pro hoc, & ꝙ in omnibus quę fiunt quęcunq; similiter possunt dici opposita, similiter oratio nō essendi eadem ex necessitate, hoc ꝟo sm potentiam adiacet quoniā ęquiuoce possibile & necessarium dicit.

¶ Sed quę quidem contingunt ad vtrūlibet.

¶ Pro his, quę ęqualia sunt nihil magis affirmationem, aut veram negationem habent.

¶ Quę ꝟo magis quidem, & vt in pluribus alterum.

¶ Pro hoc, quę vt in pluribus contingentia habent magis affirmationem veram, sed non diffinita. quę ꝟo, vt in paucioribus magis negationē. propter hoc proponitur alterum, vt sit non determinatum. qualis ipsorum vera, aut qualis falsa. non meminit ꝟo huius. vt in paucioribus. quoniā dicendo hoc, vt in pluribus manifestū fecit & in paucioribus. aut quoniam potuit, ꝙ vt in pluribus significare in paucioribus, vt quemadmodum in pluribus non est, similiter & in paucioribus hoc, vt in pluribus, vt in paucioribꝰ nō est. ¶ Amonius dicit nō possibile simul verum dicere contingentis propositionem in singularibus, quia res erit, & non erit mentiri affirmationē dicentem ipsum futurū esse, & rursus erit mentiri negationem dicentem ipsum nō esse. eadem igitur res, & erit & non erit. quo quid vtiq; fuerit mōstruosius, ex necessitate duplex hoc quidem simpliciter, & proprie ꝙ est semper inexistens, vt in ęternis, vt quādo dicimus necessario deum esse bonum, hoc ꝟo quousq; fuerit subiectum, vt quando dicimus hunc ignē esse calidum, eadem ꝟo ratio, & in eo ꝙ ex necessitate. non est aliud quidem simpliciter vt non quiescere solem a proprio motu. hoc ꝟo quousq; non fuerit pręedicatum. vt ex necessitate non ambulare quando non ambularet, & habes in his sm materias differētiam propositionum. hoc quidem enim simpliciter est ens necessarium significat. ꝙ autē simpliciter nō ens, impossibile. hoc ꝟo donec fuerit pręedicatum, & donec fuerit non ens contingens.

¶ Esse igitur ens quando est, & nō ens qñ non est, necesse est.

¶ Postq̃ posuit argumenta duo negantium contingens, quorum primum erat, ꝙ contradictio, aut sm totam seipsam verum dicit, aut sm totam seipsā mētitur, aut sm aliquid quidem verū dicit, sm aliquid ꝟo mentitur. & sm quod, quę nunc eueniunt hęc pręedicentes euenire verum dicimus. postea interimens opinionem dicentium omnia esse necessaria, quum dicit. si omnia necessaria, frustra est ꝯsultare. reliquū aggreditur ad destruendum argumenta ipsorum Et de primo quidem dicit. ꝙ in contingenti materia nō simul verum dicit contradictio, neq; mētitur, sed aliquod ipsius quidem verum dicit. aliquod ꝟo mentitur, sed non determinatę. aut affirmatio vera, aut negatio falsa siue contra, sed indefinite. accidit enī, aut affirmationem, aut negationem verum dicere. & reliquum quandā diuisionem necessarij fecit. & dicit necessarium, aut proprie dicitur, aut simpliciter, & proprie quidem in his, quę semper sunt, vt quando dico deus bonus. Simpliciter ꝟo necessarium est contingens, vt ambulare Socratē. ¶ Nos igitur necessarij pfectam faciemus diuisionē. vt sit manifestum quęsitum. necessarium dicitur quadrifariam, aut semper ens, sicuti deus semper bonus. vel futurū, ꝙ in sempiternis appellatur μέλλον, vt solem dicimus futurum esse in ariete, pro fieri debet & ꝙ omnino erit. vel in semper existēte donec sit subiectum, vt Socrate existente semꝑ ipsum respirare dicimus. vel quādoq; quidem ens, quandoq; ꝟo non ens, donec fuerit subiectum, vt ambulare Socratem, donec sit & nō ambulare. In hoc igitur quarto accipit Aristoteles simpliciter necessarium, quod est contingens. accidens ꝟo indefinite, & non definite, non enim omnino semper deambulabit Socrates. ambulabit ꝟo tamen. Scdm destruit argumentum ipsorum dicens, q̃ nunc eueniant hęc pręedicentes euentura esse verum dicimus, & post hoc quęrit de pręedicato, verū sit aut non. dicit enim ꝙ omnis propositio, aut ex nomine, aut ex infinito noie, & verbo est, sine verbo ꝟo nō ē. ¶ Et cōfestim quęrunt aliqui, Socrates non deambulat non est propositio, quoniā dicit ipse sine verbo ꝟo non est propositio. Dicimus igitur ad ipsos, quomodo dicitur hoc non deambulat, nunquid, vt vna pars orationis, aut duę, ista dictio nō, & ista deambulat. Si quidem igitur, vt vna pars orationis est affirmatio ex infinito pręedicato. si ꝟo, vt per se existente dictione, non est negatio, huius Socrates deambulat. Forte igitur Aristoteles, & in infinitū verbum vocauit, videlicet, hoc dixit, quoniā sunt propositiones ex duobus nominibus, vt Socrates animal, & in his rursus, aut actu, aut potentia est subintelligitur. eo quia omne pręedicatum verbum consueuit vocare.

Necessarium quadrifariam dicitur.

¶ Hoc quidem igitur est ens quando est, & non ens quando non est, non esse necesse est.

¶ Hinc destruit ipsorum primum argumentum dicens, ꝙ ens dicitur simpliciter necessarium. non ens ꝟo, non simpliciter, sed futurum, quod non necessarium, donec non sit. quare non necessario est ipsum esse, sed contingenter.

¶ Quare & orationes similiter verę quēadmodum & res.

¶ Hic dicit, quoniam res quum sunt, veras de ipsis orationes faciunt. res ꝟo dico quęcunq; contingunt pro hoc equaliter in his sunt, & contraria contingūt. vt lauabitur & non lauabitur. Sciendum enim ꝙ opponuntur indefinite, & particularis, & solūmodo cōtrariantur sibi ipsis singularia in futuro tēpore.

¶ Quod accidit in non semper existentibus.

¶ Pro hoc in medijs horum, semper enim existentia sunt necessaria, semper non existentia impossibilia. media ꝟo inter necessaria & impossibilia sunt futura, quę vocabit non semper existentia. non semper operantia. horū igitur partes contingentes, nō enī hęc quidem vera, illa ꝟo falsa.

¶ Non enim quemadmodum non existentibus.

¶ Pro necessariis, sic ⁊ in futuris, in existētibus eniʒ necessarium est alteram partem contradictionis veram esse, in oppositis vero pro futuris, non necessarium.

¶ Non enim quemadmoduʒ in existentibus, sic ⁊ in non existentibus.

¶ Pro hoc, non quemadmodum in pręsenti ⁊ pręterito, sic ⁊ in futuro. neqʒ quēadmodum in impossibili materia sic ⁊ in futuro. illa enim omnino determinatam habent veritatem in iam factis. In his autem nō determinatam: apposuit autem hoc, possibile autem esse, aut non esse, quędam enim nunc existentia necessario fiunt, vt temporum mutationes.

¶ Quoniam autem est aliquid de aliquo affirmatio significans.

¶ Hinc duo quędam quęrit, si possunt facere propositiones infinituʒ nomen, ⁊ infinitum verbum. ⁊ primum oportet scire, ꝙ omnis propositio ex nomine ⁊ verbo constat, aut subiecto ⁊ pdicato. vtraqʒ enim verba sunt, aut ex infinito nomine ⁊ verbo. sine verbo autem, si non est. ⁊ de infinito quidem verbo dedimus iaʒ rōnē in superiori speculatione. ¶ Reliquū est (eo quia aliqui dicunt Aristotelēʒ non dixisse de infinito pręDicato) vt videamus expositioneʒ ipsorum de hoc. dicunt enim non deambulat, vt Socrates non deambulat perfectam non existentiam manifestant, Socrati non omnino in esse ipsi deambulare, quare non est infinitum hoc, sed finitū significat. dicere enim non inest Socrati deambulare, determinatum aliquid est dicens. igitur vel nomine vel carens nomine ostendit determinatum subiectuʒ ⁊ infinitum, carens nomine enim dixit infinituʒ, quemadmodum non homo.

¶ Vnuʒ autem oportet esse, ⁊ de vno hoc in affirmatione.

¶ Hoc vnum pro hoc, ꝙ affirmatio de vno est, ⁊ si infinitum nomen sit, ⁊ plura significet. hoc eniʒ vno destructo plura significare vnum est. vnum enim destructum.

¶ Erit igitͣ omnis affirmatio, ⁊ negatio.

¶ Et exponunt non dicentes infinitum pręDicatum sic, non ex infinito verbo, sed verbo diffinito, ⁊ infinito nomine. calūniatur enim pręDicatum infinituʒ/ infinitum existens non potens facere propositionē.

¶ Quod enim est, aut erit, aut erat, aut fit, aut quęcunqʒ alia.

¶ Pro hoc, si ordinata essent hęc, aut cum nomine diffinite, aut infinito facerent propositionem. eteniʒ ⁊ hęc sunt ex diffinitione ⁊ verbi, cōsignificant eniʒ tempus.

¶ Que de re prima affirmatio, ⁊ negatio est homo.

¶ Dicimus hic, ꝙ primis vtebatͣ indefinitis in exēplis, vt latenter oppositis. postea contrariis, vt manifeste oppositis. ⁊ tertium cōtradictorię oppositis, vt omnibus existentibus manifeste contrariis, quū dicit. igitur non est homo. Quidā dicunt, ꝙ hęc negatio non est. negatio enim est homo non est. ⁊ dicimus, ꝙ crassa minerua est semper esse in exemplis. Studium enim est ipsi solas res tradere. vt ⁊ in pręDicamentis fecit de catulo dicens Socrateʒ vel proponere in exemplum.

¶ PARTICVLA TERTIA.

¶ De propositionibus ex tertio adiacente.

QVANDO autem est tertium adiacens, iam dupliciter dicuntur oppositiones.

QVVM absoluerimus perfecte scdāʒ particulā, ⁊ ꝙ superest consequenter. tertiuʒ debēcs incipere, confestiʒ ex prohemio huius particulę quędam quatuor quęrimus. quid est adiacens, numerum propositionum ex tertio adiacente factuʒ, ⁊ quomodo negationes ex affirmationibus fiant, ⁊ quaʒ proportionem propositionuʒ. Dicimus igitur de tertio adiacente, ꝙ tertium adiacēs colligat terminos propositionis. Cōfestim diceret aliquis, ꝙ omne colligans terminos propositionis est adiacens. dicimus ꝙ natura habet colligare adiacens, non si quid autem colligat, ꝙ est adiacens semꝑ adiacens colligat. ecce enim in hoc exemplo, Socrates deambulat colligat deambulare, ⁊ non est adiacens. Dicimus igitur rursus, ꝙ adiacens tertium vult esse, non si quid autem tertium hoc ⁊ adiacens. vt si quis dicat, Socrates iustus deambulat. ecce tertium deambulare, non tamē adiacens. hoc enim ambulat pręDicatum. adiacens autem non est deambulare, sed hoc verbum est: ⁊ aliter accidit Socratem iustuʒ esse, ⁊ non deambulare, adiacēs simul verū dicit cuʒ illis colligatis ab ipso. ¶ Rursus dicimus, amplius adiacens est hoc verbum est, quādo fuerit tertiuʒ. Diceret aliquis igitur ꝙ Socrates philosophus est, illud verbum est adiacet. dicimus ꝙ nō, eo quia pręDicatur, etenim Philosophus subijcitur, vt ondit hic/hic articulus. est igitur vera diffinitio adiacentis illa, quę colligat terminos propositiones, ⁊ vnum facit propositiones quando tertium ordinatur habens ante ipsum pręDicatum, nomen eniʒ ipsius hoc ostendit, ꝙ apud pręDicatū collocatur semper. vt homo iustus est. Si enim dicens, ꝙ Socrates philosophus iustus est faciens iustus subiectum. ⁊ est pręDicatuʒ. ⁊ si autem modus fuerit, rursus est pręDicatum. vt Socrates iustus contingenter est. Indigemus autem adiacente, quādo propositio, aut nomen habet pręDicatum, aut infinitum verbum, vt Socrates iustus deambulare moueri. vtraqʒ enim indiget hac dictione est. Est igitͣ, aut actu inest ꝑpositionibus, vt Socrates iustus est. aut potētia, vt Socrates ambulat. Si enim verba ad propria participia resoluantur, hoc est ambulat, pro ambulans est, accipitur. quęrimus ⁊ de numero propositionum, ⁊ dicimus qꝺ duplices sunt his, quę pręDicta sunt in secūda particula. diuidendo enim subiectum in finituʒ, ⁊ in indefinitum. Amplius autem ⁊ pręDicatū in indefinitum, ⁊ definitum. hęc autem omnia ex tertio adiacente addictio propositionum, quę sunt ex tertio adiacente cum infinito pręDicato, duplices faciūt propo

sitiones. erunt igitur in secunda particula. 144. ipse duplicesq; fiunt. 288. propositiones. contradictiones ꝟo. 144. ¶ Tertiū quomodo negationes ex affirmationibus fiūt. dicimus igit̃ simpliciter, ꝙ principaliori particulę ꝓpositionis oportet apponere nō negationem. est igitur adiacens nobilius. ipsi igitur apponendum est non, est enim qualitatem propositionis significat. manifestat eniꝫ quomodo inest prędicatum subiecto. si ꝟo determinatio fuerit, ⁊ adiacens in propositione determinationi apponendum est non, eo quia determinatio quantitatem propositionis ostendit. dictum est ꝟo in prędicamentis ꝙ p̃ᵒ ⁊ melior est quātitas qualitate. ¶ Quartū erat de proportione. ⁊ dicimus ꝙ Aristo. tres differentias oppositionuꝫ fecit, simplices, priuatiuas, ⁊ ex trāspositione. simplices quidem, vt homo iustus est, ⁊ homo iustus non est, ex trāspositione ꝟo, vt homo nō iustus est, homo non iustus non est, ⁊ has quideꝫ ex transpositione ipse Aristoteles infinitas vocauit. discipuli ꝟo ipsius, vt Theophrastus ex transpositione, aut per transponere terminos propositionis, aut propterea ꝙ hęc diphthongus οὐ nō remanet in terminis propriis. aut eo qđ omnis propositio trāsposita sit. sic igitur cognoscemus dictuꝫ ab Aristotele.

¶ Quorum quidē duo ad affirmationē, ⁊ negationem simplicium sese habebunt.

¶ Praeaccipiamus quędā extrinsecus linealia theoremata. entia ⁊ non entia in his signātur, aut iusta sunt aut iniusta, aut media, aut susceptiua, aut non susceptiua. ⁊ si non susceptiua dupliciter. aut vt non entia sunt in susceptiua, aut vt entia quidem, non apta autē natura suscipere. Rursus ꝟo dicimus, ꝙ quũ affirmatio in vno horū quinque verū diceret, in quatuor verum dicet negatio. vt quum in duobus veruꝫ diceret affirmatio. in reliquis tribus verum dicet negatio. quum ꝟo in quatuor verū diceret affirmatio. in reliquo vno veruꝫ dicet negatio, ⁊ sic deinceps. si quis igitur dicat, homo iustus est. in vno verum dicet affirmatio in homine enim solo. homo quidem iustus non est. negatio. in quatuor verum dicit, vt in iniusto homine, in medio insusceptiuo, vt in puero, in nō susceptiuo, vt in lapide, aut ligno, aut nō ente. Rursus p̃uatiuę sic homo iniustus est in vno veruꝫ dicit. in iniusto homine homo iniustus nō est. in reliquis quatuor verum dicet. similiter ⁊ ignis quę ex transpositione sunt. homo quideꝫ non iustus est, verum dicit in iniusto in susceptiuo ⁊ in medio. homo ꝟo non iustus non est, quę est negatio ex transpositione. in reliquis duobus verū dicit in iusto ⁊ in non susceptiuo. Statuit igitur Aristoteles duos ordines. ⁊ in primo quidem ordine statuit simpliceꝫ affirmationem, quę in vno verum dicit. post hanc negationem priuatiuaꝫ, quę verum dicit in quatuor. ⁊ tertiā negationem ex transpositione. quę verum dicit in duobus. In scđo ꝟo ordine simplicem negationem, quę verum dicit in quatuor. postea affirmationē priuatiuam, quę ostensa est in vno verum dicere. ⁊ tertiam ex transpositione affirmationem, quę in tribus veruꝫ d eit. ęquiualet igitur siue proportionatur affirmatio simplex affirmationi priuatiuę. ⁊ negatio simplex negationi p̃uatiuę. ⁊ simpliciter affirmatio affirmationi. in vno enim vtrę ꝗ veruꝫ dicunt, iacēt igitur angulares sibi ipsis oppositę. vt ostēdimus in figura. Dicimus igitur s̃m primum ordinem, ꝙ sicuti se habent quatuor ad duo (duplum enim quatuor est duorum) sic se habent duo ad vnum. Similiter enim dupla duo vni. nō ꝟo sicuti se habent quatuor ad duo, ita se habent quatuor ad vnum. hoc quidem duplum est, hoc ꝟo quadrupluꝫ. quare magis priuationes se habent ad simplices. quā quę ex transpositione ad simplices. est ꝟo easdem propositiones cōparare. sicuti enim se habent priuatiuę ad eas, q̄ sunt ex transpositione sic ⁊ quę ex transpositione ad simplices. non ꝟo quēadmodum priuatiuę ad eas, quę sunt ex transpositione. ita ⁊ p̃uatiuę ad simplices, in plus eniꝫ se hñt. ¶ Rursus ordo secūdus sic est, simplex negatio in quatuor verum dicens est. priuatiua ꝟo affirmatio in vno. affirmatio ꝟo ex transpositione in tribus. sicuti igitur se hꝫ vnum ad tria: est enim trium vnuꝫ particula: ita ⁊ tria ad quatuor, vna eniꝫ particula in minus se habet, non tamen, vt se habet vnū ad tria, ita se habet vnum ad quatuor, in minus eniꝫ se habet. ⁊ sic in propositionibus, sicuti se habēt priuationes ad eas, quę sunt ex transpositione. sic ⁊ quę ex transpositione ad simplices, non tamen sicuti se habent priuationes ad eas, quę sunt ex transpositione. ita ⁊ se habebunt ad simplices, in minus enim se habent. quare s̃m magis, aut minus differūt a simplicibus priuationes.

¶ Quando ꝟo tertium est.

¶ Tertium est dixit, vt ostendat, ꝙ ipsum est, adiacens est. ostēdit ꝟo confestim, ꝙ tertiū collocatur, ⁊ rursus ꝙ nō solū tertiuꝫ, sed ⁊ ꝙ adiacet. rursus quū quis dixerit laꝫ duplices dicūtur oppositiones. ostēdit ꝙ numerus propositionū duplex, eorum q̄ sunt in secunda particula cum adiacente acceptus. dicens ꝟo, dico autem, vt est iustus homo recurrimus ad adiacens. ⁊ respice ꝙ non differt circa exempla, primum enim ordinem distribuit adiacenti, est enim solum veruꝫ rursus si quis diceret nomen vel verbū, ostendit ꝙ ⁊ verbum potest esse nomen nominando aliquid. omnis enim pars orationis nomē est.

¶ Dico ꝟo ꝙ est, aut iusto adiacebit, aut non iusto.

¶ Pro hoc est, ⁊ simplicibus, ⁊ his quę ex transpositione sunt adiacet. quare ⁊ negationē fieri oportet ex ipso. in hoc enim non est, fit negatio. Sciendum ꝟo, ꝙ figura sic fit. homo iustus est. homo iustus nō est. homo iniustus non est. homo iniustus est. homo nō iustus non est. homo non iustus est. ex transpositione negatio, ⁊ priuatiua negatio, ⁊ simplex affirmatio ęquiualent in eodem. sic igitur inuenies ęquiualētes eas, quę in secundo ordine consequenter sunt, vꝫ. ex transpositione affirmationē ⁊ priuatiuā affirmationem, ⁊ simplicem negationem. hoc igitur est, ꝙ dicit Aristoteles, quoruꝫ quidem duo ex transpositione ad affirmationem ⁊ negationem simplicium habebunt s̃m ordinem, siue proportionabiliter quemadmodum ⁊ priuatiuam, hęc quidem in plus, vt in primo ordine. hęc ꝟo in minus, vt in secūdo ordine, qđ habebant priuationes eteniꝫ ipsa magis ⁊ minus differunt. quum dixit duo vero, non ostēdit, ꝙ non tātum conuertitur, propterea ꝙ priuationes ex trāspositione ad simplices sunt. amplius ⁊ magis ⁊ minus

accedunt eas, quę ex transpositione. vt in figuris manifestum fuit, ⁊ apertum quęsitum. dicet ꝟo, ⁊ de ipsis in fine priorum resolutoriorum. ⁊ hęc quidē non. Alij ꝟo mentiētes contra Aristotelē dicūt, ꝙ propositionum hę quidem legitimę alię simplices. hę ꝟo noię hę priuatiuę. ⁊ quę ex transpositione. quēadmodum igitur ęquiualent noię nonis. sic ⁊ noię legitimis. ⁊ hoc dicunt dixisse Phm, ꝙ minime verum est, vt ondet in solutorijs. ¶ Amonius ꝟo dicit priuatiuas dici propositiones, aut speciei absentiam simpliciter significatam non negatione sed additione istius priuatiuę pticulę α vt in hoc ἄπνοις ⁊ ἄοικος. aut ⁊ alia nomine peiori. sicuti in malo, aut neq; contraria. vt in nudo. ⁊ siue reuerti ad formā aptam natura. sicuti in physicis dictum est. vt hoc in musicum, aut neq; reflectere, vt in pręd icamentis dictum est cecitas. ¶ Dubitant ꝟo quidam, ꝑpter quam cām in his propositionibus, quę sunt ex subiecto, ⁊ pręd icato non apposuit infinitum pręd icatum, vt Socrates non deambulat. ⁊ dicimus ꝙ ex eodem loco fit negatio, cuius Socrates deambulat. postea quum dixerit, ꝑpter quid non indeterminatis apposuit infinitum pręd icatum. vt sit omnis homo non deambulat. dicimus, ꝙ inutilis erat repetitio ⁊ nugatio. dicens enim omnis homo non deambulat idem significabit, ꝙ nullus homo deambulat. necesse est igitur his easdem propositiones accipere. ⁊ nugari in ipsis magis ꝙ̄ sterio loqui. necessarium verum est repetere quędam propositi. iam dupliciter dicunt oppositiones. dicit quoniam pręd icatum, aut determinatū est, ⁊ fiunt simplices propositiones, aut infinitum ⁊ fiunt ex transpositione. rursus quum dixit, quorum quidē duo ad affirmationem ⁊ negationem simplicium. alij hanc adducunt expositionem, qua ⁊ magis visus fuit Aristoteles. quam rationē habent priuatiuę ad eas, quę ex transpositione, hanc habent, quę ex transpositione ad simplices. ⁊ in primo quidem ordine in magis. in scđo ꝟo in minus. non amplius ꝟo quam habent rationem priuationes ad eas, quę sunt ex trāspositione, eandem habebūt simplices ad eas, quę sunt ex transpositione. In primo quidem ordinē priuatiua negatio ad eam, quę est ex transpositione negationem, in plus est. simplex ꝟo affirmatio negationi ex transpositione, in minus. In scđo autem ordine priuatiua quidem affirmatio ad affirmationē ex transpositione in minus se habet, simplex ꝟo negatio ad eam, quę ex transpositione affirmationem in magis se habet. quare dicit duo ꝟo non. dico autem simplices. postea dicit ⁊ similiter ꝟo se habet, ⁊ si vniuersalis nominis fuerit affirmatio. vt omnis est iustus homo. Hinc querit primum Aristoteles vtrū cum vniuersali determinatione propositiones, simul verum dicant quēadmodum ⁊ indefinitę, aut non. Sciendū enim ꝙ indefinitę omnes simul verum dicunt, ⁊ simplices ⁊ priuatiuę ⁊ omnes, quę sunt ex transpositione ſm diametrū pro hoc in rectitudine ⁊ ſm supius propositum ordinem. Dicimus igitur, qꝛ cū vniuersali determinatione simplices ⁊ priuatiuę, vt quę ex transpositione ſm aliquid quidē cōmunicant indefinitis. scđm ꝟo aliquid differunt cōmunicant quidē, quoniam sicuti se habent, quę sunt ex transpositione indefinita ad simplices, ⁊ priuatiuę ipsarum similiter sese habebunt ad simplices non tamen conuertunt ſm hoc, ⁊ quę vniuersalis determinationis cōmunicant indefinitis. differunt ꝟo ab ipsis eo qꝛ illę oēs indefinitę simul verum dicunt ſm diametrum, hę ꝟo non, vniuersalibus enim determinationibus affirmationes falsę sunt. negationes ꝟo simul verum dicunt. vt omnis homo iustus est, falsum. non omnis homo iustus est, verū. ⁊ sic de reliqs. ¶ Querit scđm ratio quando affirmatio non habet est. si oportet apponere non negationem pręd icato. vt Socrates ambulat, Socrates non ambulat. soluit igitur ⁊ dicit, ꝙ quādo propositio non habet est. dico ꝟo est, non sicuti pręd icatū per hoc Socrates est. oportet igitur dicere sic, quando propositio ex subiecto ⁊ pręd icato non habet est actu, oportet non negationem pręd icato apponere. quoniam destructo pręd icato sicuti idē existens, est destruitur. inest enim potentia pręd icato. est igitur substantiatur ipsi. Socrates enim ambulat nihil aliud significat, quā ꝙ Socrates est. per hoc igitur adiecimus quando non habeat est actu. potentia enim est pdicato. ¶ Querit tertiam rō, quū fuerit infinitum subiectum, vt non homo iustus est, vtrum oportet trāsponere hanc dictionē non apud hoc verbum est. vt sit homo iustus non est, aut seruare subiectum infinitū. ⁊ addere aliam non negationē ad istud verbum est. ⁊ sic facere negationē. dicimus igitur, ꝙ si addiderimus aliam dictionē non tres rationes nobis opponuntur. primum quidē, ꝙ inueniatur negatio non amplius existens eiusdem de eodem, sed de alio ⁊ alio. non homo enim iustus est, ⁊ homo iustus nō est de alio facit contradictionem. Scđm, ratio est ꝙ oportet contradictionem non ſm totam seipsam verum dicere. hic ꝟo ſm totam seipsam inuenictur verum dicere, ꝙ est inconueniens. Tertio, ratio si transposuerimus non ex subiecto inueniretur contradictio habens partes diffinitas, ⁊ infinitas, ꝙ est incōueniens. in affirmationem quidem enim datur infinita propositio. in negatione ꝟo determinata. oportet igitur addere alterā dictionē non: vt sit ex trāspositione negatio. vt non homo iustus est, affirmatio. non hō iustus non est, negatio. ¶ Querit quartam ratio, quādo dicta fuerit propositio qđ est possibile inuenire alteram ipsi similem propositionē. dicimus igitur sic, si propositio est. ⁊ totum est ⁊ partes habet ⁊ vt quidem totum habet quantū ⁊ quale, vt ꝟo partes habens, habet subiectum, habet ⁊ pręd icatum. dicitur igitur sic ꝑpositio omnis homo animal est. custodiemus quantitatē propositionis, custodiemus ⁊ subiectum. proponemus non negationē pręd icata, ⁊ mutabimus eius qualitatē. inueniemus ꝟo equiualētem determinationem omni, ⁊ sic faciemus propositiones. fit igitur sic nullus homo nō animal est. ꝑpter quid ꝟo non adijcimus hanc particulam non huic particulę omnis, ne non quantitatem propositionis minorē facientes, falsam faciemus propositionem. aggrediamur igitur qđ propositum est.

¶ Similiter enim sese habebit, ⁊ vniuersali nomine.

¶ Hic primū quęsitum est, ꝙ similiter se habent determinatę ſm aliquid ideterminatis ſm aliquid ꝟo non. quū dixit omnis homo est non iustus. ostendit eas, quę ex transpositione sunt. ostenderat autem simplices.

¶ Verum

¶ Uerum non similiter s̄m diametruz oppositas simul verum dicere, contingit vero aliquando.

¶ Addendum est particulę similiter particulaz semper vt sit verum, non similiter semper, eo q quēadmodum superius in ordine indeterminatarum accepimus ex p̄ncipio simplicē ad affirmationez. postea deinceps negationes primitiuas, ⁊ tanq̄ extransspositione. deinde ⁊ in altero ordine negationem simplicem, ⁊ reliquas affirmationes sic ordinans in p̄rędeterminatis inuenies in diametro affirmationez simplicem falsam. deinceps ꝟo negationes veras, ⁊ in scd̄o ordine simplicem quidē negationem veraz. deinde ꝟo affirmationes falsas ꝑpter hoc, dicit, veruz non similiter. contingit autē q̄nq3 quoniam angulares, in his simul verum dicunt.

¶ Ipsę q̄dē igit̄ duę opponunt̄ adinuicē.

¶ Vt ostendat habētes infinitum subiectuz similiter ⁊ hęc ꝓpositiones se habentes, ⁊ apposuit exempla simplicium infinitū habentiuz subiectum, ⁊ earum, quę ex transpositione similiter. Sciendū ꝟo, ꝙ propositiones, aut determinatę, aut infinitę sunt. ꝑpter hoc dixit plures harum non esse oppositiones. dicimus igitur sic Propōnes, aut indeterminatum habent subiectū, ⁊ prędicatum ⁊ vocantur extransspositione infinitę, aut indeterminatū subiectum ⁊ finitū prędicatum, ⁊ vocantur infinitę propositiones, aut determinatum subiectum, infinitum ꝟo prędicatuz, ⁊ appellantur simplices propositiones.

¶ In quibuscūq3 ꝟo est non congruit, apponendam est actu.

¶ Hic secūda quęstio non enim est non omnis homo dicendū, sed non negationi homo addendus est hic tertia quęstio, vtrū postponenda dictio non, aut addenda altera non. omnis enim non vniuersale significant, sed ꝙ vniuersaliter: hoc dixit, eo q̄ sic esset omnis vniuersale necesse erit, aut hominē destruere negatione, aut omnis. videmus ꝟo ꝙ vniuersale significat ⁊ non est vniuersale. manifestum est ꝙ non huic particulę omnis hęc altera particula nō est addenda. probatio ꝟo huius omnis ꝙ non sit vniuersale indeterminatę. differt enim sanus est homo ab hac, omnis homo sanus est, per hoc ꝙ omnis idem vle significat, homo vero vniuersale esse.

¶ Alia igitur eadem oportet opponere.

¶ Pro hoc, particula non adiungenda est.

¶ Quoniā ꝟo contraria negatio est huic, omne est animal iustum.

¶ Hinc est quarta qd̄ quomodo est inuenire equiualentes ꝓpositiones. dicit igit̄ inferius ꝙ ipse omnis ⁊ nullus, vt sunt contraria, nequaq̄ simul verum dicunt, aliquis ꝟo ⁊ non omnis his oppositę, aliq̄n simul verū dicūt. dicēs igit̄, sequunt̄ ꝟo ipsę, dicit qd̄ sunt similes ōis homo non iustus, nullus homo iustus est. et huic aliquis homo est iustus, non ōis homo est non iustus. Fit igit̄ figura eoꝝ cum determinatione sic ōis hō iustus est, nō omnis hō iustus est, nō ōis homo iniustus est, ōis homo iniustus est, ōis homo non iustus est, non omnis hō non iustus est.

¶ Manifestū est autē, ꝙ in singularibus.

¶ Hic dialecticā nos Aristoteles docere proponit, ⁊ ne arbitreris dialecticam sicuti in rhetorica alium habere testem, alium iudicem, ⁊ alium aduersarium. In dialectica enim idem est ⁊ testis ⁊ iudex ⁊ aduersarius, testis quidez quatenus adest. iudex quatenus respondet, ⁊ aduersarius quatenus cōtradicit. Est igitur primū caput, vtrū in singularibus vera sit interrogatio, dicēs, est Socrates iniustus, aut negatio, nō est Socrates iniustus, ⁊ dicit, ꝙ quidez interrogatio falsa, hoc est affirmatio. negatio ꝟo vera, vt si interroget aliquis nūquid Socrates iniustus est, nego ꝙ non. dicit igitur ꝙ oportet non negationez in singularibus apponere prędicato, ⁊ facere negationez veram, vt Socrates iniustus est, Socrates non iniustus est, ⁊ quemadmoduz dicebamus in superioribus ex transpositione equiualere priuatiuis ꝓpositionibus, sic ⁊ in singularibus equiualent, eteniz negatio in singularibus vera existens facit affirmationem veram extransspositione. Socrates enim non sapiens est affirmatio est extransspositione vera, ⁊ ne arbitreris in modum cōmentarij esse compositum librum hunc, vt quidā arbitrati sunt, est enim exacte compositus, etenim quēadmoduz ostendimus ex principio vniuersales, vniuersales d̄terminatas ⁊ indeterminatas equiualere p̄uatiuis ⁊ simplicibus sic quęsiuit, vt in singularibus ꝓpositionibus. quęrit igit̄ ratio, si quēadmodū in singularibus prędicato apponimus nō, ⁊ facimus veram negationem, sic ⁊ in vniuersalibus determinatis. dicimus igitur non sic, sed determinationi apponimus nō negationē, vt omnis homo sapiens est, huius non est vera negatio, ōis hō non sapiens est, sed non ōis hō sapiens est, ⁊ ꝑpter quid sic se habēt. dicimus igitur, ꝙ in singularibus vna erat opposita, aut contradicens. vz. in vniuersalibus ꝟo duę ⁊ contraria, ⁊ cōtradictoria, ꝙ igit̄ simul mentiri decens erat contraria. hic ꝟo volumus negationē veraz facere, ꝑpter hoc non apponimus prędicato, sed determinationi, vt ⁊ vera sit negatio, ⁊ in his primum caput. ¶ Scd̄m ꝟo caput, ꝙ non homo videt̄ negationē esse, ⁊ ꝙ non est negatio ostēdit ratio per syllogismum, si negatio ⁊ vera ⁊ falsa est, non homo vero neq3 verum neq3 falsum est, non igitur est non homo negatio. rursus, si non homo verum ⁊ falsum significat, multo magis simplex ⁊ determinatuz verum ⁊ falsum significaret, vt homo. hoc quidez eniz determinatum primo ostēdit res, non homo vero in negatione sui ipsius affert quęcunq3 alia vltra hominē. si igitur magis neq3 verificat neq3 mentitur, neq3 minus sane, magis enim determinatum inest, minus ꝟo indeterminatum, ⁊ huc usq3 scd̄m caput. ¶ Tertium caput, ꝙ transposita nomina ⁊ verba idem significant. addimus ꝟo nos, ꝙ transposita subiectuz ⁊ p̄dicatum habent, neq3 eniz transposita determināntia, aut nō negatio, aut articuli equiualentes determinationibus trāspositi easdem propositiones seruāt. quęrimus igit̄, qūo trāsposita nōia verba sunt. vtruz subiecto permutato in prędicatum, aut prędicato in subiectū, dicamus igitur, ꝙ nō, sed soluz ipsis trāspositis, vt est hō albus, est albus hō, ecce nunc in p̄ma ꝓpositione ꝓposuimus subiectum p̄dicato. in scd̄a ꝟo ꝓpositione ꝓposuimus prędicatū subiecto, ⁊ tn̄ seruata sunt eadē ꝓpōnes, ꝙ ꝟo seruent̄ eadē ꝓpositiones trāspositis nōibus ⁊ verbis ꝯfirmat ꝑ syllo-

Qualis sit compositio huius libri.

gismũ sic, omnis homo albus est. huius negatio est, ois homo albus non est: rursus est albus hõ, huius negatio, est nõ albus hõ. tolle igit̃ priuę ꝯtradictionis determinationes, ⁊ fit affirmatio hęc, hõ albus est, huius vo negatio est, hõ albus non est, scdę vo affirmationis dicẽtis est albus homo, negatio est dicens, ⁊ non albus hõ, si quidẽ diuersę sunt negationes huius est albus hõ. preter hanc homo albus est, erit plures negationes ẽt vnius affirmationis, ꝙ est incõueniẽs impossibile, si vo non diuersę, sed eadẽ significant habemus intentũ, ꝙ vna vni opponitur. dictum est vo, ꝙ non oportet transponere determinationes ⁊ reliqua, eo qꝛ, si aliquis dicit est homo oẽ rationale, mentitur, non enim hõ solũ est rationale. ¶ Quartũ ad h caput ẽ hoc, ꝙ vna sit ꝓpositio qñ aut noĩe, aut multitudine vnũ significat, ⁊ in noĩe quidem imanifestę vnam aliquã rem significant, aut in multitudine similiter, aut vnum ⁊ manifestę sicuti plura nomina, aut vnum ⁊ imanifestę, vt ęquiuoca vt ipse dicit subyciatur tunica esse nomen homini ⁊ equo, ⁊ his complebitur nobis consideratio aggrediamur istũ textuz. ¶ Sciendũ vo ꝙ in syllogismo dicente de non homo addidimus ⁊ hoc, ꝙ non homo, nec verum nec falsum significat. dicimus igitur, ꝙ negatio affirmationẽ hac dictione non negatione superabundat. oportet igitur addere aliam non negationem, ⁊ sic facere negationem.

¶ Nunquid Socrates sapiens, non?

¶ Syllogismum in hoc primum dicit. scdm dicimus ꝙ crassa mineruа existens in exemplis falsas ꝓpositiones, qñ res, vt natura se habent tradidit.

¶ Hęc vo est opposita.

¶ Pro hoc, contradictoria opposita, ⁊ hucusꝗ primus syllogismus. secũdus vo ex hoc, hęc vo ſm infinita oppositę nomina ⁊ verba.

¶ Dicens vo non homo, nihil magis quã dicens homo, sed ⁊ minus veruz dixit aliquid, quã mentitus sit.

¶ Pro hoc, si eniz determinata neꝗ vera neꝗ falsa, multo magis, neꝗ infinita significãt aliqd, nisi quid additum fuerit, vt si est prędicatur non homo.

¶ Significat vo est omnis non homo iustus, nulli illorum determinatoꝝ idem.

¶ Pro hoc non equiualent habentes indefinitũ subiectum, habẽtibus ipsum determinatum.

¶ Hęc vo omnis non iustus non homo, huic nullus iustus non homo idem significat.

¶ Dictum est a nobis prius, ꝙ propositio, vt totum existens ⁊ quãtitatem ⁊ qualitatẽ habet. oportet igit̃ ipsam quãtitatem obseruantes, alteram eidem equiualentẽ inuenire, nulla igit̃ determinatio omnis determinationi equiualet, vniuersalis eniz vtraꝗ sunt.

¶ Transposita vo verba, ⁊ nomina idem significant.

¶ Deinde proponit tertium caput.

¶ Unum vo de multis, aut multa de vno affirmare.

¶ Hinc quartum caput, vnum igitur de multis dicit ꝓp equiuoca, aut plura de vno ꝓp diffinitiones.

¶ Ut homo forte est, ⁊ animal, ⁊ bipes, ⁊ domesticum.

¶ Hęc dictio ἴσως hoc in loco, aut pro equaliter capitur. equaliter enim ⁊ animal est ⁊ bipes ⁊ domesticum, aut ἴσως capitur pro forsan, eo qꝛ non est principalium ista diffinitio, dicẽte animal rationale mortale intellectus, ⁊ scientia susceptiuum.

¶ Sed vna quidem vox, affirmationes vo plures.

¶ Hoc dictum est propter equiuoca, eo quia tunica voce quidem vnum est, significato vo plura, quare ⁊ propositiones de hoc plures sunt. similiter ⁊ in Aiace, vox quidem vna est, significata vo differentia. addendum est vo in quarto capite, ⁊ hoc ꝙ postquam dixit de interrogante in primo capite accedit ad respondentem in quarto capite. dicit igitur ꝙ respondens ad vnam interrogationem respondeat ⁊ non ad plures, postea addendum est caput. postquã ostendit qualem nam oportet esse respondentem.

¶ Si igitur interrogatio dialectica respõsionis est petitio, aut propositionis.

¶ Quoniam prędocuit interrogantem in qua parte propositionis oportet ponere non negationem, ⁊ respondentẽ quando oportet respõdere, ⁊ quãdo nõ, aggreditur reliquum ad interrogationẽ. dicit igitur, ꝙ interrogatio, aut dialectica est, aut interrogatiua, ⁊ dialectiua quidem quam quis ita dixerit, ⁊ nõ ostẽditur coniecturali motu capitis, aut enim aliquis annuit, aut renuit. interrogatiua vo ex tribus ostenditur, etenim interrogamus quid est prędicatuz, ⁊ quid inherens prędicato, vt si diceret aliquis eorum, qui sunt hic est Socrates. interrogamus vo, ⁊ inherentia prędicato, ⁊ inherentibus prędicato. ¶ Sciendũ vo, ꝙ dialectica interrogatio est, vt ad peritos dicitur, scientibus enim affirmamus ⁊ negamus interrogatiuam quidem, vt addicentes dicta est, etenim interrogamus ipsos quid prędicatum. exempli gratia, Socrates ⁊ quid inexistens prędicato, vt aliquis eorum qui sunt hic Socrates est, ⁊ causam prędicati, ⁊ existentem prędicato, sicuti si dicis quę nam est causa magnetis lapidis, ꝙ ꝯtrahat ad se ferruz. ¶ Sciẽdum vo, ꝙ dialecticã interrogationem ꝓpositionẽ vocat Aristoteles ⁊ Alexander Iamblicus quidez contradictionem. oportet vo scire, ꝙ neꝗ Aristoteles neqz Iamblicus discrepant inter se, eteniz propositio est vbi vnaquęꝗ interrogatio continuat responsionem, ⁊ manifestuz sit, vt nunquid anima nostra sit immortalis? dicentes ꝙ immortalis manifestum fecimus, ꝙ non immortalis. vno enim dicto vtraqz significantur, quare dialectica interrogatio actu est vna propositio. potentia vo contradictio, ⁊ in his primum caput. Scdm caput est in quo querit̃, si propter dicta ⁊ simul dicũtur, vt Simon apud Platonem coriarius erat, ⁊ bonus homo, propter igitur dicimus de eodem, ꝙ coriarius est ⁊ bonus. nõ amplius vo simul dicimus, ꝙ est coriarius bonus, eo qꝛ artem coriariã qdẽ nõ sciebat. bonus vo erat vir. sic quęrimus, ⁊ si simul dicta ꝓpe dicunt̃, vt est Homerus poeta, hac igitur non ꝓprie est ⁊ simplr, mortuus eni est. rursus quęrimus in his, ã ꝓprie dicunt̃,

si simul

ſi ſimul dicũtur, aut in his ſimul dictis ⁊ proprie dicuntur. vtrum vnam obſeruant propoſitionem, aut non. ecce enim muſicum ⁊ album ⁊ caluum propria de Socrate dicta, ⁊ ſimul dicuntur. ſed non vnam faciunt propoſitionem, vt eſt Socrates albus muſicus ⁊ caluus. ecce enim ꝙ Socrates albus dicimus, ⁊ reliqua. vt muſicus caluus: non faciunt ꝟo vnam propoſitionẽ, eo quia albũ ⁊ reliqua non de ſolo Socrate, ſed ⁊ de multis alijs dicũtur. ¶ Q̃ð ꝟo ꝓprie dicta non omnino ſimul dicantur, ſic oſtẽdemus. proprie dicta aut omnia ſunt ſubſtantię, ſicuti determinationes, vt animal rationale mortale. aut ſubſtantie cum accidente, vt Socrates albus eſt, aut omnia accidentia, aut cognata, aut deſtructa ſunt. ⁊ ſi cognata ⁊ hęc dupliciter, aut vt genus in ſpecies, vt color ⁊ album, aut vt genus in differẽtiam, vt coriarius ⁊ bonus. eſt enim genus ars coriaria, differentia ꝟo bonus. Horum igitur quinque dictorum, quattuor quidem propter dicta ⁊ ſimul dicunť. non amplius ꝟo, vt genus indifferentia faciunt propria dicta ⁊ ſimul dici, neq; enim licet dicere bonum coriarium nõ ſciẽtem artem coriariam. Amplius dicimus, ꝙ horum quinque tria quidem faciunt vnam propoſitionem. duo vera non faciunt. qui enim vt genus in ſpecies diuiſa ſunt non faciunt vnam ꝓpoſitionem ſi ⁊ proprie dicta ⁊ ſimul dicantur. vt color albus eſt. neq; enim de colore ſolo album dicitur, ſed de homine ⁊ reliquis. Similiter ꝟo, ⁊ quę vt genus indifferentiam cum hoc, ꝙ non ſimul dicuntur non faciẽt vnã propoſitionẽ. vt coriarius eſt bonus. ¶ Accedẽdum eſt hinc ad quęrendum. vtrum ſimul dicta ⁊ propria dicãtur. ſi Homerus poeta eſt poſſibile eſt proprie dicere ꝙ eſt, eſt enim ipſi ſm accidens per mediũ poeſim quẽadmodum ⁊ ſtatuę dicimus album cauſam eſſe ſtatuę non colore cauſa exiſtẽte ſtatuę, ſed albo. vz. homine ſtatuario. per accidens igitur cauſam eſſe album ſtatuę dicimus. Dicimus igiť ad hoc, ſi ſimul dicta ⁊ propria dicuntur, ſic ꝙ prędicata, aut opponũtur, aut non opponuntur. ⁊ ſi opponuntur aut in oratione opponũtur, aut in nomine, ⁊ in nomine opponuntur, vt platonica, vt veſpertilio, ⁊ auis ⁊ non auis. pumex ⁊ lapis ⁊ non lapis. calamus ⁊ lignum ⁊ non lignum. hęc in nominibus ⁊ manifeſte opponũtur. oppoſita ꝟo oratione latenter opponũtur, vt in cadauere dicimus, ꝙ mortuus ⁊ homo ⁊ non homo niſi enim diffinitiones non ſepararent mortuum ab homine, qui enim eſt homo animal, quid ꝟo mortuus non animal. Sciendum ꝟo, ꝙ quidem Ariſtoteles, quę in oratione ſolum oppoſita ſunt ſuſcipit, tanq̃ in victoriam reſpiciens non tamen in nomine oppoſita, ſicuti Plato. illę enim cupientibus addiſcere hęc tradidit. ¶ Tranſeamus igiť ad aliud membrum diuiſionis. ſi ꝟo non opponuntur, aut per ſe non opponuntur, aut per accidens per ſe non opponuntur diffinitiones. per accidens ꝟo non opponũtur. vt eſt Homerus poeta. non enim ſimpliciter eſt, horum igitur quattuor ſola per ſe faciunt vnam propoſitionem, ⁊ ſimul dicta propria dicuntur. ꝙ ꝟo neq; propria dicta ⁊ ſimul dicuntur omnino, neq; ſimul ⁊ proprie omnino hinc manifeſtum eſt. ſic enim opinans ⁊ mẽtitur ⁊ nugabitur. ⁊ hoc dupliciter, aut manifeſte, vel occulte. ⁊ ſi manifeſte vocatur ęquiuocus genere garlus. ſi ꝟo occulte inuenietur inconueniẽtia dicens. ⁊ mentietur quidem, vt in coriario ⁊ bono. nugabitur ꝟo manifeſte, vt quando dicit aliquis ꝙ Socrates eſt homo ⁊ albus. dicitur ⁊ proprie homo dicitur ⁊ proprie albus. diciť igitur Socrates homo homo albus albus. ⁊ hoc in infinitum. occulta ꝟo, vt Socrates ⁊ homo ⁊ bipes. erit igiť in infinitũ bipes homo bipes. ⁊ ſequitur inconueniens. quoniã non ſolum Socrates bipes inuenietur ⁊ inconueniẽtia dicens, vt Socrates albus albus proprie multipliciter dicitur. erit igitur Socrates albus albꝰ ꝙ eſt inconueniens. neq; enim Socrates eſt totum albũ, ⁊ in his finem habebit ſcðm caput. ¶ Tertiũ ꝟo caput tale eſt, dicunt quidem ꝙ ſi in quibus eſſe dicitur, hoc eſt, in hircoceruo ꝟo eſſe dicitur, igitur hircoceruus eſt. dicimus igitur ad ipſos, ꝙ eſſe dicitur nõ eſt de eodẽ dictum. ꝙ enim non eſt hircoceruus eſſe dicitur hircoceruũ ſm ꝙ eſt aliud ſimpliciter, ⁊ aliquid ſm accidens. ſicuti enim in hac Homerus poeta eſt, dicitur iſtud verbum eſt, non tamen eſt ſic ⁊ in hircoceruo. eſt hircoceruus ꝑ mediũ non eſt, non tamen ſimpliciter eſt. tranſeamus igitur ad id, qð propoſitũ eſt. ne omnino cõtemplationi indulgeamus.

¶ Si igitur interrogatio dialectica reſpõſionis eſt petitio aut propoſitionis.

¶ Petimus enim reſpondentem quam dicimus, aut ꝓpoſitionis, aut alterius particulę contradictionis. oſtendit ꝙ interrogatio dialectica, aut eſt actu ꝓpoſitio, aut potentia contradictio.

¶ Propoſitio ꝟo eſt vnius contradictionis particula.

¶ Patet, ꝙ non facientia vnam propoſitionem. vt coriarius eſt bonus. ſi enim propoſitio vna ⁊ vnius cõtradictionis particulę. non omnino ⁊ vna reſponſio. quando differentia ſignificant prędicatum ⁊ ſubiectum, aut vtraq;, aut plurium.

¶ Neq; enim interrogatio vna, neq; ſi fuerit vera.

¶ Pro hoc, neq; ſi quis dicat ꝙ Aiax caſtrametatus fuit aduerſus Troiam, non erit vna reſponſio non enim vnus Aiax caſtrametatus eſt. eſt igitur ipſa verior hac interrogatione. vtrum Aiax ſolus pugnauit cum Hectore. illic enim non vna propoſitio erat quemadmodum nec hic. hic quidem ſolus pugnauit. ille ꝟo nõ, neq; ſi vera vtiq; fuerit talis propoſitio vt in Aiacibus, qui caſtrametati fuerunt, erit vna propoſitio.

¶ Simul ꝟo manifeſtũ eſt, ꝙ neq; ꝙ qđ eſt interrogatio eſt dialectica.

¶ Sciendum eſt, ꝙ interrogatiua interrogatione dictum eſt conuenienter aliquid eſt prędicatum, hoc dicit, quoniam interrogatiua hoc aliquid dicitur, ⁊ nõ in dialectica.

¶ Utrum vult.

¶ Pro hoc, aut affirmationem, aut negationem.

¶ Sed oportet interrogantem determinare.

¶ Hoc eſt, ꝙ dicit ꝙ quid ⁊ in dialectica dicit, ſi ſic dicat aliquis, ꝙ animal rationale mortale. dicimus

enim ꝙ homo, aut non hoc.

¶ Quoniam vero hęc quidem prędicantur composita.

¶ Hinc ingressus est in scd̃m caput eorum, quę per se prędicantur separatim, prędicatur album ⁊ bonũ.

¶ De homine enim verũ est dicere, ⁊ seorsum animal, ⁊ seorsum bipes.

¶ Vt dicat, quę sicuti substantia in accidentia.

¶ Sed non sicuti coriarius ⁊ bonus, ⁊ coriarius bonus.

¶ Vt dicat, quę vt genus indifferentiam.

¶ Et si homo, ⁊ bipes, ⁊ homo bipes.

¶ Hinc ostendit inconueniẽtia dicta, ⁊ occultas negationes.

¶ Prędicatorum ⁊ in quibus prędicatur accidit.

¶ Vt ostendat prędicata, ⁊ ipsa prędicata altera possident prędicata. vt animal de homine. rursus rationale de animali, similiter mortale de rationali. ostendit igitur in omnino substantialia, ⁊ omnino accidentalia.

¶ Aut de eodem, aut alterum de altero.

¶ Vt dicat, ꝙ eadem accidentia de vno nomine dicuntur, aut alterum de altero, album enim de musico per accidens. accidens enim de accidente nõ prędicatur, sed per hoc ꝙ dicit musicum subycitur non musicum, sed cui immusicũ, vt Plato musicus subycitur ⁊ de eodẽ albus. quare oportet dicere per accidens, non per accidens de accidente prędicatur.

¶ Quare neq; si coriarius simpliciter bonus, sed sm̃ accidens, sed animal bipes.

¶ Vt ostendat, ꝙ vna propositio fit in his, quę sunt vt substantia ⁊ accidens.

¶ Amplius, neq; quęcunq; insunt alteri.

¶ Hoc est, ꝙ dicit, si dicis ꝙ est homo albus simul prope sane album dictum est infinitum, vt homo albus albus albus, ⁊ hoc infinitum. Scd̃m igitur hanc orationem albuz inest homini, ⁊ si inest homini, nil aliud preter hominem album est. ostendit igitur consequentia inconuenientia obscura dicẽtibus, ꝙ proprie dicta omnino ⁊ simul dicuntur. manifestum est igitur ex exemplis. si enim bipes ⁊ animal inest homini, nil aliud est animal, quam bipes preter hominem.

¶ Verum autem est dicere de aliquo, ⁊ simpliciter.

¶ Pro hoc verum est dicere de aliquo homine simpliciter homo, Socrates enim est aliquis homo, sed ⁊ homo.

¶ Non semper vero quando quidem in adiacente oppositorum aliquid inest.

¶ Hic dicit ꝙ licet dicere quendam hominem ⁊ hominem sed non semper, quemadmoduz eniz in mortuo dicimus mortuus homo sine adiacente. cum adiacente vero non amplius, adiacens enim manifestat differentiaz in iusta positorum ꝙ enim mortuus est nõ animal, homo vero animal. rursus aliquis homo particularis simpliciter vero vniuersalis. quare quando fuerit adiacens vna propositio est mistionis.

¶ Aut quando quidem inerit semper non verum.

¶ Hinc aggressus est aliud membrũ diuisionis. vult igitur ostendere, ꝙ per se simpliciter dicuntur ⁊ sine adiacente ⁊ differentia quę non inesse dixit inexistẽtię quidem ⁊ adiacens habentia non semper verum simpliciter dicere, quando vero non inhereãt nõ semper dixit, vt ostendat ea, quę sunt per accidens. quę enim sunt per accidens non faciunt vnaz responsionem. neq; enim si est Homerus poeta, iam ⁊ simpliciter est.

¶ Quare in quibuscunq; prędicatis, neq; inest contrarietas.

¶ Recapitulat, ⁊ dicit ꝙ in quibus non est cõtrarietas, vt in his quę per se sunt vna responsio.

¶ Si orationes pro nominibus dicuntur.

¶ Bene apposuit hoc, sępe enim in eisdem quidẽ nominibus adiacentis, ⁊ cui adiacet non est oppositio manifesta ⁊ vtilitas diffinitionum. vt differentiam faciamus, sicuti mortuo homine ⁊ homine.

¶ In his hoc aliquid ⁊ simpliciter.

¶ Hoc aliquid dixit propter habentia adiacens. simpliciter vero propter non habentia, sed per se existentia. Sciendum ꝙ hoc aliquid in his, quę priuatim dicuntur apponit simpliciter in his, quę simul.

¶ Hoc vero existens, ꝙ opinabile non verũ aliquod existens dicere.

¶ Hic de tertio capite dicit, dicto in priori speculatione.

¶ PARTICVLA QVARTA.

¶ De propositionibus modalibus.

IS VERO determinatis, considerandum est quomodo se habẽt affermationes ⁊ negationes inter se.

GGREDIENTES quartam particulam, quęrimus quędam octo numero, primum ordinez propositionum modalium. secundũ quid est modus. tertium quot insunt modi. quartum ꝙ non est modus inesse. quintum ꝙ solum non est modus. sextum in quo differt modus a materia. septimum quomodo ex affirmationibus cum modo negationes fiunt. octauuz ad hęc proportionem sicuti numerum modalium propositionem.

¶ Et primo de ordine dicimus, ꝙ iure quantũ ordinez suscipiunt propositiones modales. oportet eniz p̃ma simplicia esse, deinde sic composita, ꝙ vero simplices sunt ex subiecto ⁊ prędicato propositiones similiter ⁊ tertio adiacente manifestum est. Si eniz aliquis dicat, ꝙ Socrates ambulat, aut Socrates iustus est simplicem rez significauit. si vero aliquis dicat Socrates

crates contingenter iustus est, compositionem quādam significauit. Rursus Socrates necessario respiret, ⁊ hęc quidē de ordine. ¶ De mō vero quid sit dicemus, ꝙ modus est vox significās quomodo se habet prędicatum ad subiectū. ⁊ dicunt quidam sic est modus significans quomodo se habet prędicatū ad subiectum, in quo differt a determinatione, etenim determinatio significat prędicatum quomodo se habet ad subiectū. dicimus igitur ad ipsos ꝙ determinatio quātitatē propositionis significat, modus vero formam ipsius, ⁊ proprie qualitatem significat, propositionis. si vero aliquis dicat, ꝙ adiacens qualitatē significat, similiter ⁊ determinatio. dicimus ad hūc, ꝙ si qualitatē nudā manifestant, igitur non formā cum enim sit modalis propositio materię rationem continens quęcūq; sunt in propositione cum adiacēte, modus quidē formę, nobilior vero forma materia. ¶ Tertiū quęrimus quot sunt modi, ⁊ dicimus ꝙ infiniti, quęcūq; enim sunt qualitatem manifestātia aduerbia totidem sunt etiam modi, vt pulchre sapiēter bene ⁊ male, ⁊ reliqua. ꝙ vero hęc sicuti singularia sunt ⁊ accidentia manifestum est. tres enim sunt modi, substantiales, necessarius contingens ⁊ impossibilis, quēadmodum si quis dicit omnem scientiā substantialem esse, grāmaticam vero per seipsam singularem, etenim dicimus omnem hominem omnis sciētię susceptiuum esse necessario. substantiale enim est homini susceptiuum esse omnis scientię. per accidēs vero vt Socrates necessario grāmaticus, cōtingit enim aliam quandam scientiam scire. ¶ Quartum est dicens in quo differt modus a materia. etenim materia ⁊ necessaria est ⁊ contingens ⁊ impossibilis. dicimus igitur, ꝙ non possibile est propositionem sine materia esse. sine vero modo possibile. rursus materia in solo intellectu cognoscitur, vt omnis homo rationalis, ⁊ intelligit aliqs ꝙ necessario. modus vero in prolatione orationis cognoscitur, vt Socrates necessario respirat, Socrates cōtingēter ambulat. Amplius materia in ipsa natura rerū, quę sunt in propositione speculatur. omnino enim necesse est prędicatum vel semper inesse subiecto, aut nequaquā vel aliquādo quidem, aliquando vero non. modus vero in ipsa pronuntiatione solum essentiā habere dicimus, eo quia accidit propositionem iusta materiam veram existentem per modum mentiri, vt sol mouetur verū, sol quidē mouetur contingenter falsū. ¶ Quintum est ꝙ inesse non est modus, vt enim dicit Ammonius in cōmentario, ꝙ si erat modus inesse inueniretur vtiq; modus modi manifestatiuus, ꝙ est inconueniens. dicimus igitur, ꝙ Socrati contingenter ambulare inest, si erat igitur idem modus inesse erat vtiq; modus modi prędicatus. vt rursus si erat idē modus inesse defectuose vtiq; se habebunt duę tractationes Aristotelis, liber de interpretatione ⁊ prima resolutoria. dixit enim in his ipsis propositiones modales, pretermisit vero propositiones de inesse. ¶ Sextum erat, ꝙ non idē modus ⁊ solū, solūmodo enim a solo transformato possibile est modum esse, solum vero non possibile, eo quia solum adiacēs est, vt omnis homo scientię susceptiuus solum. rursus solam contradictionem manifestat, in dicendo enim solus homo est scientię susceptiuus. ostendisti ꝙ soli homini inest, ⁊ nulli alij preter hominē. quęrimus igitur de solo si suscipit affirmationem ⁊ negationem, qualem affirmationē ⁊ qualem negationē suscipiat. dicimus igitur ꝙ semper vniuersalē negationem, affirmationē vero particularem, ⁊ vniuersalem. particularem quidē, vt quando dico Socrates philosophus, solus. ¶ Septimū erat quomodo negationes cū mō ex affirmationibus fiunt. dicamus igitur, ꝙ negationes modales fiunt vniuersales destructo modo, ⁊ si determinata fuerit negatio, ⁊ si adiacens habeat. semper enim potiori parte destructa fit negatio. potior vero modus alijs omnibus quatenus vt forma, alia vero omnia materię rationem continent. ¶ Octauū erat quęrere numerū ꝑpositionum modaliū. dicamus igitur, ꝙ ex subiecto ⁊ prędicato ꝑpositione aut vtraq; sunt determinatę, aut vtraq; indefinitę, aut hęc quidem definita, illa vero indefinita, ⁊ hoc econtrario. fiunt igitur quatuor genera, sunt vero ex tertio adiacente ⁊ modo eodem modo. aut tria determinata, ⁊ vnum indefinitum, aut vnum determinatum ⁊ tria indefinita, aut duo determinata ⁊ duo indefinita, ⁊ econuerso. Fiunt igitur alię octo vt sint duodecim, ipse enim duodecim in quatuor in vniuersales cum vniuersali, ⁊ in singularem ⁊ in vniuersalem non vniuersaliter, ⁊ in vniuersalem cū particulari determinatione ⁊ fiunt. 48. ⁊ istę. 48. in tria tempora fiunt. 144. ⁊ istę. 144. in tres materias fiunt. 432. ⁊ istę in tres modos fiunt 1296. propositiones modales. si vero vis omnes propositiōes scire adde ipsis. 72. ex subiecto ⁊ pdicato contradictiones fiunt. 1368. addens his. 144. ex tertio adiacente, ⁊ fiunt omnes contradictiones, quarū non licet preter has. 1512. propositiones vero. 3024. ⁊ hucusq; de speculatione priori. Quoniā vero admonet nos cognoscere in quo differt τὸ μέλλον ab ἐσόμενον hoc est futurum a futuro determinato. dicamus ipsorum differentiam τὸ μέλλον hoc est futurum in contingenti accipitur euentu, aut nō possibili τὸ δὲ ἐσόμενον hoc est futurū determinatum in omnino ex necessitate futuro. vt si dico erit hyems aut estas: transeamus ad textum.

¶ His vero determinatis considerandum quomodo se habent affirmationes ⁊ negationes inter se.

¶ Sciendum ꝙ. 8. existentibus capitibus, ipse duorū quorūdā solum meminit, quomodo ex affirmationibus fiant negationes ⁊ proportionem propositionum. Sciendum vero, ꝙ in duo diuiditur quarta particula. in prima igitur particula quartę particulę querit, quomodo negationes ex affirmationibus fiunt. In hac igitur tractatione patrocinatur falso prius Aristoteles. deinde refellit falsum, ⁊ tertio defendit verum. Sciendum vero, ꝙ substantialium modorū meminit Aristoteles ⁊ non fm accidens, vt contentorum in substantialibus.

¶ Si enim complicatorū mutuo ipse opponuntur contradictiones.

¶ Ex his hinc patrocinatur falso, dicit enim ꝙ si in habentibus adiacens ordinamus non adiacēti, ⁊ facimus negationem, propter quid ⁊ non in modali-

bus idem facimus esse, aut non esse apponimus nõ, ⁊ facimus negationem. esse enim aut non esse adiacẽtia sunt, est enim esse significat. sicuti enim in habentibus adiacens non possibile est ordinare non alteri particulę propositionis. dicimus enim esse album hominem, non esse album hominem, non esse non album hominem. simul enim verum dicunt, ⁊ in ligno enim affirmamus dicentes ipsum esse non albũ hominem. oportebat igitur propter hoc, ⁊ in modalibus hoc fecisse adiacenti non negationem apponere, aut eniꝫ in omnibus oportebat hoc facere, aut in nulla, quę enim sors est: has quidem sic fieri, illas ꝟo non.

¶ Si iam hoc sic, ⁊ quibus esse non apponitur idem.

¶ Vt ostendat ꝙ in propositionibus in quibus prędicatum habebit locum huius est, ⁊ in his non ordinata prędicato fecit negationem quanto magis ⁊ in habentibus est, adiacens.

¶ Videtur ꝟo idem posse, ⁊ esse non esse.

¶ Vt ostendat contingentem, possibile eniꝫ est ⁊ ambulare ⁊ non ambulare.

¶ Ratio ꝟo, ꝙ omne sic possibile nõ semper agit.

¶ Hoc dixit, eo qꝛ quidã arbitrati sunt possibile contingens idem esse. Aristoteles quidem possibile ⁊ in necessario apponit, non amplius ꝟo ⁊ contingens. possibile enim equiuocum est cum necessario, ⁊ ideꝫ necessarium duplex, hoc quidem simpliciter ⁊ proprie, ꝙ est semper existens, vt in ęternis vt quando dicimus necessario deum bonuꝫ, hoc ꝟo donec fuerit subiectum, vt quando dicimus hunc igneꝫ calidũ esse ipsa ꝟo oratio, ⁊ in hac quę ex necessitate nõ est, hoc quideꝫ simpliciter, vt quiescere a motu solẽ. hoc autem donec non fuerit prędicatum, vt ex necessitate non ambulare, quando non ambulat, ⁊ habes in his ſm materiam differentiam propositionũ. ꝙ quidem enim simpliciter ens necessarium significat. simpliciter ꝟo non ens ipossibile, ꝙ ꝟo est, si fuerit prędicatum, ens, ⁊ est ⁊ si non fuerit non ens, ꝯtingens.

¶ At ꝟo impossibile de eodem oppositas dictiones.

¶ Hinc destruit falsum, dicit enim ꝙ si in adiacente non apponimus in modalibus, simul veruꝫ dicit cõtradictio ꝙ impossibile, si illud igr̃ impossibile hoc si esset eligibile, hoc esset in modo apponere non.

¶ Fiunt enim queadmodum in illis esse, ⁊ hoc non esse adiectiones.

¶ Pro hoc quemadmodum in habentibus adiacens idem adiacens facit affirmationem ⁊ negationem, alia ꝟo partes propositionis rationem materię continent, sic ⁊ modales. modus quidem facit affirmationem ⁊ negationeꝫ. reliqua ꝟo ⁊ adiacens rationẽ materię continent, cum quis dixerit ꝟo possibile nõ esse, negatio est non, non possibile esse, sed non possibile non esse eas, quę ex transpositione sunt modales significant.

¶ Necessarium non necessarium, verum non verum.

¶ Hinc ostendit, ꝙ ⁊ hoc accidentis modus est, verum vero non veruꝫ dixit, eo quia Phs, vero vtitur, falsum destruẽs huiusqꝫ prima particula quartę particulę. fit igitur figura modalium propositionum sic, erit contingenti non esse contradicens ſm modum ⁊ qualitateꝫ necesse est esse. concurrens vero, nõ necesse esse est. huic vero necesse est non esse, contradicens est hęc, contingit esse. concurrens vero, non cõtingit esse. huic vero contingit nulli contradicẽs est, necesse est alicui. concurrens vero non necesse est alicui. rursus huic contingit non omni contradicens est, necesse est omni. cõcurrens vero non necesse est omni. rursus huic necesse est nulli contradicens est contingit alicui. cõcurrens ꝟo non contingit alicui. rursus huic necesse est non omni. cõtradicens est cõtingit omni. concurrens vero non contingit omni.

¶ Fiunt vero ⁊ consequentię ſm rationẽ sic positis.

¶ Hinc quatuor capita quędaꝫ quęrimus, quot sunt numero propositiones propositę, ⁊ ordinem ipsaꝝ, ⁊ sequellam ipsarum apparentem, ⁊ sequellam ipsarum veram, ⁊ dicimus de numero quidem, ꝙ quatuor sunt propositiones modales. necessaria, contingens, possibilis, ⁊ impossibilis. vnaquęqꝫ igitur harum dicitur quadrupliciter, vt simplex, ⁊ vt ex trãspositione, ⁊ harum affirmationes ⁊ negationes, vt simplex affirmatio necessariuꝫ est esse. negatio huius est non necessarium est esse, ex transpositione affirmatio est necessarium est non esse. negatio huius nõ necessarium non esse. sic ⁊ in alijs tribus. quater igitur quatuor fiunt sexdecim. Sciendum ꝙ adiacentis solius ⁊ modi meminit Aristoteles, ⁊ non subiecti ipsorum ⁊ prędicati. fecit vero hoc, propter duas causas. Primum quidem vt relinqueret volenti quem vult siue subiectum siue prędicatum ordinare. Secũdum dicimus, ꝙ propter hoc duorum solum meminit adiacentis ⁊ modi, quoniaꝫ quidem adiacens est faciens simplices, ⁊ eas quę ex trãspositione. modus ꝟo ostendit nobis qualitatem propositionum, aut affirmatiuam, aut negatiuã facit propositionem 2m caput est de ordine ipsarum. Fiũt igitur duę tabellę ⁊ in prima quideꝫ tabella apponitur prima simplex affirmatio possibilis, consequitur veram ipsam simplex affirmatio contingentis, ⁊ consequetur vero ipsam negatio simplex impossibilis. consequens post hanc simplex negatio necessarij. similiter ⁊ in eadem tabella inferiori ex transpositione affirmatio possibilis, possibile non esse, ipsam consequitur affirmatio contingentis, quę est contingit non esse. hanc sequitur ex transpositione negatio, impossibilis, non impossibile non esse, ipsam sequitur ex transpositione negatio necessarij, non necessariũ non esse. trãseamus in secundam tabellam colligatam a principio simplicem possibilis negationeꝫ non possibile esse. scdm colligans simplicẽ negationem contingentis, non contingens esse. tertiaꝫ simplicem affirmationẽ impossibilis, impossibile esse. quartum appone ex transpositione affirmationem necessarij, necessariuꝫ non esse. postea rursus infra hanc tabellaꝫ ex trãspositione negationem possibilis non possibile nõ esse. scdm ex transpositionẽ negationeꝫ contingentis nõ

contingēs non esse. tertiū extrāspositiones affirmationē impossibilis, impossibile nō esse. quartum appone simplicē affirmationes necessarij, necessarium esse: ꝛ hęc de ordine ipsarū est igitur figura talis.

Hęc est apparens ipsarum consequentia.

Possibile esse.	Non possibile esse.
Contingens esse.	Non contingens esse.
Non impossibile esse.	Impossibile esse.
Non necessarium esse.	Necessarium non esse.

Possibile non esse.	Non possibile non esse.
Contingens non esse.	Non contingens non esse.
Non impossibile non esse.	Impossibile non esse.
Non necessarium non esse.	Necessarium esse.

Hęc est vera ipsarum positio.

Possibile esse.	Non possibile esse.
Contingens esse.	Non contingens esse.
Non impossibile esse.	Impossibile esse.
Non necessarium non esse.	Necessarium non esse.

Possibile non esse.	Non possibile non esse.
Contingens non esse.	Non contingens non esse.
Non impossibile non esse.	Impossibile non esse.
Non necessarium esse.	Necessarium esse.

¶ De apparente autem ipsarum consequentia dicimus, q omnes contradictorię sunt, quę sunt primę ꝛ scdę tabellę ex contrario existentes sine hac sola, non necessarium esse colligata in prima tabella quarto loco, ꝛ hęc necessarius non esse, collocata in quarto loco secunda tabella. hęc eniꝫ ꝛ ex contraria sunt, ꝛ non contradicunt similiter ꝛ inferioribus tabellis contradicunt, vt ex contraria existentes, hac tamen non necessarium nō esse colligata in quarto loco infra primam tabellam, ꝛ necessarium esse apponit in quarto loco infra secūdam tabellā non contradicūt. de vero vera ipsaruꝫ consequentia dicimus qd vnū solum est differens ab apparente ꝛ vera. 8. enim primę tabellę apposuimus quartum eiusdem tabellę, ꝛ quartum proprium secundę tabellę ꝛ erunt omnes contradicentes. erit igitur vera ipsarū expositio parlo superius collocata a dextris. relinquitur modo ipsarum vim addiscere. dicimus igitur de his in prima tabella sic, equiualet prima secūdę ſm qualitatem ꝛ ſm simplicitatem. tertia ꝟo ꝛ quarta qualitate quidem non equiualet, simplicitate ꝟo equiualet. similiter ꝛ quę in inferiori tabella sunt eodē modo se habent, in scda ꝟo tabella sic, prima ꝛ secunda equiualet omnibus modis similiter, ꝛ tertia equiualet quidem ſm simplicitatē, non autem ſm qualitatē, affirmatio enim est, ꝛ si videatur ꝯ priuationem significare. quarta ꝟo non equiualet his duabus primis, neqꝫ ſm qualitatem neqꝫ ſm simplicitateꝫ, ex trāspositione enim est affirmatio. similiter ꝛ inferiori eodē modo prima quidē ꝛ secūda omnibus modis equiualens est, quarta ſm quale diuersa fuit, quarta ꝟo duabus primis neqꝫ ex transpositione, neqꝫ ſm qualitatem est equiualens. consequens est nos querere causam. dicimus igitur, q duę dictę primę possibile ꝛ contingens ad aliqd sunt. quę ꝟo ad aliquid equiualent, sic ꝛ in reliquis tabellis idē dico, q ꝛ in duabus primis inferiore quidē duę tertia ꝛ quarta equiualens primis in prima tabella, eo qꝛ possibile ꝛ cōtingens media sunt necessarij ꝛ impossibilis, media ꝟo omnia ex negationibus extremoꝝ cognoscunt, vt tepidum nō esse calidum, neqꝫ frigidum, fuscuꝫ non esse album, neqꝫ nigrum cognoscitur, sic igitur oportet dicere, ꝛ reliquis propositionibus in tabellis collocatis. inuenta est igitur nobis questio ꝑpter quid negationes affirmationibus equiualent. legendus est igitur textus, vt addiscamus enim existenteꝫ ipsorum difficultatem.

¶ Et consequentię ꝟo ſm rationem fiūt sic positis.

¶ Hinc figuram quatuor tabularum ostendit simplicium propositionum ꝛ ex transpositionibus. fit igit̄ prima tabella sic, vt apposuimus in pma figura possibile esse, contingens esse. deinceps non impossibile esse non necessariuꝫ esse, ꝛ quę extranspositiones inferiores, possibile non esse, contingens nō esse, nō

impossibile non esse, non necessarium non esse. ⁊ in scd̃a ꝟo tabella sic, non possibile esse, nõ contingẽs esse, impossibile esse. necessariũ non esse. deinde inferius non possibile nõ esse, non contingens nõ esse, impossibile non esse, necessariũ esse, ⁊ sic fiunt quatuor tabelle, ipse apposuit ⁊ iam nos exposuimus.

¶ Hoc quidem igitur impossibile, ⁊ non impossibile contingenti ⁊ possibili.

¶ Pro hoc, q̄ possibile ⁊ cõtingens contradicũt existentis, ⁊ contrario sm̃ duas tabellas, similiter ⁊ nõ impossibile ⁊ impossibile contradicũt, sed opposito modo, eo q: affirmationi possibilis, ⁊ contingentis negatio impossibilis apponitur. similiter ⁊ in secũda tabella negationibus enim possibilis ⁊ contingẽtis affirmatio impossibilis apponitur. opposito mõ igitur, pro hoc in scd̃m ordinem affirmatiuum affirmationes, sed negationes cuꝫ affirmationibus. affirmatio enim vtiq̄ impossibile esse dicit, eo q: ⁊ si primũ priuationẽ significat, non est negatio.

¶ Hoc ꝟo necessarium quomodo videndum est. manifestum est ꝟo, q̄ non sic se habet.

¶ Quiuꝫ dixerit de superioribus contradictionibus quesiuit ⁊ de necessario. ⁊ dicit q̄ necessarij contradictio non sic se habet, queadmodũ se habẽt ⁊ relique cõtradictiones. neq̄ eniꝫ huic non necesse est esse, cõtradicit necesse est non esse, eo quia ⁊ simul veruꝫ dicit, contradictio ꝟo nequaq̄ simul verum dicit. si igitur simul verũ dicit, necesse est non esse, huic nõ necesse est esse, erit non necesse est esse equiualens huic possibile est esse, ⁊ non possibile est esse q̄ est inconueniens. si quis ꝟo dicat, sed contraria sequuntur. s. contrarias. dicit non possibile simul verum dicere. mentiri ꝟo eo q: ipse dixit ipsas simul verum dicere. cõtrarias ꝟo ipsas vocauit huic esse non esse mentem adhibens, esse eniꝫ ⁊ non esse contraria sunt, vt non necessarium esse, necessarium non esse.

¶ Contradictiones ꝟo seorsum.

¶ Pro necessario negatio enim in hac possibile est esse apponitur. affirmatio quidem necesse est esse in negationibus possibilis ex transpositione. vt in hac non possibile est non esse, similiter ⁊ in hac necessariũ est non esse. negatio in hac possibile est non esse, collocatur, quare separate ⁊ conuerse sunt contradictiones.

¶ Causa vera huius non sequi necessariũ, similiter cum alijs.

¶ Hinc causam nobis ostẽdit, q̄ non similiter cum alijs ꝑpositionibus ⁊ necessarij contradictio sequit̃, est ꝟo hec causa, q̄ idem possunt ⁊ equale que sm̃ possibiles propositiones, ⁊ que sm̃ necessarium q̄n contraria fuerint contraria dicens scd̃m ⁊ nõ esse, vt impossibilis quidem enim propositio esse habet, necessarij ꝟo non necessariũ esse, necessariũ non esse. similiter ⁊ huic impossibile non eẽ, necessarium eẽ equalis est. fit enim sic syllogismus, si non necessarium eẽ idem est q̄ necesse est non eẽ. huic ꝟo necesse est non eẽ equiualet, impossibile est eẽ. ⁊ huic impossibile est eẽ, equiualet impossibile est nõ eẽ. huic ꝟo impossibile est non eẽ necessarium est eẽ. erit necessarium est eẽ, ⁊ impossibile est eẽ ⁊ non necessariũ est eẽ, q̄ est inconueniens.

¶ Quare, si illa similiter cum possibili, ⁊ non.

¶ Hic dicit ꝑpter hoc apponimus ex contrario huic non necesse est eẽ, necesse est non eẽ, ⁊ nõ necessariũ est eẽ, vt non sit equiualens necessariuꝫ impossibili, sed quẽadmodum superius dictuꝫ est contrario modo apponimus contradictionem necessarij.

¶ Aut impossibile sic iacere necessarij contradictiones.

¶ Volens ostendere, q̄ non necessariũ eẽ rationabiliter collocatũ sunt huic possibilis affirmationi ⁊ nõ necessarium est eẽ vtitur tali syllogismo. necessariuꝫ est eẽ sequitur possibile est eẽ. si ꝟo non hoc nõ possibile est eẽ. sed hoc quidem non poẽ est eẽ, non sequitur ꝑpter ꝑdictum syllogismum, q: necessarium eẽ erit impossibile eẽ, sequet̃ igitur necessariũ est eẽ. possibile est esse, poẽ ꝟo esse equiualet non necessarium est eẽ, igitur necessariũ est eẽ, huic necessarium est eẽ equiualet, q̄ est incõueniens. ostendit igitur, q̄ neq̄ nõ necessariũ eẽ bene apponitur possibili esse, ⁊ visus est linealibus speculationibus. est enim dignitas geometrica dicens, quecũq̄ sunt eidem equalia, ⁊ adinuicẽ sunt equalia. possibile igitur eẽ, consequitur necessariũ ⁊ non necessarium. consequet̃ igit̃ ad necessarium non necessariũ, q̄ est inconueniens. vniuersaliter eniꝫ si primũ secũdo equiualet, ⁊ tertiuꝫ secũdo ⁊ tertiũ, igitur primo equiualebit. si eniꝫ necessarium possibili equiualet, possibile ꝟo non necessariũ ⁊ non necessariuꝫ equiualet, q̄ est inconueniens. duabus igitur existentibus cõtradictionibus hac nõ necessariũ non eẽ, ⁊ necessariũ esse, ⁊ hac necessariuꝫ nõ esse, ⁊ non necessariũ non esse, ostẽdit q̄ neq̄ simplicẽ contradictionem necessarij possibile erat equiualere huic possibili, neq̄ affirmationẽ ex transpositione, ne sit necessarium impossibile. relinquitur igitur ex trãspositione negationeꝫ equiualere possibili affirmationi, vt possibile eẽ, non necessarium nõ eẽ, quare conuerso mõ contradictiones necessarij equiualent possibili. trãsponentes ꝟo hanc non necessarium non eẽ pro hac non necessarium eẽ, erunt oẽs cõtradictorie. Rursus ꝟo dicimus sic duab⁹ existentibus cõtradictionibus, necesse est affirmationẽ prime cõtradictionis equiualere negationi secũde contradictionis, vt possibile eẽ, non poẽ eẽ, necessariuꝫ non eẽ, non necessariuꝫ non eẽ. hanc igitur possibile eẽ sequet̃ non necessarium non eẽ, negatio, si qs ꝟo dicat, q̄n non affirmatio affirmationi equiualeret. dicimus q̄ inuenietur affirmatio poẽs, ⁊ non poẽs equiualens. necessariũ enim non eẽ equiualens huic non possibile eẽ, ostensum est. si ꝟo ⁊ faciemus ipsaꝫ ⁊ huic poẽ eẽ equalẽ, simul verũ dicet contradictio poẽs, ⁊ non possibilis, q̄ est inconueniens.

¶ Dubitaret vtiq̄ aliquis si hanc necessarium est esse, possibile est esse sequatur.

¶ Hic querit si igit̃ necessariũ cõsequatur poẽ ⁊ cõtingens, aut non poẽ. ⁊ hanc quidẽ non poẽ necessariũ non sequitur, eo q: necessariũ poẽ est ⁊ non possibile,

sibile, ꝙ quidē igitur necessariũ contingens non sequitur manifestum est. contingens enim eē ⁊ non eē potest, necessarium tamen non adhuc, quęrimus igitur ⁊ de possibili, vtrum sequatur necessarium ad ipsum. dicimus igitur ꝙ ⁊ sequitur ⁊ non sequitur. non sequitur quidē quando significat pose contingens, ne sit necessarium contingens, sequitur ꝟo quando possibile in plus fuerit necessario, aut contingenti, possibile enĩ simul accipit cōtingens ⁊ necessariũ, vt igitur simul accipiens sequitur, hoc ꝟo dictũ sit, eo quia sequitur ⁊ non, eo quia ipse Aristoteles sibi ipsi contradicit. superius dicit, ꝙ non sequitur, hic ꝟo ꝙ seqtur dissoluamus nos ꝟo cāſ. ¶ Scdm caput, quomodo oportet apponere modum propositionũ s̃m consequentiam, ibi enim quęsiuimus quomodo oportet collocare propositiones, ⁊ ꝙ propositio particulare aliquid est. modus ꝟo aliqd vniuersale, oportet igitur dicere, ꝙ primum habeat ordinē necessarium. postea sic possibile. tertiũ contingens. quartum impossibile. quęrimus igitur hic, si possibile vniuersalius est necessario, propter quid sequitur necessarium, ⁊ dicimus ꝙ vniuersalis particularis sequuntur, etenim dicimus hominem animal, ⁊ sequitur animal vniuersalius existens, ꝑpter quid ꝟo necessarium prius est possibili contingenti, eo quia necessarium est semper existens, possibile ꝟo ⁊ contingens aliquando existens, melius ꝟo semper existēs quandoq; existente, impossibilē quidem quartum, eo quia aliquando existens melius est nunquam existente. rursus necessarium est iste actus, possibile ꝟo ⁊ cōtingens actus, impossibile ꝟo potentia, si igitur priores esse actu deinde ⁊ sic ꝙ est actu. melius enim continens contento, postea deniq; potētias, ⁊ si enĩ tempore posteriores actus potentijs attamē natura priores, quę enĩ in generatione ⁊ corruptione, ⁊ potētias habent ⁊ actus, immaterialia quidem ⁊ sempiterna actu solũ, quare natura priores actus. ¶ Tertium caput est hoc, vtrum negatio magis opponitur affirmationi quā affirmatio priuatiua opponitur affirmationi, vt Socrates iustus ē, Socrates iustus nō est, quę est negatio magis opponitur affirmationi dicenti, Socrates iustus est quā affirmatio priuatiua dicens, Socrates iniustus est. ⁊ Aristoteles quidē negationem dicit magis opponi aduersarię, non tamē demonstratiuę. dicit enĩ ipse in metaphysicis, ꝙ cōtradictio subcontrarię opponitur, affirmatio ꝟo cōtraria, subcōtraria ꝟo indicat remisse. Rursus dicimus ꝙ iustus non est, non omnino iniustũ indicat, sed medium ⁊ alia ꝟo iusta affert, neq; iuste existentia, neq; iniusta, quare sic medium non multum distat a iusto, quę ꝟo maxime inter se distant sunt contraria. maxime ꝟo distat iniustũ a iusto. igitur iniustus magis opponitur. quemadmodum enim non album significat fuscum, ⁊ reliqua media, nigrum ꝟo non similis generis, ⁊ vere cōtrarium est, sic ⁊ in his, q̃ sunt extrema, oportet dicere cōtraria. Rursus ꝟo dicimus, ꝙ opposita, aut vt nequaquā existentia, aut vt alterius generis, aut vt media opponuntur. negationes ꝟo neq; vt nequaquam existentia, neq; vt alterius opponuntur, relinquitur igitur vt media, media ꝟo non longe distant ab extremis, hinc igitur affirmationes magis opponuntur, vt ꝟo patrocinemur dicentibus negationes magis affirmationibus opponi dicamus sic, contradictiones ⁊ existentia ⁊ non existentia contradicunt. affirmationes ꝟo priuatiuę sola existentia. vniuersaliora igitur particularioribus magis opponũtur. Rursus omne prędicamentum contradictionem suscipit, non in omnibus ꝟo prędicamentis est inuenire affirmationes huiusmodi quales priuatiuę oppositas, ⁊ ꝑpter hoc oportet magis negationem opponi. similiter se habet ⁊ in magnitudinibus ⁊ numeris. dicit enim in prędicamentis, ꝙ magnum paruo contrarium est, quę quidem ostensa fuerunt ad aliquid existentia. relatiua ꝟo non opponuntur. rursus duplum dimidio contrarium est, quę non proprie opponũtur. tempus igitur est, vt textum aggrediamur.

¶ Dubitaret vtiq; aliquis, si necessarium esse, possibile esse sequatur.

¶ Hic quęrit de necessario, vtrum possibile esse sequatur, aut non possibile esse, sed quidē non possibile erit idem ꝙ necessarium ⁊ impossibile sicuti ostēsum est. manifestum igitur est, ꝙ possibile sequitur non contingens possibile, neq; s̃m aptitudinē, sed actu possibile, ⁊ si aliquis dicat istius possibile esse negationem non hanc, non possibile esse, sed possibile non esse, neq; sic sequitur necessariũ esse hanc, possibile non esse, neq; hanc non possibile esse.

¶ At ꝟo rursus idem esse videtur.

¶ Per hoc ostēdit, ꝙ non omne possibile esse sequitur necessarium, neq; enim contingens ⁊ s̃m aptitudinem sequitur.

¶ Manifestum iam est, ꝙ non omne possibile, aut esse, aut ambulare.

¶ Vt cognoscamus, ꝙ dicitur exterius quędā theoremata accipiamus. dicimus ꝙ possibile ⁊ contingens, aut rationalibus, insunt, aut irrationalibus, aut inanimatis, ⁊ in rationalibus quidem omne possibile inuenitur, etenim possibile est ambulare, ⁊ nō ambulare, ⁊ in irrationalibus possibile enim est latrare canem ⁊ non latrare, in inanimatis quidem potentia duplex est, aut factiua, aut passiua, ⁊ passiua quidem suscipit omne possibile, etenim possibile est indumētum ⁊ scindi ⁊ non scindi. factiua quidem non amplius suscipit omne possibile, etenim possibile est ignem comburere. non amplius ꝟo ⁊ non potest suscipit enim solum necessariũ possibile, non amplius ꝟo ⁊ contingens, vt ignis semper comburit, ⁊ nunq̃ frigefacit. ⁊ si enĩ non adest corpus aptum incendi, sed solum semper appropinquantem sibi aera comburit, non s̃m rationem possibilia, dixit pro hoc in animatorum, quę ꝟo irrationales non omnes. Sciēdum est ꝙ inanimatam potentiam coniunxit irrationali.

¶ Neq; quęcunq; alia operantur.

¶ Vt ostendat incorporea siue niues, ⁊ quę non sunt susceptiua omne possibile. Sciendum enim ꝙ quę sunt in generatione ⁊ corruptione potentias habent ⁊ actus. ęterna quidem actus solum, ⁊ non potētias.

¶ Quędam quidem possunt, ⁊ ex his quę

sunt sm irrationales potentias simul opposita suscipere.

¶ Vt in animatis, irrationalibus ꝟo ⁊ in animatis. passiuis ꝟo vt tunicam scindi ⁊ non scindi.

¶ Neq; queçunq; dicuntur sm eandem speciem.

¶ Pro hoc, neq; queçunq; potentiç dicuntur in his, quç sunt in generatiōe ⁊ corruptione, iste omnes opposita simul tenent siue faciunt, etenim ignis in generatione ⁊ corruptione non quidem simul oppositas potentias habet.

¶ Aliquç ꝟo potentiç çquiuoce sunt.

¶ Sunt enim potentiç hec quidem sm aptitudinem, heç ꝟo sm actum, vt possibile ambulare Socratem actu, possibile ⁊ ambulantem ipsum dicere sm aptitudinem, eo quia, ⁊ si non actu ambulat, sed saltem potentia ambulat.

¶ Et heç quidem potentia est in solis mobilibus.

¶ Mobilia dicit hic, quç in generatione ⁊ corruptione, eo quia in motu sunt imobilia, alia immaterialia, eo quia, neq; in loco sunt. dictu; est autem tale ꝙ in corruptibilibus potentia est ⁊ actus, in çternis ꝟo actus tantum.

¶ Vtraq; ꝟo, verū est dicere, non impossibile esse ambulare, aut esse.

¶ Pro hoc, sm omnia significata possibilis cōsequitur negatio huius impossibile esse, dicens hoc non impossibile esse.

¶ Sic quidem igitur possibile, non veru; de necessario simpliciter dicere.

¶ Pro hoc, non omne possibile sequitur necessarium, nec enim significans contingens, sed in plus necessario, tanquam cum ipso comprehendens necessarium.

¶ Quonia; particulare vniuersale sequitur hanc ex necessitate existente; sequitur possibile esse.

¶ Ostēdit per hoc ꝙ particularia vniuersalia sequūtur, etenim dicimus hominē animal, ⁊ sequitur animal vniuersale existens homini. quonia; igitur vniuersalia, sequūtur particularia, particulare ꝟo necessarium possibilis. possibile igitur vt vniuersaliu; necessarium sequitur, non tamen omne possibile.

¶ Et est iam principium forte omniū necessarium, ⁊ non necessarium.

¶ Hinc transit in secundu; caput vt ostendat, ꝙ modus necessarij prçordinatus fuit. scdm possibile. tertium contingens. quartum impossibile, ⁊ est talis syllogismus, si necessarium actu est, actu ꝟo çterna, sed çterna quidem priora sunt, igitur necessaria priora sunt, scdm syllogismus de possibili ⁊ contingenti, ꝙ prçordinata sunt impossibili. possibile ⁊ contingens actu. impossibile potentia, ꝙ ꝟo actu eo ꝙ potentia natura prius, ⁊ si tempore posterius sit. igitur possibile ⁊ contingens vt actu existentia priora sunt impossibili.

¶ Et quç quidem sine potentia actus sunt.

¶ Vt ostendat, ꝙ incorporea, ⁊ çterna actus sunt tantum, ⁊ non potentiç, ex hoc ostendit, ꝙ si necessariu; actu solūmodo manifestum est, ꝙ primum esse debet, secunda possibilia ⁊ contingentia, vt in se habētia potentias ⁊ actus, heç ꝟo nequaquam actus sunt. vt ostendat ꝙ quartum ordine; susceperunt impossibilia, vt potentias solum habentia.

¶ Quç ꝟo cum potentia, quç quidem natura priora, tempore ꝟo posteriora.

¶ Ostendit hinc, ꝙ ⁊ si tempore posterior actus, sed igitur natura prior, vt in çternis existens, quoniam ꝟo Amonius in cōmentario fecerat hanc diuisionē possibilis, dignum est ⁊ eiusdem reminisci. dicit eni; ꝙ possibile aut sm actum est, aut sm potentiam, sm actum quide;, vt solem dicimus posse lucere, sm potentiam ꝟo vt sedente; posse ambulare, ⁊ eius ꝙ est sm actum. hoc quidem est, ꝙ naturale subiecto, illud ꝟo aduenititium, ⁊ semper prçsens ⁊ connaturalis ⁊ specifici, hoc quidem çternum, ⁊ in çternis speculatum, vt moueri circulo cçlum, aut esse deum bonu;, hoc ꝟo non çternu;, neq; in ternis donec fuerit quidem subiectum cum ipsis simul existens, vt quando dicimus hūc ignē posse calefacere. Rursus ꝟo eius ꝙ sm potentiam. hoc quidem potest mutari in actū, vt quādo dicimus puerum posse exercitum ducere, nisi quid extrinsecus ipsi impedimento fuerit, ꝙ ꝟo in actum quidem nunqua; ducendum est, per se ꝟo solum potentia esse habens, vt in diuisione in infinitum magnitudinu;. ostendens igitur çquiuocationē possibilis ad necessarium aggreditur figuram hora; exquisitam, ⁊ est ipsius talis expositio.

Necessarium esse.	Non necessarium esse.
Non possibile non esse.	Possibile non esse.
Non contingens non esse.	Contingens non esse.
Impossibile non esse.	Non impossibile non esse.

Necessarium non esse.	Non necessarium non esse.
Non possibile esse.	Possibile esse.
Non contingens esse.	Contingens esse.
Impossibile esse.	Non impossibile esse.

¶ Particula

¶PARTICVLA QVINTA.

TRVM vo cõtraria sit affirmatio negationi, aut affirmatio affirmationi.

IC QVERIT Aristoteles, vtrum negatio affirmationi magis opponatur, quam affirmatio affirmationi. Sciendum vo, ꝙ dictuȝ est superius, ꝙ non dogmaticę hic, hoc ostendit, sed dialecticę. sunt igitur sex rationes Aristotelicę dicentes negationem magis esse cõtrariam, ⁊ prima sic ꝙ quę nequaquã simul verum dicẽtis magis contraria aliquando simul verum dicentibus. negatio vo affirmationi nequaquam simul verum dicit, interdum vo affirmatio affirmationi simul verum dicit. negatio igitur nequaquaȝ simul veruȝ dicens affirmationi magis opponitur, vt propositioni dicenti temperantia bonum, aduersat̃ ⁊ negatio dicens temperantia non bonum, ⁊ affirmatio dicens intemperantia malum: quoniam igitur inuenimus affirmationes in aliquo materia simul veruȝ dicentes, negationem vo nequaquã, si verum dicentẽ manifestum est, ꝙ negatio magis est contraria affirmatione. dicimus ad hoc ꝙ affirmationes accepisti nõ de eodẽ, sed de alio ⁊ alio, ⁊ ex hoc paralogismo vsus fuisti. Sciendum enim ꝙ ⁊ si affirmatio dicens, ꝙ temperantia bonum, ⁊ dicens intemperantia malum, ⁊ si simul verum dicat, sed non eiusdem de eodem est contrarietas, sed contrarię sunt propositiones. oportet vo ipsos pr̄dicatos terminos seruare propositionum in contrarijs, solum vo permutare subiectum terminum, vt sit dicenti temperantia bonum contraria dicens intemperantia bonum, ipse vo contrarium pro bono apponens ꝙ maluȝ paralogismuȝ fecisti. ¶ Scđa rõ affirmationi dicenti bonum/bonum est, aduersatur negatio dicens bonum/bonum non est. ⁊ affirmatio dicens bonum malum est. ⁊ quidẽ negatio dicens bonum/bonum non est, infert ꝙ bonum non eligibile, non vtile, non iustuȝ. ⁊ affirmatio dicens, ꝙ bonum malum est infert, ꝙ ⁊ iniustum ⁊ vitabile est, ⁊ alia quędaȝ his similia. Manifestum est igitur hinc, ꝙ plures negationes, ⁊ plures affirmationes aduersantur vni affirmationi, sed hoc inconueniens est, ⁊ sic probat, ꝙ negatio debet magis aduersarij tanq̃ comprehendens omnia reliqua ꝙ bonum non eligibile, ⁊ ꝙ non iustuȝ. Dicimus igitur ad hanc rationem tres solutiones. ⁊ primam quidem hanc si dicis negationeȝ magis aduersarij, vt comprehendentem reliqua, hoc idem sicuti comprehensiua existens multorum facit plura vni affirmationi aduersarij, ꝙ est inconueniens. Secunda solutio est hęc, si dicis ꝙ ex pluribus falsum congregatum ex affirmatione magis contrarium falsuȝ deceptioni. deceptio vo non ex contrarijs fit, sed ex similibus manifestuȝ est, ꝙ si ex negatione deceptio sequitur, ex similibus consequetur, ⁊ nõ amplius magis cõtraria negatio, ꝙ vo ex similibus fit deceptio. hinc manifestum est, etenim palumbum interduȝ colombam dicimus, ⁊ lupum canem decepti, ⁊ nõ sunt contraria. Tertiam solutionem dicimus ad ipsum, o Aristoteles, duo principia mihi opposuisti plura afferentia affirmationem ⁊ negationem, quomodo igitur pr̄termittens vnum principiuȝ, ꝙ est affirmationem alterius meministi, dico sane negationi. hinc igitur manifestum est, ꝙ paralogismum ⁊ non syllogismũ fecisti. ¶ Tertia rõ est hęc, affirmatio dicens bonum/bonum est, per se verum dicit, ⁊ negatio dicens bonum/bonuȝ non est, mentitur. similiter ⁊ affirmatio dicens bonum malum est, per accidẽs mẽtitur. per accidens vo, eo quia dicentes bonum malum est, subintelligimus, ꝙ si malum est/bonum nõ est. similiter vo ⁊ negatio eiusdem dicens bonũ, malum non est, per accidens verum dicit. dicentes eniȝ ꝙ si malum non est inferimus hoc, sed quidem bonum est, quatuor igitur existẽtibus propositionibus huic per se verę propositioni, hęc per se falsa propositio magis opponitur. non enim possibile huic per se hanc per accidens opponi, est vero per se falsa dicens bonum/bonum non est. igitur negatio dicens bonum non esse bonuȝ magis aduersatur. Dissoluimus vo sic, ꝙ harum quatuor propositionuȝ nulla est per accidens, per se eniȝ omnes opponuntur, per accidens enim in omnino dissimilibus ⁊ non consimilibus existẽtibus inuenitur, sicut in albo ⁊ nigro, per accidens opponuntur, hęc si igitur per se omnes opponuntur, non amplius vo per accidens, neq̧ negatio magis aduersat̃. ¶ Quarta rõ est, ꝙ quatuor existentibus propositionibus dicente bonum/bonũ est, ⁊ negatione ipsius, rursus dicente bonum maluȝ est, ⁊ negatione ipsius, harum quatuor, duę sunt simplices prima affirmatio ⁊ prima negatio, ⁊ duę compositę, scđa affirmatio ⁊ negatio, si eniȝ aliquis dicat bonum malum est, affert ꝙ bonum non est. oportet igitur simplici simplicem magis opponi, ⁊ non compositaȝ simplici. si igitur simplex prima negatio ipsa magis aduersat̃. Dissoluamus vo sic, ꝙ nulla ẽ cõposita ex quatuor. ⁊ si eniȝ diceres, ꝙ in dicendo bonum malum est, affertur ꝙ bonum nõ est. multo magis ipsa affirmatio opponitur. oportet enim contraria per omnia media incedere, ⁊ sic extrema fieri, ⁊ aduersari. malum igitur per omnia media boni iter faciens malum factũ fuit, similiter ⁊ in albo ⁊ nigro, per media enim faciens inter album, vt obscuruȝ album palidum nigruȝ factũ fuit. ¶ Quta consideratio est, si semper existens aliquando existente sit maius, semper vo existens est negatio, semper eniȝ aduersatur, aliquando vo existẽs affirmatio, neq̧ eniȝ in omnibus inuenitur talis affirmatio. igitur semper existens magis aduersatur, quę enim fors: in nõ habentibus quidem affirmationes aduersari, in habentibus vo non aduersari. Solutio vo est hęc, qđ nisi in habentibus affirmationes contrarias non dicimus magis aduersarij, duobus eniȝ existentibus cõtrarijs magis contrarium, quęritur in non habentibus quidem huiusmodi affirmationes, nihil admirabile est aduersarij negationeȝ, quare oportet dicere, ꝙ magis aduersatur negatio, acrius vo affirmatio. ¶ De sexta vo ꝯsideratione deinceps dicẽdũ erit.

Sciendum ṽo, q hęc dixit Aristoteles, propter tres causas. dixit enim post q sunt duę determinationes cõtrarię omnis ꝛ nullus, ꝛ q sunt affirmationes priuatię, ꝛ q contingit simul verum dicere contradictionem in aliqua materia, in medijs enim simul verum dicit, vt in impari ꝛ pari, vt par est, ꝛ par nõ est. vtraq; enim vera, vt media. Quidam ṽo arbitrati fuerunt hanc quartam particulam spuriam esse, vnde dicunt, q Porphyrius quatuor meminit in cõmento, huius ṽo non meminit.

¶ Si enim quę sunt in voce sequuntur ea, quę sunt in intellectu.

¶ Hoc vult dicere, q si orationes simulachra sunt eorum quę sunt in mente, sicuti se habent orationes sic ꝛ intellectus. si igitur oratio suscipit affirmationem magis contrariam, manifestum est q ꝛ intellectus, sic opinatur, si ṽo orationes negationem magis contrariam dicunt esse, ꝛ sic intellectus opinaẽ.

¶ Quare considerandum est, qualis opinio falsa, opinioni verę contraria sit.

¶ Vt ostendat, qualis igitur verę opinioni falsa opinio opponatur, vt affirmationi simul verum dicenti, falsa negatio existens opponitur.

¶ Est aliqua opinio vera boni, q bonum.

¶ Hic proponit primam rationem, si dicenti bonum bonum est, opponitur, dicens, bonum bonum non est, aut dicens bonum malum est, nequaquam ṽo simul verum dicentia magis contraria, igitur dicens bonum bonũ non est, magis contraria. dicimus ṽo q simul verum dicentes accipiebat in differentibus rebus contrarijs, ꝛ tanquã vnum ipsas accepit. Scõs igitur vtram istarum contraria est, vtrum ſm dicentem bonum bonum est, aut ſm dicentem, q bonum malum est.

¶ Propter hoc igitur iam putare contrarias opiniones infinitas esse.

¶ Pro hoc, dicendum est de his contrarijs affirmationibus q magis aduersatur falsum.

¶ Boni enim q bonum, ꝛ mali q malum, ipsa forte erit ꝛ vera.

¶ Forte apposuit, eo quia non eisdem contrarijs simul verum dicunt affirmationes, sed simul verum dicunt indifferentibus contrarijs, vt dictum est in superiori speculatione, hęc quidem intemperantia verum dicit, illa ṽo in intemperantia.

¶ Contraria ṽo hęc, sed non contrariorum esse contraria.

¶ Pro hoc, contraria quidem sunt istę affirmationes duę, at ṽo non magis contrarijs contrarię. magis enim est contraria negatio.

¶ Sed magis contrarię.

¶ Pro hoc, contrarię sunt vtręq; affirmationes, sed non magis negationibus aduersantur.

¶ Si iam est quidem boni, q bonum est opinio, alia ṽo q non bonum.

¶ Hic de secunda ratione dicit, in qua ostẽdit, q plures negationes ꝛ affirmatiões vni affirmationi sunt contrarię, oportet igitur negationem magis aduersari.

¶ Est ṽo aliquid aliud, q non inest, neq; possibile est inesse.

¶ Vt si diceret, q bonum bonum non est, infert q neq; iustum, neq; eligibile inest. rursus cum quis dixerit, q bonum malum, infert hoc q ꝛ inesse ipsum malum est.

¶ Aliorum quidem iam nullum est ponendum.

¶ Falsorum. vz. in affirmatione ꝛ negatione simul comprehensorum.

¶ Sed in quibuscunq; deceptiones.

¶ In quibuscũq; dixit speculantur deceptiones, hę ṽo sunt contrarię dico ṽo deceptiones esse negationes.

¶ Ipse vera sunt ex quibus generationes.

¶ Vt si totum huiusmodi, quęcunq; sunt generationes deceptionum hę sunt contraria. negationes ṽo principia deceptionum, igitur negationes contraria. Sciendum ṽo, q paralogismum fecit. deceptiones enim non ex oppositis esse dicimus, sed ex similib⁹, sicuti in palũbo ꝛ columba dictum est.

¶ Si igitur bonum, ꝛ bonum ꝛ non malum est.

¶ Hic tertio, ratio est. dicit enim q bonum bonum dicenti per se falsa magis ꝯtraria, quę enim sunt plurimum inter se distantia, magis sunt contraria.

¶ Magis ṽo vniuscuiusq; vera per se.

¶ Vt ostendat, q in veris hę quidem sunt per se verę, ille ṽo per accidens, ꝛ rursus in falsis aliquę quidem per se falsę, aliquę ṽo per accidens, dicens enim q bonum malum est in negatione boni malum infert, ꝛ est falsa per accidens, tollit ṽo bonum per se. si enim bonum malum, manifestum est, q non bonum, si ṽo non bonum, contingit ipsi malum esse.

¶ Quod quidem igitur non bonum bonum, huius per se existentis falsa.

¶ Vt dicat affirmatione vera existẽte negatio falsa, falsum vero vero magis opponiẽ, igitur negatio magis opponitur, mentitus est ṽo maxime habens contrariam opinionem, vt negatio.

¶ Quę vero huius, q malum bonum, ꝛ composita est.

¶ Vt sit huiusmodi dictum, ingressus est enim in quartam rationem, q affirmatio contraria composita est. dicens bonum malum est. simul enim infertur, q nõ bonum, impossibile vero compositam simplici esse contrariam, non igitur affirmatio contraria.

¶ Amplius vero, ꝛ si i alijs similiter oportet se habere.

¶ Pro hoc, ꝛ in alijs omnibus ꝓpositionibus oportet negationem aduersarij magis, aut omnimodo, aut nullo modo.

¶ Quibuscũq; vero non est contraria, de his quidem est falsa.

¶Hic

¶ Hic eſt quarta ratio ꝙ ſemper exiſtens aliquãdo exiſtente melius eſt, igitur dictum tale, ſi in quibuſcunqꝫ propoſitionibus non eſt contraria affirmatio negatio aduerſatur. manifeſtum eſt, ꝙ ⁊ in quibuſcunqꝫ eſt affirmatio contraria, negatio magis aduerſatur. dicimus ꝟo nos, ꝙ oportet magis accipere exiſtente contraria affirmatione.

¶ Amplius ſilr ſe hꝫ, quę boni ꝙ bonum.

¶ Hic de ſexto argumento diſputat, ⁊ facit demonſtrationem per talem figuram, eſt ꝟo ab ipſo pręparatum, ꝙ negatio magis contraria ꝙ̃ affirmatio oppoſita, oſtendit ꝟo ſic, eſt affirmatio dicens bonuꝫ / bonum eſt, huius negatio bonum / bonum non eſt, ſunt igitur hę ex determinato ſubiecto, facit ꝟo ⁊ alias duas propoſitiones ex infinito ſubiecto, vnaꝫ affirmationem dicentem, non bonuꝫ / bonum eſt, huius negatio non bonum / bonum non eſt. ſicuti ſe habet, igitur affirmatio determinati ſubiecti, ſic ſe habet negatio infiniti ſubiecti. ſimul enim verũ dicunt vtrꝗ, vt dicens bonum / bonum eſt, hoc exiſtẽs eſt, dicit eſſe, ⁊ dicens non bonum / bonũ non eſt, ꝙ non eſt exiſtens, dicit non eſſe, vtraqꝫ igitur ſimul veruꝫ dicunt, angulares ꝟo ipſe, ſi igitur ipſe ſimul verum dicunt, manifeſtum eſt ꝙ ſicuti ſe habent negatio ex infinita ſubiecta ad affirmationem habentem infinitum ſubiectum, ſic ſe habebit affirmatio ex definito ſubiecto ad negationẽ ex definito ſubiecto. ¶ Sciẽdum ꝟo, ꝙ negatio ex infinito ſubiecto nihil habet oppoſitum, etenim dicens non bonum, ꝙ maluꝫ eſt ſimul verum dicit ipſe dicenti non bonum / bonum non eſt, ⁊ in inutili ⁊ flagitioſa materia. ⁊ rurſus dicens, non bonũ maluꝫ non eſt ſimul verum dicit, ipſa negationi dicenti non bonum / bonum non eſt, in media materia, etenim pueri neqꝫ boni neqꝫ mali ſunt cuꝫ ſint medię materię. ſi igitur, vt ſe habet affirmatio determinata, ſic ſe habꝫ ⁊ negatio indefinita, manifeſtum eſt ꝙ affirmationi determinatę negatio ſola contraria. quẽadmodum ⁊ negationi indefinite affirmatio indefinita ſola eſt cõtraria. Dicim⁹ nos ad hoc, ꝙ quidem in dicendo ſimul verum ipſas ſuſcipimus non tamen in non habendo contraria, ſimul enim verum dicunt affirmatio determinata, ⁊ negatio indefinita, oportet ꝟo ſcire, ꝙ non quẽadmodum ſimul verum dicunt negationi dicens affirmatio ꝙ bonum malum eſt, ⁊ dicens ꝙ bonum malum non eſt, ſic ſimul verum dicit, ⁊ in affirmationẽ determinatum habentem ſubiectum, ille enim ens ꝙ eſt dicit hęc ꝟo nõ ens, ꝙ non eſt, ſm igitur oppoſita non equivalent affirmatio determinata ⁊ negatio indefinita. eſt igitur talis figura bonum / bonum eſt, bonum malum eſt, non bonum bonum, non bonum malum, bonum non bonum, bonum non malum, non bonum non bonum, non bonũ non malũ.

A	B
Bonum bonum. Bonum malum.	Bonum non bonum. Bonum non malum.
Non bonum bonum. Non bonum malum.	Non bonum non bonum. Non bonum non malum.

¶ Secundꝫ caput eſt huiuſmodi, ſi ſimulachra ſunt conceptuum orationes, quẽadmoduꝫ ſe habent orationes, ſcilicet ⁊ conceptus, ſi ꝟo cõceptus magis negationem opinantur opponi. manifeſtuꝫ eſt ꝙ ⁊ orationes, quę ſunt circa conceptus. Aggredit̃ igitur ad alia tria capita. eſt ꝟo primum dicens, ꝙ ⁊ ſi demonſtrationes prępoſuimus per propoſitiones determinatas oſtẽdere, nihil differt, ⁊ ſi per indeterminatas oſtendiſſemus. Sciendum enim ꝙ articulus ſingularis equivalet vniuerſali determinationi. vniuerſalis enim determinatio ⁊ propria eſt ⁊ cõmunis. huic igitur vnum ſignificare equivalet articulus determinationi, appoſuimus ꝟo ſingulare, quoniaꝫ duale duo ſignificat, ⁊ plurale non vniuerſale ſignificat, etenim Demoſthenes dicit, oramus deos, ⁊ appoſuit contos ⁊ contas. dicimus rurſus, ꝙ Athenienſes prudẽtes, non ꝙ omnes Athenienſes prudẽtes. ¶ Secundum caput eſt, per taleꝫ ſyllogiſmuꝫ, ſi contraria opponuntur, oppoſita autem non ſimul veruꝫ dicunt. contraria igitur non ſimul verũ dicunt. ¶ Tertium caput eſt per proſyllogiſmũ vocatuꝫ, concluſio enim primi ſyllogiſmi principium ſecundi fecit. dicit enim ſic, oppoſita non ſimul verum dicunt, indeterminatę ſimul verum dicunt. igitur indeterminatę non opponuntur, hucuſqꝫ finem habet opus.

¶ Amplius ſimiliter ſe habet, ⁊ boni ꝙ bonum, ⁊ non boni ꝙ non bonum.

¶ Hic de ſexto argumento diſputat, ⁊ primuꝫ de angularibus, dicit igitur, ꝙ ſicuti ſe habꝫ affirmatio ad negationem, ſic ſe habet negatio ad affirmationem, ⁊ ſicuti ſe habet negatio ad affirmationem, ſic ſe habet affirmatio ad negationem, dicens autem.

¶ Non enim ſane dicens, ꝙ malum ſimul verum, vtiqꝫ aliquando erit vera.

¶ Oſtendit, ꝙ neqꝫ dicenti non bonum maluꝫ, neqꝫ non bonum / bonum eſt contraria negationi indefinitę, ſi ꝟo hoc manifeſtuꝫ eſt, ꝙ negatio affirmationi eſt contraria.

¶ Manifeſtum verum eſt, ꝙ nihil differt, neqꝫ ſi vniuerſalem ponimus affirmationem.

¶ Hinc tranſit ad ſecunduꝫ argumentum dicens, ꝙ

articulus singularis equivalet determinationi universali.

¶ Quare, si quidem in opinionem sic se habet.

¶ Hic transit ad ostendendum negationem esse magis contrariam, & quartum ipse ponit, nos secundo quintum in superiori consideratione secundum ipsum collocavimus. dicit igitur, si orationes intellectorum sunt simulachra, orationes secundo negationem dicunt esse magis contrariam. vz. & sic se habet opinio.

¶ Vel quoniam nullum, aut nullus.

¶ Pro hoc contradictorię, quoniam mentionem fecit de homine & non homine.

¶ Manifestum verum est quod & veram verę non contingit esse contrariam.

¶ Hic de primo syllogismo dicit, quod simul secundo dicentia non sunt contraria, indeterminatę simul verum dicunt, igitur indeterminatę non sint contrarię.

¶ Contraria quidem enim est circa opposita.

¶ Hic prosologismus est, dicit enim quod si contraria opponuntur, & reliqua dicta in superiori speculatione.

FINIS.

REGISTRVM

A B C D E. Omnes duerni.

Venetijs apud Octauianum Scotum.